

Kiertävät tunteet, sukupuoli ja rodullistaminen rajojen sulkemista vaativissa mielenosoituksissa

EMPPU NURMINEN

TAMPEREEN YLIOPISTO

Sosiologian pro gradu –tutkielma

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Ohjaaja: Olli Pyyhtinen

Tiivistelmä

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta (SOC)

NURMINEN EMPPU: Kiertävät tunteet, sukupuoli ja rodullistaminen rajojen sulkemista vaativissa mielenosoituksissa

Pro gradu –tutkielma, 97s

Toukokuu 2017

Tutkin tässä työssä tunteiden roolia turvapaikanhakijoiden tuloa vastustavien, itseään ”maahanmuuttokriittisiksi” kutsuvien ryhmittymien mielenosoituksissa. Seuraan Sara Ahmedia (2014 [2004]) käsitteellistäessäni tunteet relationaalisiksi, yksilöiden ja merkkien välillä kiertäviksi ja kohteitaan tuottaviksi. Tutkimuskysymykseni ovat: Millaiseksi kuva turvapaikanhakijoista muodostetaan mielenosoitusten puheissa? Kuinka tunteet osallistuvat turvapaikanhakijan figuurin rakentamiseen ja kuinka ne kutsuvat suhtautumaan turvapaikanhakijoihin? Kiinnitän tekstien emotiivisuuden lisäksi huomioni myös siihen, mitä puhuja ja yleisö ilmaisevat ulospäin puheiden aikana. Lähestyn aineistoani feministisen nationalismintutkimuksen sekä rodullistamisen tutkimuksen suunnilta.

Pyrin tutkimuksessani tuottamaan tietoa siitä, kuinka tunteet toimivat ulkomaalaisvastaisessa puheessa. Käytän aineistonani kenttäpäiväkirjoja ja videotallenteita kolmesta mielenosoituksesta. Analyysimenetelmänä sovellan retorista analyysia (Perelman 2008 [1982]) ja yhdistän sitä Sara Ahmedin lähilukunsa apuna hyödyntämiin käsitteisiin. Analyysin tukena aineistoa on käsitelty myös laadullisen sisällönanalyysin kautta.

Tutkimukseni perusteella Suomeen tulleen turvapaikanhakijan figuuri sukupuolittuu puheessa. Turvapaikanhakijoista puhutaan pääasiassa uhkaavina nuorina muslimimiehinä. Tähän liittyen mielenosoituksissa nostetaan esiin (valkoisten) suomalaisten miesten maanpuolustukseen vertautuva tehtävä suojella suomalaisia naisia rodullistetuilta Toisilta. Välillä puheista käy hyvin selväksi, että se mitä vastustetaan ei ole turvapaikanhakijan tulo, vaan islam, joka puheissa kuvitellaan monoliittiseksi, autoritaariseksi ja alistavksi kulttuuriksi, johon turvapaikanhakijat erottamattomasti sidotaan.

Tunteiden tasolla mielenosoituksissa puhutaan usein sekaisin salafiittijihadisteista, turvapaikanhakijoista sekä rodullistetuista maahanmuuttajista, minkä seurauksena turvapaikanhakijoihin kohdistettu epäluulo leviää laajemmalle. Sama liukuminen voimistaa muita turvapaikanhakijoihin liitettyjä tunteita, kuten pelkoa. Erottamalla ja yhdistämällä turvapaikanhakijoita tiettyjen kohteiden kanssa mielenosoitusten puheissa, heidän esitetään olevan epäluotettavia ja vihamielisiä. Tällä pyritään oikeuttamaan puheiden esiin kutsumat turvapaikanhakijoihin kohdistetut negatiiviset tunteet. Puheissa erotetaan aina jossain toisaalla olevat ”oikeasti” turvapaikkaa tarvitsevat Suomeen tulleista miehistä, joihin negatiiviset määreet kohdistetaan.

Suomalaisuutta määritellään, ylistetään ja alleviivataan jatkuvasti turvapaikanhakijoiden kulttuuri(e)n nimellä kulkevaa islamia vasten. Valkoisuus näyttäytyy tässä monikulttuurisuuden uhkaamaassa suomalaisuudessa olennaisena osana. Mielenosoitusten puheissa laitetaan liikkeelle pelkoa, inhoa, ja välillä myös vihaa, vetoamalla yleisön patrioottiseen rakkauteen suomalaisuutta kohtaan.

Asiasanat: sukupuolentutkimus; rodullistaminen; rasismi; nationalismi; tunteet; affektit; retorinen analyysi; turvapaikanhakijat; islamofobia

Abstract

University of Tampere

Faculty of Social Sciences (SOC)

NURMINEN EMPPU: Circulating Emotions, Gender and Racialization in Public Demonstrations for Closing the Finnish Borders from Asylum Seekers

Master's Thesis, 97 pages

May 2017

This study focuses on the role of emotions in the speeches of the self-styled “migration critical” public demonstrations, demanding that Finland refuses entry from any asylum seekers arriving in Finland and deports those already arrived. I follow Sara Ahmed (2014 [2004]) in conceptualizing emotions as relational, circulating between individuals and signs and as constructing their objects. My research questions are as follows: How do the protests construct the figure of the asylum seeker? How are emotions evoked in constructing the figure of the asylum seeker? Besides the ‘emotivity’ of texts, I also investigate what is being performed by the audience and the speakers during the demonstrations. Feminist research on nationalism and studies concerning racialization provide the context for this research.

The purpose of this study is to shed light upon how emotions participate in xenophobic talk. My data consists of filed diaries and video recordings from three demonstrations. As for methods, I apply rhetorical analysis (Perelman 2008 [1982]) and combine it with concepts utilized by Sara Ahmed in her close readings. I also use qualitative content analysis to complement the analysis.

In the demonstrations, the figure of the asylum seeker is gendered. When talking about people who have come to Finland, the asylum seeker takes the shape of a threatening young Muslim man. The idea of (white) Finnish men “protecting” the Finnish women from racialized Others as their national duty circulates in the protests. From time to time, it becomes visible that what the protests oppose, is not asylum seekers per se, but ‘Islam-as-culture’ which is imagined as monolithic, authoritarian and repressive. Islam is also portrayed as an inseparable characteristic of the asylum seeker.

In the speeches, the categories of salafite jihadist, asylum seeker and racialized migrant become mixed up with each other. This works to spread suspicion upon a larger group of people and intensify emotions such as fear. By constructing the asylum seekers as untrustworthy and hateful via various associations and dissociations, the speeches aim to justify the negative emotions they evoke, directed at the figure of the asylum seeker. The speeches make the distinction in between those who are thought of as actually needing an asylum – always located elsewhere – and the asylum seekers that have come to Finland. The negative emotions are directed towards the latter.

Finnishness is constantly re-defined, praised and contrasted against the asylum seekers’ culture(s), which takes the shape of Islam. Whiteness appears to be an inexorable part of this Finnishness and is seen as being under the threat of multiculturalism. The protests seek to mobilize negative emotions of fear, despise and sometimes also hate, by appealing to the audience’s patriotic love towards Finnishness.

Keywords: racialization; racism; nationalism; gender studies; emotion; affect, rhetorical analysis; asylum seekers; islamophobia

Sisällys

1. Johdanto.....	1
1.1. Miksi tutkia ”maahanmuuttokriittisiä” mielenosoituksia?	1
1.2. Tutkimuksen kohde: tunteet ja puhe turvapaikanhakijoista	4
2. Ilmiön taustaa	6
2.1. Ulkomaalaisvastaisuus ja populistiset radikaalit oikeistopuolueet Euroopassa.....	7
2.2. Maahanmuuttajat tehdään keskeiseksi poliittiseksi puheenaiheeksi Suomessa	10
2.3. Ulkomaalaisvastaisuus ja rasismi Suomessa	12
3. Teoriaa tunteiden tutkimiselle mielenosoituksissa	14
3.1. Tutkimuksen ontologia ja positiointi	14
3.2. Käsitteiden hahmottelua: rasismi ja rodullistaminen	17
3.3. Turvapaikanhakijan figuuri käsitteenä.....	20
3.4. Affektit – sosiaaliset tunteet.....	21
3.5. Kohteitaan rakentavat kiertävät tunteet	23
3.6. Tunteiden tuominen vuorovaikutuksen tutkimiseen	26
3.7. Eurooppaan saapuneiden turvapaikanhakijoiden saamia piirteitä	28
4. Mielenosoitusten analyysi retorisesta näkökulmasta	32
4.1. Videotallenteet ja havainnointi aineistona mielenosoituksista.....	32
4.2. Retorinen näkökulma mielenosoitusten puheisiin	33
4.3. Laadullinen sisällönanalyysi analyysin tukena	34
4.4. Retoriikan analyysin käsitteistö kohtaa Sara Ahmedin.....	35
4.5. Kuinka analyysi on toteutettu?	38
5. Kuinka turvapaikanhakijoista puhutaan ”maahanmuuttokriittisissä” mielenosoituksissa?.....	42
5.1. Mielenosoitukset vuorovaikutustapahtumina.....	42
5.1.1. Suomen liput liehuvat – lavastus ja tilan käyttö.	42
5.1.2. Kirjavalla valkoisella joukolla mieltä osoittamaan	44
5.1.3. Ohjelmassa kulkuetta, arvontaa ja musiikkia	45
5.1.4. Vastarinta ja mielenosoitusten kulun häiriytyminen.....	46
5.2. Suomi ja suomalaisuus katoamisvaarassa – puheiden kuvaama maailma.....	48
5.3. Turvapaikanhakijamiehet ja suomalaiset naiset.....	50
5.4. Kulttuuri olemuksellistettuna uhkana.....	57
6. Mitä tunteet tekevät puheessa turvapaikanhakijoista?	61
6.1. Liukuvat kategoriat: jihadisti, turvapaikanhakija, muslimi	62
6.2. Monistuvaan lukumäärään kiinnittyvä uhka	71

6.3. Puhe, joka sanoo olevansa vihapuhe.....	79
6.4. Hauras, vaarantunut suomalaisuus	86
7. Lopputulema	90
7.1. Kuinka tunteet osallistuvat turvapaikanhakijan figuurin rakentamiseen?	92
7.2. Loppupohdintaa.....	93
8. Lähteet	98
8.1. Painetut lähteet	98
4.2. Digitaaliset lähteet	104
Liitteet.....	117

1. Johdanto

Maahanmuutosta puhuminen on ollut näkyvää Suomen julkisilla areenoilla siitä lähtien, kun Perussuomalaiset nousi varteenotettavaksi tekijäksi Suomen politiikassa kerättyään menestystä euro- ja kuntavaaleissa vuosina 2008 ja 2009 politisoimalla maahanmuuton. Maahanmuutosta puhuminen on kiihtynyt kesällä 2015 dokumenttittomien turvapaikanhakijoiden saavuttua Suomeen lukumäärältään huomattavasti aiempia vuosia suurempana. Kesän 2015 jälkeen Facebookiin ilmaantui saapuneiden turvapaikanhakijoiden Suomeen päästämistä vastustavia ryhmiä, joista Rajat Kiinni –ryhmä ryhtyi järjestämään mielenosoituksia, jotka kokoavat puhujiksi ja yleisöön muun muassa voimakkaan kansallismielisen Suomen Sisu-järjestöön kuuluvia poliitikkoja eri puolueista sekä entisiä natsiskiniaktiiveja (Yle Uutiset 20.9.2015). Liikkeen sisältä löytyy mielipide-eroja, joiden seurauksena keväätalven 2016 mennessä useampi liike järjesti lähestulkoon samanaikaisesti mielenosoituksia samankaltaisilla teemoilla.

Liikkeet eivät ole itsemäärittelyssään julkilausutun ulkomaalaisvastaisia tai -vihamielisiä, vaan korostavat haluavansa hillitä ”massamaahanmuuttoa” ja puolustaa Suomen etuja. Kuitenkaan esimerkiksi Rajat Kiinni –liikkeen Facebook-ryhmästä ei ole vaikea löytää avoimen ulkomaalaisvihamielistä ja rasistista sisältöä. Vaikka liikkeet eivät ole saavuttaneet tavoittelemaansa kansansuosiota, ovat Rajat Kiinni –liikkeen edustajat päässeet Ylen Aamu tv:hen kertomaan näkemyksiään (Yle Uutiset 25.1.2016) ja liikkeen julkisella Facebook-ryhmällä oli 14.5.2017 jäseniä 6 728¹.

1.1. Miksi tutkia ”maahanmuuttokriittisiä”² mielenosoituksia?

Keskustelu pakolaisista ja maahanmuutosta on aiheena hyvin ajankohtainen: maahanmuuttajiin tai ”maahanmuuttokriittisyyteen” liittyvä uutisointi on tämän tutkielman kirjoittamisen ajan syksystä 2015 kevääseen 2017 ollut miltei jokapäiväistä ja internet-kirjoittelu näkyvää. Itseään ”maahanmuuttokriitikoiksi” kutsuvat ihmiset ovat onnistuneet kehittämään uutta, poliittisesti latautunutta mutta

¹ Opinnäytteen rajallisen sivumäärän vuoksi tarkempaa historiikkia näistä liikkeistä ei ole kirjoitettu.

² Käytän ilmausta ”maahanmuuttokriittinen” yhteisnimityksenä näille mielenosoituksille. Käytän nimitystä lainausmerkeissä muistuttaen lukijaa, että lainaan liikkeen itsemäärittelyä sen sijaan, että määritys olisi omani tai että suoraan allekirjoittaisin tuon määrittelyn kritiikittä. Lainausmerkit auttavat myös erottelemaan ”maahanmuuttokriittisen” omaksi maahanmuuttopolitiikasta keskustelemisen tyylilajikseen sen sijaan, että ne alkaisivat vaikuttaa yhdeltä ja samalta asialta.

välillä neutraaliilta kuulostavaa termistöä, jota he ovat saaneet tuotua näkyviin julkisen keskustelun valtavirtaan asti (ks. Koivulaakso, Brunila & Andersson 2012, 42–63; 107; 115). Etenkin mielenosoitusten alkuvaiheessa osa valtamediasta, poliittisista päättäjistä ja viranomaisista keskittyi julkisesti melko vähän siihen, kuinka mielenosoituksissa puhutaan turvapaikanhakijoista ja kuinka voimakasta ja ulkomaalaisvastaista tämä kuvasto on.

Koventuvan kielenkäytön ja radikaalimpien rasistisesti motivoituneiden tekojen arkipäiväistyessä Suomessa viharikosten määrä on noussut (Yle Uutiset 9.11.2016a; 9.11.2016b; MTV Uutiset 10.12.2015), vastaanottokeskuksiin on kohdistettu terrorismia tuhopolttoyritysten (Yle Uutiset 10.12.2015) ja yhden oven läpi ampumisen (Yle Uutiset 17.1.2017) muodossa. Tällaisten tekojen yleistyessä ja rasismien saavuttaessa laajempaa – kuitenkin toistaiseksi melko rajoittunutta – hyväksyntää on aivan erityisen tärkeää, että islam- ja ulkomaalaisvastaisen puheen suosion rakennustekijöitä analysoidaan. Tällaisen puheen vaikuttamisen keinoja on syytä tuoda julki ja purkaa, jotta ”maahanmuuttokriittiset” tavat esittää turvapaikanhakijoita eivät valtaisi lisää alaa (vrt. Kuortti 2007, 11; 14). Tämä on erityisen tärkeää aikana, johon liitetty epävarmuus vaikuttaisi pintauttavan uudelleen vahvan tunnekylläistä nationalistista ajattelua ja liikehdintää, myös nationalismin selkeästi ulossulkevaa lajia (de Cillia, Reisigl & Wodak 1999, 170). Samaan aikaan oikeistopopulistinen ja ulkomaalaisvastainen politiikka nostaa suosiotaan Euroopassa ja Yhdysvalloissa (ks. luku 2.1.)

Turvapaikanhakijoiden erilaisuutta ja Suomeen kuulumattomuutta korostavissa mielenosoituksissa rajataan ja nimetään samalla sitä, mitä Suomeen ja suomalaisuuteen mielenosoittajat haluavat puheissa kuuluvan (Lempiäinen 2002, 23; Huttunen 2005; Gordon, Komulainen & Lempiäinen 2002, 12). Suomalaisuutta ja kansallisylypeyttä korostetaan puheissa tietoisesti, esimerkiksi Suomen lipuin ja Maamme-laulua laulamalla. Turvapaikanhakijoiden tulon vastustaminen samastetaan suomalaisuuden puolustamiseen, jolloin on olemassa vaara, että muunlaiset mahdolliset kansallisylypeudet ja suomalaisuudet – sellaiset, jotka eivät edellytä saavuttamatonta haavetta yhden kulttuurin Suomesta – häviävät näköpiiristä.

Kun mielenosoituksissa puhutaan turvapaikanhakijoista, kyse ei ole harmittomasti ”pelkästä puheesta”, sillä kielenkäyttö luo ja muokkaa sosiaalista todellisuutta (Berger & Luckmann 1991 [1966]). Näen suomalaisuuden kuten muutkin kansalliset identiteetit, diskursiivisesti rakentuneena (de Cillia ym. 1999). Kielen välityksellä voidaan suomalaisuutta rakennettaessa muodostaa turvapaikanhakijoista yhtenäinen ryhmä ja kuvata se esimerkiksi kulttuuriltaan Suomea alempiarvoisena. Kielen avulla voidaan yhdistää ja erottaa ihmisiä toisistaan (Pietikäinen & Leppänen 2007, 173–174), jolloin kielenkäyttö osallistuu sen muokkaamiseen, millaisina turvapaikanhakijat konkreettisissa kohtaamisissa meille näyttäytyvät. Sellaisen sanoman jatkuva kierrättäminen, jossa esitetään turvapaikanhakijat yksinomaan negatiivisessa valossa, kiinnittää turvapaikanhakijoihin uhkan ja vaaran tunteita ja kutsuu ihmisiä omaksumaan näiden tunteiden kanssa yhteensopivia ajattelu- ja toimintatapoja (ks. Ahmed 2010, 30–37). Näen tärkeänä tällaisen uhkia tuottavaan puheeseen puuttumisen myös akateemisesti. Retoriikan tutkimus vaikuttaa sopivalta lähestymistavalta, sillä maahanmuuttajavastainen puhe vaikuttaisi hyödyntävän melko runsaasti erilaisia retorisia keinoja (Sakki & Pettersson 2016, 167). ”Pelkän” merkitysten muokkaamisen lisäksi kaikki argumentaatio pyrkii myös herättämään toimintaa tai ainakin valmiutta toimia (Perelman 2008, 12–13).

”Maahanmuuttokriittiset” mielenosoitukset kokoavat sanomaltaan radikaalin joukon ihmisiä julkiseen kaupunkitilaan peittämättömine kasvoineen, mikä osoittaa sekä osallistujille että sivullisille, että kyse ei ole pelkästä internet-huutelusta. Näyttäytyminen ja kokoontuminen toisten ihmisten kanssa saman asian puolesta samanmielisiksi oletettujen seurassa voi tarjota tunnetasolla voimakkaita kokemuksia, jollaiset ovat harvinaisia arjessamme (Collins 2012, 5). Myös osallistujien keskinäiset suhteet ovat tunteiden värittämiä, samoin kuin suhtautuminen itse ajettavaan asiaan (Jasper 1998). Tunteet eivät siis ole triviaali tutkimuskohde ”maahanmuuttokriittisissä” mielenosoituksissa, vaan mielenosoitukset ovat potentiaalisesti tärkeitä kiinnityttäessä turvapaikanhakijoiden vastustamiseen. Anne McClintock (1995, 374–375) kirjoittaa kansallisen yhtenäisyydentunteen kokemisen tärkeimpiä muotoja olevan nykyaikana speaktaakelit, jollaisia mielenosoituksetkin ovat. Aineiston puheissa korostettu nationalismi, kansallisuustunne, on myös koettua, ruumiillista ja joskus voimakkaastikin tunteiden välittämää ja kykenee siten liikuttamaan ihmisiä (Gordon ym. 2002, 15). Samalla

tunteet ovat myös aivan keskeisiä vedettäessä rajoja meidän ja toisten välille (Ahmed 2014, 17).

Näen oman arvonsa olevan jo sillä, että näiden mielenosoitusten sisältöä luetaan sukupuolen ja rodullistamisen näkökulmasta, mikä auttaa tarkemmin arvioimaan ja arvottamaan ”maahanmuuttokriittisiä” mielenosoituksia. Pysin samalla tuottamaan tietoa siitä, kuinka tunteet ovat mukana rodullistamisessa turvapaikanhakijoita koskevassa ”maahanmuuttokriittisessä” puheessa Suomessa.

Pysin tässä tutkimuksessa myös hahmottelemaan puhutun vuorovaikutuksen analyysiin soveltuvaa menetelmällistä lähestymistapaa empiiriseen sosiaalisten tunteiden tutkimiseen Sara Ahmedin alun perin vuonna 2004 ilmestyneessä klassikkoteoksessaan ”The Cultural Politics of Emotion” (Ahmed 2014) esittämän kiertävien tunteiden ajatuksen pohjalta. Minulle keskeinen suunnannäyttäjä tässä on Margaret Wetherellin (2013; 2015) ajatus keskittymisestä affektiivisten käytäntöjen tutkimiseen.³

1.2. Tutkimuksen kohde: tunteet ja puhe turvapaikanhakijoista

Tutkimukset rodullistamisen tutkimus ja feministinen nationalismintutkimus toimivat näkökulmina, joista lähestyn mielenosoitusten puheita. Sukupuoli on minulla mukana tarkastelussa, sillä silloin kun aineistoni mielenosoituksissa puhutaan turvapaikanhakijoista, niin puheen aiheena ovat usein nuoret muslimimiehet. Sukupuolen kuljettamista mukana analyysissä puoltavat myös tutkimukset, joissa tuodaan esiin kansalaisuuden ja nationalismien tai rasmin sukupuolittuneisuus (Gordon ym. 2002; Valenius 2004; Urponen 2010; Anthias & Yuval-Davis 1992; McClintock 1995; Nagel 1998; Brah 1993; Seikkula 2015, 22).⁴

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millaiseksi kuva turvapaikanhakijoista muodostetaan mielenosoitusten puheissa?
- 2) Kuinka tunteet osallistuvat turvapaikanhakijan figuurin (ks. luku 3.3.) rakentamiseen ja kuinka ne kutsuvat suhtautumaan turvapaikanhakijoihin?

³ Myös Anna Rantasila (2013) on pro gradu –tutkielmassaan hyödyntänyt Wetherellin affektiivisiä käytäntöjä ja Sara Ahmedin tunnekäsitystä narratiivisessa analyysissään Fukushima katastrofia koskevista tv-uutisista. Suomessa Sari Näre (1999) on tutkinut tunteita yhteiskunnassa kiertävinä kirjoittaessaan tunnekuulttuurista.

⁴ Sukupuolen näkymisestä suomalaisessa ”maahanmuuttokriittisyydessä” ks. esim. Keskinen 2013; Lähdesmäki & Saesma 2014.

Sovellan aineistoon tutkimusteorian Sara Ahmedin ajatuksia kiertävistä tunteista ja kysyn mielenosoitusten puheilta, kuinka ne hyödyntävät tunteita pyrkiessään vaikuttamaan (Ahmed 2014, 12, alaviite) vastaanottajaan. Tunteita ei tutkimuksessa ajatella yksilöpsykologisina päänsisäisinä tiloina, muttei myöskään puhtaasti ”pelkkinä” tekstuaalisina ilmaisuina. Sen sijaan näen tunteiden, Sara Ahmedia (2014; 2004) seuraten, kiertävän objekteihin kiinnittyneinä yksilöiden ja merkkien välillä sekä tuottavan kohteita, joihin jokin tietty tunne on liitetty.

Lähestyn aihetta metodologisesti kiinnittämällä huomioni puhutun sanan lisäksi puhujien ja yleisön keskinäiseen ruumiilliseen vuorovaikutukseen. Apuna tässä toimivat videotallenteet sekä mielenosoituksiin osallistumiseni pohjalta kirjoittamani kenttäpäiväkirjat. Yhdyn Benedict Andersonin (2006 [1983]) käsitykseen kansakunnista kollektiivisesti kuviteltuina yhteisöinä ja siten näen mielenosoitukset tietyyttyppisenä kansakunnan performointina, esittämisenä ja kuvitteluna: mielenosoitukset ovat tekojen sarjoja, joissa kansallista identiteettiä vahvistetaan, toistetaan ja artikuloidaan uudelleen (Gordon ym. 2002, 12; Paasi 2016, 7). Mielenosoitukset näyttäytyvät minulle sosiaalisena tilanteena, josta yleisö ja puhujat päätyvät tekemään tietynlaisen sillä, mitä he viestivät ulospäin omista sisäisistä maailmoistaan. Puheen kielellisten valintojen tavoin tunteiden esittäminen voi olla sekä tietoista että tiedostamatonta, tarkkaan harkittua tai spontaania.

Aineiston analyysimenetelmänäni yhdistän Chaim Perelmanin (2008) retorista analyysia laadulliseen sisällönanalyysiin sekä Sara Ahmedilta (2000b; 2004; 2014) poimimiini käsitteisiin, kuten figuuri, metonyyminen liukuma ja tahmaisuus. Erottelen kolme tutkittavissani olevaa tunteiden esiintymismuotoa mielenosoitusten vuorovaikutuksessa. 1) Eksplisiittisesti puheissa nimetyt tunteet, kuten lausumassa ”olen vihainen”, 2) tunteet, joita puheessa kutsutaan tuntemaan. Esimerkiksi teksti, jossa keskitytään todistelemaan turvapaikanhakijoiden vilpillisiä aikeita ja halua hyväksikäyttää suomalaista sosiaaliturvaa voi kutsua tuntemaan turvapaikanhakijoita kohtaan epäluuloa. Näiden lisäksi tarkastelen 3) tunteita, joita puhujan ja yleisön ruumiit ilmaisevat mielenosoituksissa. Pyrin pikemminkin varovaisesti kuvaamaan puhujien ja yleisön tekemiä asioita, joskus tunnistaen esimerkiksi selvästi halveksivan äänensävyyn, kuin tekemään hyvin pitkälle meneviä hienovaraisia tulkintoja siitä, mitä tunteita kukin ihminen performoi.

Koska kulttuuriset konventiot vaikuttavat siihen mitä tunteita on sopivaa ilmaista ulospäin (ks. esim. Wager 1999, 330), ja koska emme voi tietää kuinka tunne on kulkeutunut johonkuhun toiseen (Ahmed 2014, 10), vältän analyysissäni sen spekuloinnista, mitä puhujat päidensä sisällä tuntevat, ja lähestyn näitä kolmea analyttisesti erottelemaani tunteiden ilmenemismuotoa ihmisten välisenä vuorovaikutuksena. Katson kykeneväni havainnoinnin ja tulkinnan kautta analysoimaan sitä, mitä mielenosoitusten puhujat ja yleisö näyttävät ulospäin tuntevansa sekä sitä, kuinka pidetyissä puheissa tunteita pyritään aktivoimaan.

2. Ilmiön taustaa

Turvapaikanhakijoiden tuloa ja islamia vastustavaa ”maahanmuuttokriittistä” liikehdintää löytyy tänä päivänä Suomen lisäksi usean Euroopan maan poliittisesta valtavirrasta. Näen liikehdinnän taustavireenä yleiseurooppalaisen kehityskulun, jossa valtioita on viime vuosikymmeniä jälleen alettu vahvemmin kuvitella etnisesti yhdenmukaisina kansakuntina, joiden homogeenisyyttä pyritään vaalimaan ulkopuolisiksi miellettyiltä ihmisiltä vastalauseina kansainvälistymiselle sekä kansainvälisen talouden kriisikaudella tehdyille eriarvoistaville talouspoliittisille ratkaisuille (vrt. Modest & de Koning 2016, 98; Sakki & Pettersson 2016, 156). Etenkin populistien ja äärioikeiston keskuudessa vuoden 2012 talouskriisin seurauksena on syyllistetty siirtolaisia ja vähemmistöjä esimerkiksi sosiaaliturvan vastaanottamisesta (esim. Bhambra 2016; 2000-luvun alun Isossa-Britanniassa, ks. Kushner 2003, 262).

Esittelen tämän kehityskulun ilmenemistä Euroopan puoluepolitiikassa taustoittaakseni turvapaikanhakijoilta Suomen rajojen sulkemista vaativia mielenosoituksia. Aivan yhtä tärkeitä muita mahdollisia taustoituksen painopisteitä olisivat olleet rasistisen kielenkäytön arkipäiväistymisen ja radikaalin kansallismielisyyden nousun taustalla vaikuttava 1960-luvulla alkanut fasististen liikkeiden toimintatapojen ja tavoitteiden asteittainen muutos (ks. Shields 2007, 119–165; Koivulaakso ym. 2012, 42–63). Toinen mahdollinen näkökulma taustoitukseen kartoittaisi Pohjois-Amerikassa aktivoitunutta, onnistuneesti poliittisesta marginaalista ulosmurtautunutta niin kutsuttua ”alt-rightia”⁵ (ks. Rosenfeld 2017,

⁵ Associated Press suosittelee ”alt-right” termin välttämistä neutralisoivana ilmaisuna ja kehottaa tuomaan esiin liikkeen valkoiseen ylivaltaan liittyvät tavoitteet (AP Blog 28.11.2016). ”Alt-rightista”, ks. myös Anti

404–407; Kaplan 2017, 414–416) sekä valeuutisten julkaisun ja erilaisten internetissä toimivien keskustelufoorumien roolia tässä valtavirtaistumisessa (internetin roolista ks. Ekman 2015).

Nykypäivän liikkeiden tarkastelu yhdessä Suomen oikeistoradikaalin liikehdinnän historian kanssa suojeluskunnista Lapuan liikkeen ja IKL:n kautta toisen maailmansodan aikana Suomessa toimineisiin kansallissosialistiin järjestöihin olisi ollut tätä laajemmassa opinnäytteessä paikallaan⁶. Tähän oikeistoradikaaliin historiaan esiintyy myös suoria viittauksia, esimerkiksi Lapuan Liikkeen uudelleenperustamisen muodossa vuonna 2015 (Yle Uutiset 20.9.2015). Näen näiden 1930-luvun kansallismielisillä radikaaleilla ja aineistoni mielenosoituksilla olevan muiden muassa ainakin samankaltainen päämäärä: saavuttamaton haave vahvasta, kulttuurisesti ja etnisesti homogeenisestä valtiosta, jota tällä hetkellä uhkaavat sekä ylikansallinen ulkoinen vihollinen että kansallinen sisäinen vihollinen tilanteessa, jossa Suomi on hälyttävässä tilanteessa jäämässä suuremman ylikansallisen pelin uhriksi (ks. Maijala 2005, 55–56; Silvennoinen, Tikka & Roselius 2016, 26–27; 45; 464–465).

2.1. Ulkomaalaisvastaisuus ja populistiset radikaalit oikeistopuolueet Euroopassa

Maahanmuuttajavastaisuutta eurooppalaisessa politiikassa on ollut näkyvimmin ajamassa joukko puolueita, joista politiikan tutkimuksessa on käytetty sateenvarjotermiä populistiset radikaalit oikeistopuolueet (PRRP, ”Populist Radical Right Parties”), joita on sanottu sotienjälkeisen Euroopan menestyneimmäksi puolueiden joukoksi (Mudde 2013; Bohman & Hjerm 2016, 1729; Ivarsflaten 2007). 1980-luvun puolivälissä tähän ryhmään nykyisin luettavia puolueita osallistui maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa rakentamaan kuvaa kolmannesta maailmasta tulevista maahanmuuttajista yhteensopimattomana elementtinä ja uhkana (Yilmaz 2012; Stolcke 1995). PRRP:eiksi luokiteltujen puolueiden piirteisiin kuuluvat muiden muassa nativismi⁷, populismi sekä autoritaarisuus (Mudde 2013, 3;

Defamation League: Alt Right: A Primer about the New White Supremacy; Southern Poverty Law Center: Alternative Right.

⁶ Näistä ks. Silvennoinen ym. (2016), joiden mukaan 1930-luvun suomalainen liikehdintä oli myöhempinä aikoina vähäteltyä ja yleistä käsitystä vastoin organisoidumpaa, lähemmin Euroopan fasisia liikkeitä muistuttavaa ja vaikutusvaltaisempaa. Lapuan liikkeestä ja IKL:stä, erityisesti näiden kansainvälisyydestä ks. myös Maijala (2005).

⁷ Ajatus, että valtionrajojen sisäpuolella tulisi asua vain tiettyyn kansalliseen ryhmään kuuluvia ihmisiä.

ks. Mudde 2007) – vaikkakin puolueiden edustajat tapaavat korostaa omaa demokraattisuuttaan (Nykänen 2016, 130).

Keskeisen PRRP-tutkija Cas Mudden mukaan näiden puolueiden nousu on seurausta eurooppalaisten jo valmiiksi omaamista asenteista, esimerkiksi maahanmuuttajiin liittyen sen sijaan, että PRRP:t olisivat merkittävästi onnistuneet vaikuttamaan eurooppalaisten asenteisiin. Näin siitä huolimatta, että perinteiset puolueet ovat PRRP:eiden valtavirtaistumisen seurauksena muuttaneet linjaansa maahanmuuttajavastaisemmaksi. (Mudde 2013, 7; 12; 16, ks. myös Bohman & Hjerm 2016, 1732; Bhambra 2016, 189.) Teun A. van Dijk ja Ruth Wodak kirjoittavat tutkimuksessaan kuuden eri Euroopan maan maahanmuuttoa koskeneista parlamenttikeskusteluista, että niissä maahanmuuttajista ja pakolaisista puhutaan enimmäkseen negatiivisessa sävyssä. Pakolaiset yhdistyvät laittomuuteen ja rikollisuuteen ja usein puheet pyrkivät välittämään ajatuksen, etteivät pakolaiset ole tervetulleita Eurooppaan. (Wodak & van Dijk 2000; Wodak 2000, 356–357)

PRRP:eihin lukeutuvista puolueista perussuomalaisten lisäksi maansa hallitukseen ovat päässeet: Vapauspuolue Alankomaissa (Independent 15.11.2016; New York Times 20.3.2017), Laki- ja oikeuspuolue Puolassa (Diehl 29.11.2015; BBC News 26.10.2015) sekä poliittisesta keskustasta hiljalleen radikalisoitunut Sveitsiläinen kansanpuolue Sveitsissä (Mudde 2009, 58; Mudde 7.12.2016). Unkarissa hallituksessa istuu radikaalioikeistolaista politiikkaa harjoittava Fidesz, ja parlamentissa toimii äärioikeistolainen Jobbik (Mudde 10.8.2015; New York Times 20.3.2017). Kansallisissa parlamenteissa näitä puolueita toimii huomattavan monessa Euroopan maassa⁸. Itävallassa ja Ranskassa sekä populistiseen

⁸ Joitain maita luetellakseni: Vlaams Belang Belgiassa (Mudde 2009, 43), Sverigedemokraterna Ruotsissa (Independent 15.11.2016; New York Times 20.3.2017), Tanskalainen kansanpuolue Tanskassa (Rydgren 2004; Mudde 2009, 43) sekä Ataka Bulgariassa (Pirro 2014, 616–617) ovat päässeet parlamenttiin. Uusnatsipuolueista parlamentissa toimivat Kultainen Aamunkoitto Kreikassa (New York Times 20.3.2017; Guardian 21.9.2015) ja Slovakassa Meidän Slovakia sekä SNS. Näiden lisäksi Slovakiassa parlamenttiin on päässyt myös hankalasti määrittyvä, nimenomaan turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia vastustamaan perustettu Sme Rodina. (Washington Post 9.3.2016; Mudde 6.3.2016.) Myös Slovakian keskustavasemmistolainen pääministeri Robert Fico on käyttänyt vahvan muslimivastaista retoriikkaa turvapaikanhakijoista puhuessaan (Washington Post 21.6.2016), samaan tapaan kuin Tsekin tasavallan presidentti Miloš Zeman (Guardian 14.9.2016). PRRP-puolueista pääasiassa Euroopan parlamenttivaaleissa menestystä ovat saaneet UKIP Isossa Britanniassa (Gruber & Bale 2014; BBC News 21.11.2014) sekä Saksassa EU-parlamenttiin ja osavaltioiden parlamenteihin päässyt Alternative für Deutschland (Washington Post 22.3.2016; Independent 15.11.2016; New York Times 20.3.2017). Norjassa Edistyspuolue ei yksiselitteisesti lukeudu PRRP:ksi, mutta on retoriikassaan selkeän maahanmuuttovastainen (Guardian 1.10.2013), joidenkin tutkijoiden mukaan rasistinen (Garner 2014, 411–412; Mulinari & Neergaard 2015, 519)

oikeistoradikalismiin että äärioikeistoon kytkeytyvät ehdokkaat hävisivät niukasti vuosina 2016 ja 2017 presidentinvaalit (Telegraph 5.12.2016; 8.5.2017; Mudde 2009, 41–42).

Suomalaisista parlamentaarisen politiikan ulkopuolisista ulkomaalaisvastaiseen toimintaan suuntautuneista järjestöistä osa tekee ylirajaista yhteistyötä muiden maiden vastaavien järjestöjen kanssa. Uusnatsijärjestö Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen jaosto Suomen Vastarintaliike (YLE MOT 15.5.2016a; 15.5.2016b) sekä vastajihadistinen Finnish Defence League (Yle Uutiset 9.5.2012)⁹ ovat tiiviisti yhteydessä omiin ulkomaisiin emojärjestöihinsä. Ulkomaalaisen näköisten ihmisten käyttäytymistä valvomaan perustetun katupartior ryhmä Soldiers of Odinin riveissä on partioinut aktiivisesti eestiläisiä aktiiveja (HS 29.4.2016), ja järjestö on levinnyt myös muihin maihin, esimerkiksi Ruotsiin, Ranskaan ja Australiaan (Yle Uutiset 7.5.2016). Myös Rajat Kiinni –liikkeen kanssa rajojen sulkemista vaativia mielenosoituksia järjestänyt Suomi Ensin on muodostanut nimensä kansainvälisen esimerkin mukaan.¹⁰

Donald Trumpin valinta Yhdysvaltain presidentiksi vuonna 2017 ulkomaalaisvastaisen, runsaasti rodullistavaa puhetta sisältäneen vaalikampanjan jälkeen sekä hänen päätöksensä rajoittaa tiettyjen muslimienemmistöisten maiden kansalaisten pääsyä Yhdysvaltoihin normalisoivat muukalaisvihaa ja rodullistavaa puhetta. Trumpin kampanjan ja vaalivoiton vaikutus on näkynyt muun muassa internetin viharyhmien määrän kasvussa Yhdysvalloissa ja on ihmisoikeusjärjestö Southern Poverty Law Centerin mukaan aktivoinut ja valtavirtaistanut radikaalioikeistoa. (New York Times 15.2.2017; Southern Poverty Law Center 15.2.2017.) Suomessa ”maahanmuuttokriittisissä” keskusteluissa kiertävät muualta Euroopasta ja Yhdysvalloista tutut argumentit ja juuri Trumpia seurataan tarkkaan – jopa siinä määrin, että perussuomalaiset nuoret lanseerasivat loppusyksystä 2016 Trumpin vaalislogania mukailleen ”Make Finland Great” –tuotteita (Perussuomalaisten nuorten verkkokauppa).

⁹ Islamvastaisuutta tutkiva Liz Fekete (2011, 40) kuvaa FDL:n esikuvana toiminutta järjestöä English Defence Leaguea ”sotaa kannattavaksi, ultapatrioottiseksi” ryhmittymäksi. EDL:stä ks. myös Kundnani 2012, 3–4

¹⁰ Esimerkiksi ”Britain First” Isossa-Britanniassa. Eurooppalaisesta vastajihadismista ks. esim. Kundnani 2012 sekä journalisti Øyvind Strømmenin (2013) selvitys. ”Äärioikeisto, vastajihadismi ja terrorismi Euroopassa”.

2.2. Maahanmuuttajat tehdään keskeiseksi poliittiseksi puheenaiheeksi Suomessa

1990-luvun natsiskiniiliikkeitä tutkinut Vesa Puuronen näkee taustan nykypäivän maahanmuuttoon liittyvien asioiden politisoitumiselle olevan 1990-luvun lamassa, ja talouspolitiikassa tapahtuneessa tuloeroja kasvattaneessa käänöksessä (Puuronen 2011, 15; 270). Laman aikaan myös suomalaisten asenteet ulkomaalaisia kohtaan muuttuivat selvästi kielteisemmiksi (Jaakkola 1995, 7–9; Puuronen 2001, 28).

Perussuomalaisten ehdokkaat onnistuivat politisoimaan maahanmuuton vuoden 2008 kunnallisvaalikampanjoissaan keskittymällä puhumaan maahanmuuton ongelmista, mikä tuotti heille vaalimenestystä (Puuronen 2011, 7; 206–207).

Seuraavana vuonna järjestettyihin eurovaaleihin mennessä osa muiden puolueiden ehdokkaista omaksui perussuomalaisten maahanmuuttoa vastustavia argumentteja (Puuronen 2011, 270; Raittila 2009, 67–68; Koivulaakso ym. 2012, 219–220; 231–236; Keskinen 2009, 33). Jo vuotta 2008 edeltänyt tiukka maahanmuuttopolitiikka ei ollut Suomessa tätä aiemmin keskeinen poliittinen kysymys (Keskinen 2014, 475), vaikka useassa muussa Euroopan maassa, kuten Ranskassa ja Alankomaissa vastaava maahanmuuttoasioiden politisoituminen tapahtui jo ennen 2000-lukua (Mamadouh 2012, 389–392).

Vuoden 2011 eduskuntavaaleja varten joukko perussuomalaisten riveissä toimineita Suomen Sisun (ks. alla) jäseniä julkaisi kootusti ”maahanmuuttokriittisiä” ajatuksia esittelevän ”Nuivan vaalimanifestin”, jossa islam näyttäytyy homogeenisenä uhkana Suomelle ja jossa ehdotetaan joidenkin ihmisryhmien osittaista ulossulkemista suomalaisesta yhteiskunnasta, mikä toi lisää vaalimenestystä perussuomalaisille (Nykänen 2016, 124, 129). Maahanmuuttokysymysten politisoitumisessa keskeiseksi Vesa Puuronen (2011, 195; 225–227) nostaa erityisesti perussuomalaisen Jussi Halla-ahon ja hänen vuonna 2003 perustetun Scripta-nimisen internet-bloginsa, jossa esiintyvät termit kiertävät tiheään niin tämän tutkimuksen aineistossa, mediassa kuin internetissä.¹¹

Suomalaisuutta voimakkaasti korostavana, ”äärinationalistisena” järjestönä (Sakki & Pettersson 2016, 160) Suomen Sisu on 2000-luvun alusta lähtien vakiinnuttanut

¹¹ Halla-ahon retoriikasta, ks. Puuronen (2011, 225–244) ja Keskinen (2013). Halla-ahon blogin pohjalta perustetusta Homma-forumista, ks. Väisänen (2011). Kattava kuvaus Suomen oikeistoradikaaleista ja äärioikeistolaisista toimijoista löytyy teoksesta Koivulaakso ym. (2012).

asemansa johtavana radikaalin kansallismielisyyden vaalijana Suomessa. Suomen Sisu on perustettu linjassa Eurooppalaisten fasismien ”kolmannen position” ideologiaa mukaillen (Nykänen 2016, 124; Koivulaakso ym. 2012, 81; 90)¹². Järjestön edustajat ovat tietoisesti ja onnistuneesti pyrkineet vaikuttamaan muun muassa niihin termeihin, joilla maahanmuuttokeskustelua käydään Suomessa, ja järjestön jäseniä on lähtenyt mukaan politiikkaan useiden eri puolueiden riveissä (Koivulaakso ym. 2012, 110–111). Myös Homma-forumin perustajiin lukeutuva sisulainen Matias Turkkila on perussuomalaisten verkkolehti Suomen Uutisten päätoimittaja (HS 12.11.2016).

Myös rasistista toimintaa harjoittavia tahoja löytyy Suomessa toimivia uusnatsijärjestöjä ovat ainakin: ilmeisesti kulttuuritoimintaan keskittyvä Musta sydän, Blood&Honour-järjestö sekä Pohjoismaisen vastarintaliikkeen Suomen alajaosto (Koivulaakso ym. 2012, 199; 202)¹³, joka on syksystä 2016 lähtien ollut näistä näkyvin toimija pahoinpideltyään heitä vastaan mielensä ilmaisseen miehen kuoliaaksi Helsingissä (Yle Uutiset 18.9.2016). Lisäksi syksyllä 2015 perustettiin Soldiers of Odin –nimellä kulkevia katupartioita (Yle Uutiset 7.5.2016) vahtimaan ulkomaalaisen näköisten ihmisten käyttäytymistä. Järjestöön kuuluvista osalla sen johtoa myöten löytyy väkivaltarikollistaustaa ja joiltakin myös jäsenyys PVL:ssä sekä natsisympatioita (HS 29.4.2016; Yle Uutiset 16.3.2016). Soldiers of Odinin lisäksi myös Suomen Sisu on perustanut oman katupartionsa (IL 29.9.2016). Myös muslimien ja islamin vastustamiseen keskittyvällä kansainvälisellä Defence League –järjestöllä on oma järjestö Suomessa (Yle Uutiset 9.5.2012)¹⁴.

Mainituista järjestöistä aineistoni mielenosoituksissa puhumassa tai paikalla ryhmätunnusten kanssa olivat Perussuomalaiset, PRRP Muutos 2011, Suomen Sisu sekä Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen jaosto. Lisäksi yhdessä

¹² Suomessa tämä etäännyminen kansallissosialismista ja biologisen rodun käsitteestä alkoi jo 1960- ja 1970-luvuilla (Kotonen 2014, 185–188). Fasismin kehityksestä 1960-luvulta lähtien ks. Shields (2007, 119–165) ja Koivulaakso ym. (2012, 42–63).

¹³ Suomen Vastarintaliikkeestä, ks. Koivulaakso ym. (2013, 163–209; HS 8.2.2015; Yle MOT 15.5.2016a). SVL:n terrorismista Suomessa ks. (HS 18.9.2016; Koivulaakso ym. 2012, 163–168). Viitataan Suomen Vastarintaliikkeeseen tästä eteenpäin sen emojärjestö Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen lyhenteellä PVL, sillä järjestö on sen ruotsalaisen johdon alainen ja tavoittelee on yhteispohjoismaista kansallissosialistista valtiota.

¹⁴ Maahanmuuttokriittisyyden” valtavirtaistumisesta kertonee, että FDL:n puheenjohtaja kutsuttiin Yle:n A2-iltaan keskustelemaan ”turvattomuudesta ja maahanmuutosta”. Illan tarkoituksena oli keskusteluttaa ääripäitä keskenään. ”Toisen ääripään” edustajina oli tarkoitus toimia vihreiden ja SDP:n kansanedustajia. (MTV Uutiset 3.3.2016).

mielenosoituksessa yleisöllä huudatettiin ”eläköön katupartiot”. Puhumassa yhdessä mielenosoituksessa kävi rasisen pienpuolue Sinivalkoisen Rintaman (TS 29.11.2013) edustaja. Näillä tavoitteiltaan ja toimintatavoiltaan toisistaan eroavilla tahoilla löytynee keskinäisiä yhteyksiä useaan suuntaan, mutta uutisointi on kenties keskittynyt hallituspuolue Perussuomalaisten jäsenien yhteyksiin radikaalimpiin järjestöihin. Näitä yhteyksiä on löytynyt muun muassa Suomen Sisuun (HS 20.9.2016), FDL:ään (Yle Uutiset 10.5.2012), Soldiers of Odiniin (Tampereleinen 26.5.2016; IS 12.1.2016), Pohjoismaiseen Vastarintaliikkeeseen (HS 20.9.2016; IL 17.8.2015; Koivulaakso ym. 2012, 183; 209) sekä muihin äärioikeistojärjestöihin, esimerkiksi puolustusministeri Jussi Niinistöllä Kansalliseen Kulttuuririntamaan (Yle MOT 1.12.2014).

2.3. Ulkomaalaisvastaisuus ja rasismi Suomessa

Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi suomalaista rasismin tutkimusta todeten, etteivät rasismi ja maahanmuuttajavastaisuus ole ilmaantuneet yhtäkkisesti Suomeen perussuomalaisten nousun myötä 2000-luvulla. Näin ei ole myöskään puoluepolitiikassa, sillä eduskunnassa käytiin 1990-luvun alussa keskustelua ”maahanmuuttokriittiseen” ja rasisen tyyliin SMP:n Sulo Aittoniemi näkyvimpänä hahmona. Tämän jälkeenkin muiden muassa SDP:n entinen sisäministeri Kari Rajamäki on pitänyt ulkomaalaisvastaisia puheenvuoroja. (Koivulaakso ym. 2012, 219–220.)

Edellinen selkeä ulkomaalaisvastaisuuden nousukausi alkoi 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa, jolloin Suomessa ainakin Turkuun, Helsinkiin ja Joensuuhun muodostettiin rasisen väkivaltaa käyttäneitä natsiskiniryhmiä (Puuronen 2011, 195; Koivulaakso ym. 2012, 174). Rikoksiin lukeutui muun muassa ulkomaalaisiin, rasisen vastustajiin ja vähemmistöihin kohdistuneet pahoinpitelyt ja omaisuusrikokset (Puuronen 2001, 18; 2011, 195–196; Hildén 2001, 63–67) sekä näkyvimminä tekoina ulkomaalaisten asuntoihin ja yrityksiin kohdistunut polttopulloiskujen sarja Tampereella vuonna 1989 (Yle Elävä Arkisto 6.10.2015), Valkealan vastaanottokeskuksen pommi-isku 1991 (Yle Elävä Arkisto 2.10.2015) sekä 50 natsiskinin hyökkäys jalkapalloa pelanneiden somalialaisten kimppuun Helsingin Kontulassa vuonna 1997 (Koivulaakso ym. 2012, 174). Suomalaisen äärioikeiston kehityslinja ulottuu nykypäivästä ja skinheadeista aina 1930-luvun oikeistoradikalismiin asti. Tämän radikalismien perinne jatkui Suomessa 1960- ja 1970

–luvuilla myös Pekka Siitoimen tempausten lisäksi melko näkyvänä, joskin marginaalisena. (Kotonen 2014, 175–176.)

Rasismi, ennakkoluulot ja syrjintä nykypäivänä

Rasismista ei olla Suomessa puhuttu kovinkaan kauaa (Rastas 2005, 69), eikä rasismista rasismien nimellä Suomessa keskustella julkisesti kovinkaan laajasti (Rastas 2007b, 126–132; Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 18; Keskinen 2009, 44–45). Suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsee etninen hierarkia: suomalaiset asennoituvat joihinkin kansallisuuksiin ja ihmisryhmiin huomattavasti negatiivisemmin kuin toisiin. Suomessa kaikkein negatiivisimmin suhtaudutaan somalialaisiin ja venäläisiin. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 134; Jaakkola 2009, 52–54; Puuronen 2011.)

Rasististen rikosten määrä on kasvanut jatkuvasti aikavälillä 1997–2009 (Puuronen 2011, 169–171). Vuosina 2012–2014 viharikosten määrä pysyi melko tasaisena, mutta vuonna 2015 rikosten määrä Suomessa kasvoi selvästi: rikosilmoituksia tehtiin 1250 (muutos edellisvuoteen: +428) ja rikosepäilyjä oli 1779 (muutos edellisvuoteen: +557). Epäiltyjen viharikosten määrä on lähes tuplaantunut vuodesta 2008.

Viharikoksista etninen tai kansallinen tausta oli motiivina 79,3% tapauksista ja uskonto tai elämäkatsomus 10,6% tapauksista. (Poliisiammattikorkeakoulu 2016, 4–5.) Vuoden 2011 vaalien jälkeen arkipäivän rasismi on yleistynyt, ja islamvastaisuus vaikuttaisi olleen Suomessa vuonna 2012 nousussa (ECRI 2013, 30; 37). Poliisille aina ilmoittaa rasistisen rikoksen kohteeksi joutuneista vain 10% ja ei koskaan 71%. Syrjivästä kohtelusta ei ilmoita koskaan 86%. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 100). Tältä pohjalta rasismien voidaan todeta olevan Suomessa todellinen ongelma. Rasismia kohdanneiden on vaikea puhua rasismista, mitä entisestään hankaloittaa se, että rasismia helposti vähätellään tai se jopa kiistetään (Rastas 2004, 44–45; 53–54).

Vuonna 2003 suomalaisista 11% piti itseään erittäin rasistisena (Jaakkola 2005, 87). Rasistisille väittämille (suluissa täysin ja osittain samaa mieltä olleiden määrä yhteenlaskettuna):

”Suomen ei tulisi sallia islamin uskon harjoittamista, koska se uhkaa meidän kulttuuriamme” (24%)

”Joihinkin rotuihin kuuluvat eivät kerta kaikkiaan sovi asumaan modernissa yhteiskunnassa” (45%)

löytyy kannatusta: noin neljäsosa suomalaisista haluaisi rajoittaa uskonnonvapautta Suomessa islamin kohdalla. Lisäksi lähes puolet ajattelee, että on olemassa ihmisiä, jotka eivät ”rotunsa” puolesta voi sopeutua esimerkiksi Suomeen. (Jaakkola 2009, 63.) Miessukupuoli, koulutustausta sekä puoluekanta selittävät negatiivista asennoitumista islamiin, jonka kohdalla myös yli 65-vuoden ikä sekä puuttuvat kontaktit maahanmuuttajiin lisäävät kielteistä suhtautumista (em. 65–66).

Suomella ei kolonialismin aikakaudella ollut siirtomaita ja siten Suomen on ajateltu olevan vapaampi kolonialismin tuottamista rodullistetuista käsityksistä, mikä ei kuitenkaan vaikuta tutkimuksen valossa uskottavalta (Kuortti, Lehtonen & Löytty 2007; Keskinen, Tuori, Irni & Mulinari 2009; Sakki & Pettersson 2014, 167; Rastas 2007a, 128). Suomen pitäminen jonkinlaisena poikkeustapauksena tulee erityisen selvästi esiin Rastaa (2007a, 126–129; 137–139; ks. myös Rastas 2007b, 120–121) tarkastellessa tummaihoisista ihmisistä käytetyn halventavan n–kirjaimella alkavan sanan¹⁵ saamia merkityksiä Suomessa: sanan käyttö 1990-luvun Suomessa oli selvästi samankaltaista kuin kansainvälisesti, vaikka kyseisen sanan käyttöä suomen kielessä on puolustettu neutraalina ja harmittomana. Heidän äänensä, jotka joutuvat n-sanan käytön kohteeksi, ei julkisessa keskustelussa pääse kuuluviin kun taas kiihkeimpiä sanan käytön puolustajia vaikuttavat olevan erityisesti internetissä itsensä isänmaallisiksi luokittelevat ihmiset (em. 126).

3. Teoriaa tunteiden tutkimiselle mielenosoituksissa

3.1. Tutkimuksen ontologia ja positiointi

Näen tämän tutkimuksen asettuvan ontologialtaan lähelle sosiaalista konstruktionismia siinä, että kielenkäytön nähdään tässä tutkimuksessa muokkaavan ja tuottavan todellisuutta (Berger & Luckmann 1991 [1966]; sosiaalisesta konstruktionismista pähkinänkuoressa, ks. Burr 2015, 1–12): kieli ei heijasta suoraan sitä, kuinka maailma makaa; se, kuinka turvapaikanhakijoista puhutaan muokkaa

¹⁵ Teen samoin kuin Rastas (2007a) artikkelissaan: koska lienee selvää mistä sanasta on kyse, minun ei tarvitse enkä itse halua osallistua tuon sanan kierrättämiseen.

osaltaan hyvin kouriintuntuvasti sitä, millaisina kohtaamme todelliset vastaan tulevat lihaa ja verta olevat ihmiset, jotka kategorisoimme turvapaikanhakijoiksi.¹⁶

Kirjoittamani kenttäpäiväkirjat pyrkivät tuomaan mukaan tarkasteluun sen, millaisessa tilanteessa ja millaisten tapahtumien keskellä mikäkin asia on sanottu. Sijoitan aineiston puheet osaksi kansainvälistä ylirajaista ulkomaalaisvastaisen radikaalin kansallismielisen populismin nousukautta Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Lisäksi näen ”maahanmuuttokriittiset” mielenosoitukset suomalaisen kansallismielisen radikaalin liikehdinnän¹⁷ sekä sen vaaliman ulossulkevan kansallisuuskäsityksen perillisenä.

Lisäksi laajempina kontekstina tekstikatkelmille toimii sukupuolen suhdetta nationalismiin ja rasismiin tarkastelevat tutkimusperinteet sekä tutkimus muslimeihin ja turvapaikanhakijoihin yleisesti liitetyistä piirteistä. Vaarana tällaisessa tutkimusasetelmassa on, että tutkija lukee aineistoonsa jo etukäteen siihen kohdistamiaan merkityksiä, millä en tarkoita, että tutkimus voisi koskaan olla täysin neutraalia ja arvovapaata, sillä kaikki tieto kytkeytyy sen tuottamisen olosuhteisiin, kuten esimerkiksi taloudellisiin järjestyksiin, materiaalsiin toimijoihin ja sosiaalisiin suhteisiin (esim. Liljeström 2004; Haraway 1988; Harding 1987).

Näen tämän tutkimuksen sijoittuvan feministisen nationalismitutkimuksen ja lisäksi osaksi pohjoismaista intersektionaalista, feministisesti orientoitunutta rodullistamisen ja valkoisuuden tutkimusta (esim. Mulinari & Neergaard 2010; 2012; 2014; 2015; Keskinen 2013; 2014; 2016; Hübinette & Lundström 2014; Andreassen & Ahmed-Andresen 2014; Lähdesmäki & Saresma 2014; ks. Keskinen, Näre & Tuori 2015, 3) sekä jälkikoloniaalia tutkimusta siinä, että tutkimuksessa pyritään nostamaan esiin ja purkamaan Suomessa konventionaalisiksi tulleita rodullistettujen (muslimien) kuvaamisen tapoja lähtökohtanani se, ettei kansakuntia ajatella selvärajaisina luonnollisina kokonaisuuksina (Kuortti 2007, 14; Hobsbawm 1994; Anderson 2006 [1983]; Rastas 2007b, 38). Tutkimukseni käsittelee tietynlaista nationalistista puhetta, ja jäsenän nationalismia nimenomaan puheena kansoista (Ruuska 2005,

¹⁶ Ahmed ei kuitenkaan ole puhdasoppinen konstruktionisti eikä sellaiseksi itseään positioi, eikä tässä tutkimuksessa hyödynnetty tunnekäsitys ole varsinaisesti konstruktionistinen. Ahmedin tunnekäsityksestä ks. luvut 2.2.–2.3. (vrt. Ahmed 2014, 8–12; konstruktionistinen tunnekäsitys: Wager 1999, 328–332)

¹⁷ Myös suomalainen liikehdintä on ollut usein varsin ylirajaista (ks. Silvennoinen ym. 2015, 164; 241; 337; 462; Majjala 2005; Kotonen 2014; Puuronen 2001, 12–14; Koivulaakso ym. 2012, esim. 59–60)

191–192) sekä mielenosoitusten kaltaisena kansakunnan performointina (Gordon ym. 2002). Siten tutkimustani voisi nimittää myös nationalismin mikrososiologiaksi, jollaista on harjoitettu ainakin niin kutsutussa arkipäivän nationalismin tutkimuksessa (esim. Billig 1995; Fox & Miller-Idriss 2008; Goode & Stroup 2015).

Intersektionaalisuus ja rodullistamisen sukupuolittuneisuus

Intersektionaalisuuden käsite kehittyi mustan feminismiin parissa Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa (Keskinen ym. 2015, 2)¹⁸. Käsitteellä korostettiin ihonvärin ja sukupuolen yhteenliittymien merkitystä marginalisoitujen ihmisryhmien kokemuksissa, ja osa tutkijoista haluaa rajoittaa käytön vain yksilöiden kokemuksiin, mutta intersektionaalisuudella voidaan myös viitata sukupuolen, luokan, seksuaalisen suuntautumisen ja muiden identiteettikategorioiden risteämiin ideologioissa ja sosiaalisissa käytännöissä (Davis 2008, 68; Urponen 2010, 35). En keskity tässä tutkimuksessa ihmisten identiteetteihin, vaan lähestyn tutkimuskysymystäni tarkastellen sukupuolen, etnisyyden ja muiden turvapaikanhakijoihin liitettyjen kategorioiden yhteenliittymiä, sillä mielenosoituksissa konstruoidaan etnisyyttä joukkoon ihmisiä heidän ulkopuoleltaan (Anthias & Yuval-Davis 1992, 9; Lähdesmäki & Saesma 2014, 301; 304).

Tällainen tarkastelutapa on tärkeä, sillä rodullistamisen kautta tapahtuva ulossulkeminen ja syrjintä on erilaatuista ja artikuloidaan eri tavoin etnisyyden, sukupuolen ja luokan eri risteämäkohdissa, intersektioissa. Eri kategoriat myös toimivat toistensa konteksteissa. Toisin sanoen rasismia on tärkeää tarkastella esimerkiksi sukupuolittuneena, luokkaistuneena ja kansallisuuteen kytkeytyvänä ilmiönä, sillä eri ryhmien kohtaama rasismi ja syrjintä saavat erilaisia muotoja. (Anthias & Yuval-Davis 1992, 2–3; 20; 111; Brah 1993, 12–16; 19–21; 2007, 78; ks. myös Nayak 2010, 2384–2386.) Intersektionaalisuus toimii minulla ohjenuorana, joka muistuttaa rodullistamisen tiiviistä nivoutumisesta aineistossani esimerkiksi sukupuoleen ja ikään (Davis 2008, 71; Rastas 2005, 97). Tutkimissani mielenosoituksissa puhutaan turvapaikanhakijamiehistä pääasiassa uhkana; sen sijaan musliminaisen hahmo tulee näkyvimmin esiin niqabiin pukeutuneena naishahmona, joka kierteli yleisön joukossa yhdessä mielenosoituksessa pidellen kylttiä ”raiskattu” (ks. luku 5.3.) Turvapaikanhakijamiehiin liitetään seksuaalisen

¹⁸ Intersektionaalisuuden käsitteen kannalta keskeisiä ajattelijoita ovat olleet muiden muassa bell hooks (1981) Kimberlé Crenshaw (1991) ja Patricia Hill Collins (1998).

väkivallan uhka, jonka uhkan rakentamisen kannalta merkittävää ainakin se, että kohteena ovat juuri lähi-idän ja itä-Afrikan alueelta tulevat muslimimiehet.

3.2. Käsitteiden hahmottelua: rasismi ja rodullistaminen

Ennen etenemistä on syytä määritellä, mitä tarkoitan rodullistamisella ja rasismilla, sillä katson rodullistamisen pelkän määrittelemisen avaavan lukijalle sitä, mitä aineistoni ”maahanmuuttokriittisessä” puheessa tapahtuu. En myöskään halua olla tuottamassa hiljaisuutta rasismien ja rodullistamisen ympärille ikään kuin ne olisivat jääneet 1900-luvun alkupuoliskolle. Käsitteiden määrittelemisen avulla pyrin välttämään sitä, että rasismi ja rodullistaminen tyypistyisivät erottelukyvottomiksi haukkumanimityksiksi. (ks. Puuronen 2011, 51–64; Rastas 2004.)

Katson tekeväni antirasistista (Rastas 2007b, 56–59) tutkimusta, mikä näkyy tutkimustyössäni eettisenä sitoumuksena vastustaa rasismia ja pyrkiä puuttumaan jo sen ilmentymien lisäksi jo sen syntymiseen. Tutkimuksessani tämä näkyy konkreettisesti siinä, että tutkimusasetelmani on määritelty tekemään kriittinen interventio rodullistavaan kielenkäyttöön. Antirasistinen orientaationi on myös ohjannut minua tuomaan mielenosoituksissa esiintyneen vastarinnan esiin näkyvämmiin kuin mitä pelkkä tutkimuskysymykseen vastaaminen edellyttäisi. Sitoumukseni rasismien vastustamiseen on myös syynä siihen, miksi esittelen tutkielman laajuuteen nähden tässä varsin laajasti rasismia ja rodullistamista.

Kattavaa, lopullista ja suljettua määritelmää rasismille on mahdotonta antaa, sillä rasismi, kuten monet muutkin ilmiöt, saa vaihtelevia muotoja ajan ja paikan mukaan. Se on ilmiötä eri näkökulmista lähestyvien tieteenalojen tutkimuskohde, ja siitä puhutaan myös tiedemaailman ulkopuolella. Erilaiset määritelmät eivät välttämättä sulje toisiaan pois, vaan tavoittavat eri puolen ilmiöstä: esimerkiksi rasismien tutkiminen rakenteellisena ilmiönä on huomattavan erilaista kuin rasistisen kielenkäytön tutkiminen. (Rastas 2005, 72–76.) Rasismien työmääritelmäksi otan rasismintutkija Anna Rastaa (2005, 78; myös Puuronen 2011, 63) esittämän:

”Rasismiksi voidaan luonnehtia valta- ja alistussuhteita tuottavia ajattelu-, puhe- ja toimintatapoja, joissa jonkun yksilön tai ryhmän (oletettu tai väitetty) ominaisuus, olipa se biologinen tai kulttuurinen, esitetään olemukselliseksi ja muuttumattomaksi.”

Juuri erojen esittäminen luonnollisina, esimerkiksi niiden väitetyn biologisen tai kulttuurisen perustan vuoksi on yleistä rasistisessa kielenkäytössä (Rastas 2005, 78; Brah 1993, 11). Haluan myös painottaa historian merkitystä (vrt. Keskinen ym. 2015,

3; Järviö 2015, 21): stereotypiat ja käsitykset voivat ajan mittaan hälvetä, mutta olisi kummallista väittää, etteivät esimerkiksi muslimeihin liitetyt stereotypiat (ks. luku 3.7.) vaikuttaisi millään lailla nykypäivänä Suomessa. Tästä näkökulmasta rasismi ja rodullistaminen eivät ole jotain, josta julistaa itsensä vapaaksi ilman itsereflektiota tunnistettuaan ettei itse omaa rassistisia asenteita, vaan kyseessä voivat olla myös huomaamattomat, yhteiskunnassa vallitsevat kielenkäytön ja ajattelun tavat (Rastas 2005, 74), jotka eivät välttämättä ole välittömästi näkyvissä.

Rasismia lähelle tuleva käsite on rodullistaminen, joka kiinnittää huomion kielenkäyttöön, esimerkiksi rakenteellisen tai institutionaalisen rasismien tai tekojen sijaan. Rodullistamisen käsite tulee Robert Milesilta, jonka mukaan rodullistettaessa ”sosiaaliset suhteet rakentuvat biologisten tuntomerkkien merkityksellistämisen sijaan, että tuloksena ovat toisistaan eriytyneet sosiaaliset ryhmät” (Miles 1994, 111). Rodullistettaessa muodostetaan jokin ihmisryhmä, joka typistetään joihinkin tiettyihin kuviteltuihin piirteisiinsä. Ihmisten luokittelu ja arvottaminen ulkonäköön tai olemuksellistettuun, luonnollistettuun kulttuuriin perustuen on rodullistamisen tunnusmerkki. Rasismi keskittyykin nykyisin ”uusrasismista” kirjoittavien tutkijoiden mukaan pikemmin kulttuurisiin kuin biologisiin piirteisiin, vaikka kummatkin kulkevat toisiinsa liittyneinä, kuten ne kulkivat jo 1900-luvun alun rasismissa. (Puuronen 2011, 22; 57; 64; Brah 1993, 11; 17–21; ks. myös Rastas 2005, 76–83; Huttunen 2005, 133–134.) Syynä tähän suunnanmuutokseen on se, että kulttuurisista erityispiirteistä ja eroista puhuminen on tänä päivänä yleisesti hyväksytympi strategia esittää jokin ihmisryhmä toista alempiarvoisena kuin biologisesta rodusta puhuminen (ks. Rastas 2005, 77; Stolcke 1995). Kun rodullistamisprosesseissa määritellään Toista, tullaan samalla määritelleeksi itseä sen perusteella mitä tuo toinen ei ole; arvottaen ”oma” Toista korkeammalle (Miles 1994, 112; Löytty 2005, 161–162; Puuronen 2011, 20).

Aineistossani Irakista, Somaliasta ja Afganistanista saapuvat turvapaikanhakijat esitetään melko yhdenmukaisena, yhteisen negatiivisia määreitä saavan kulttuurin/islamin alaisena ryhmänä, jonka jäseniä erottaa lähinnä sunni/shia – jaottelu (vrt. Said 1981, 39; 51). Tällaisten piirteiden ihmisryhmiin kiinnittämisen välttäminen tyystin lienee hyvin vaikeaa tai mahdotonta, mutta ongelmalliseksi rodullistaminen muuttuu ainakin silloin, kun puhutaan valtavan suurista kokonaisuuksista, joiden sisäinen heterogeenisyys unohdetaan ja jolloin päällimmäiset, hallitsevimmat assosiaatiot, joita liitetään tiettyyn ryhmään ovat lähes

yksinomaan liioiteltuja, negatiivisia ja halventavia ja kun ne esittävät kohteensa vaarallisena (Puuronen 2011, 64; 79) – ja silloin, kun kohteena oleva ihmisryhmä on jo valmiiksi marginalisoidussa asemassa.

Rodullistamisen ja rasismien tutkimuksessa voi olla hedelmällistä kiinnittää huomiota myös valkoisuuden rooliin. Valkoisuus on valkoisille itselleen helposti näkymätön neutraali normi, josta rodullistamisen ja rasismien rakenteiden ulkopuolella olevaa. Se voi olla paikka, josta käsin rasismia ympärillään voi olla hankalampi tunnistaa. (Dyer 2005, 9–10; Keskinen 2014, 483; Keskinen ym. 2015, 3; Seikkula 2015, 25; Rastas 2005, 84–85; 95–96; Rastas 2007b, 132; tunteista ja valkoisuudesta ks. Ahmed 2004.) Valkoisuutta voikin pitää vallitsevana diskurssina, keskuksena, josta käsin muita ryhmiä on konstruoitu ja rodullistettu. Valkoisuuden representaatiot ovat muun muassa kiertäneet epäsuhtaisen paljon esimerkiksi elokuvissa ja televisiossa. (Dyer 2005, 11.) Valkoisuus vaikuttaisi olevan aivan keskeistä kansallisten identiteettien rakentumisessa pohjoismaissa, ja liittyvän tiiviisti myös suomalaisuuteen (Keskinen 2013, 226; 2014, 472–473; Rastas 2007b, 101; Andreassen & Ahmed-Andresen 2014, 27–31; Hübinette & Lundström 2014, 426; Järviö 2015, 21; Seikkula 2015, 24). Kyse ei myöskään ole pelkästä ihonvärin varaan rakentuvasta konstruktioista, vaan myös rodullistettujen on tiettyyn pisteeseen asti mahdollista osallistua valkoisuuden performointiin (Hübinette & Lundström 2014, 426; 432; Ahmed 2007, 156–160; Hage 2000, 19–20).

Valkoisuus näkyy esimerkiksi siinä, kuinka ei-valkoisia suomalaisia saatetaan Suomessa kohdella maahanmuuttajina tai ulkomaalaisina (Keskinen 2016, 354–355; Keskinen, ym. 2015, 3). Näen myös laajalti uutismediassakin kiertävään ilmaisuun ”kantasuomalainen” olennaisesti liittyneenä ajatuksen paitsi Suomessa syntymisestä myös jonkinlaisesta tunnistettavissa olevasta nimenomaan valkoisesta yhtenäisestä etnisestä ryhmästä Suomessa: esimerkiksi rikosuutisoinnissa termin käytön tarkoitus on usein kertoa lukijalle, että rikoksen tekijä on ihonväritään valkoinen – tai pikemminkin, että tekijä *ei ole* tummaihoisen rodullistettu ihminen.

Sara Ahmed (2014, 2) kirjoittaa ruumiin olevan lopulta olevan se, joka kasvokkaisessa kohtaamisessa tulee ensimmäisenä vastaan, josta Toinen tunnistetaan Toisena ja johon erot kiinnittyvät. Jotkut ruumiit tulevat raskautetuiksi merkityksillä (Ahmed 2014, 12–13), jotka tekevät ne meille tutummiksi tai

vieraammiksi. Rodullistaminen on paitsi näitä merkityksiä myös niihin kiinnittyneitä tunteenilmauksia tai ohjeita tuntea tietyllä tavalla, jotka voivat olla toiminnassa jo ennen kuin kohtaamme Toisia (Ahmed 2010, 34–35). Rodullistaminen ja toisen ei-suomalaiseksi määrittäminen tavataan lukea Toisten ruumiissa korostetuista piirteistä (Rastas 2007b, 103; Brah 1993, 12–13; Ahmed 2000a; Kynsilehto 2011, 36). Ruumiilliset merkitykselliseksi tehdyt piirteet, kuten ihonväri, ovat siten edelleen keskeisiä rodullistamisen ymmärtämisen kannalta, vaikkei biologisiin ”rotuihin” perustuva rasismi olekaan nykypäivänä rasismin näkyvin muoto.

3.3. Turvapaikanhakijan figuuri käsitteenä

Figuurin käsitettä on käyttänyt Sara Ahmed kirjoittaessaan vieraan figuurista, joka saa tiettyjä piirteitä ja joka on irrotettu yksilöiden välisistä ruumiillisista kohtaamisista todellisten yksilöiden välillä (ks. Ahmed 2000b, 118–119; 2000a, 3–6; 2004, 117–124). Ahmedilla tunteet näyttäytyvät usein tarttuneina jonkin figuuriin (Wetherell 2015, 155), ja figuuri on erkaantunut synnyinolosuhteistaan itsenäiseltä vaikuttavaksi historiattomaksi hahmoksi, jonka tunnistamme Toisissa (Huttunen 2004, 139; Ahmed 2000b, 4–5). Suomessa Laura Huttunen on muodostanut Ahmedin figuurin käsitteen pohjalta ”kulttuurisen figuurin” käsitteen. Huttunen viittaa sillä figuureihin, ”joita vasten tai joihin vastauksena maahanmuuttajien itsemääriytykset rakentuvat.” Siten figuuri tulee Huttusen mukaan hänen käyttämäänsä lähelle stereotypiaa, mutta keskittää puheen kohteen uudelleen etäämmäs stereotypian yksilöpsykologisista piirteistä. (Huttunen 2004, 139; 145–150; Tuori 2007; 158.) Näen figuurin käsitteen tässä tutkimuksessa hyödyllisenä juuri siksi, koska se siirtää painopisteen lähelle todellista yksilön rodullistettua ruumista tehden näkyväksi rodullistamista toimintana. Se millaisia figuureja kierrätetään vaikuttaa konkreettisesti siihen, mitä kaikkea kohtaamme toisessa ihmisessä.

Puhuessani turvapaikanhakijan figuurista sovellan Ahmedin käsitettä hieman eri tavalla kuin Huttunen. Ymmärrän Huttusen käyttävän figuuria kulttuurissa liikkuvina yleisinä hahmoina, joita vasten yksilöt peilaavat itseään. Tässä tutkimuksessa rajaan figuurin käsitteen tarkoittamaan nimenomaan mielenosoituksen puheissa rakentuvaa turvapaikanhakijan hahmoa, johon tahmaantuneita tunteita analysoin. Sen vuoksi puhun yhdestä mielenosoitusten puheissa hahmottuvasta figuurista, joka ei kuitenkaan aineistossa rakennu ristiriidattomana ja selkeärajaisena. Tähän figuuriin on myös kiinnittyneenä mielenosoitusten puheiden ulkopuolella laajemmin

yhteiskunnassa kiertäviä esittämisen tapoja, joita pyrin tuomaan esiin analyysissäni sekä luvussa 3.7.

Viittaan yksikkömuotoa käyttäen figuurilla siihen, että abstraktilta kuulostavaan sanaan ”turvapaikanhakija” on aineistossani tahmaantuneena, kasautuneena, monia muita piirteitä ja ominaisuuksia. Schuster (2003, 244) kirjoittaa englannin kielen sanan ”asylum seeker” olleen sen verran väritynyttä, että jo se itsessään herättää assosiaatioita huijauksesta ja hyötymisestä.¹⁹ Kun kohtaamme tietynlaisia ihmisruumiita, osana kohtaamista voi jo olla niihin aiemmin jossain toisessa yhteydessä kiinnittyneinä olevia tunteita; pelkkä ruumiillinen läsnäolo voi herättää muissa vastauksen ja reaktion, jonka näiden ruumiiden alun perin ajateltiinkin herättävän (Ahmed 2010, 35–37). Tällöin olemme tekemisissä figuurien kanssa.

3.4. Affektit – sosiaaliset tunteet

Ymmärrän tunteet Sara Ahmedin tapaan ihmisten ja tekstien välillä kiertäviksi tuottaviksi ja aina merkityksellistämisen kanssa yhteenkietoutuneiksi. Tunteet ovat suuntautuneita, intentionaalisia, niillä on aina jokin kohde (Ahmed 2014, 6–7). Ahmedin tavoin tarkoitan affektilla ja emootiolla suunnilleen samaa (Koivunen 2010, 10; Ahmed 2014, 6). Suomennan Ahmedin käyttämän termin ”emotion” sanalla tunne. Vältän käyttämästä temistä nimitystä emootio, sillä emootioista puhuminen ei kuvaisi tunteiden tuottavia, todellisten ruumiiden kohtaamiseen vaikuttavia puolia. Sanalla tunne ei tässä tutkimuksessa viitata arkiymmärryksessä vallitsevaan yksilöpsykologiseen tunnekäsitykseen, vaan tunteet tuottavat asioita ja tiloja, liikuttavat ihmisiä jostain kohden tai jostain poispäin ja liikkuvat jatkuvasti yksilöiden välillä (Ahmed 2014, 1; 7–12; 2004, 120–122). Siten tapa, jolla tunteet ymmärretään tässä tutkimuksessa, lähenee joitain tapoja käsitteellistää affekteja. Tässä tutkimuksessa hyödynnetty käsitys tunteista ei kuitenkaan sijoitu uusmaterialistiseen ontologiaan vaan operoin konstruktionistisista lähtökohdista, joista Sara Ahmedin kirjoitukset tunteista nähdäkseni jatkavat.

¹⁹ Laura Huttunen (2009, 117–118) kirjoittaa, että maahanmuuttaja hahmona palauttaa mieleen tietynlaisen kuvan, jossa yksilöiden väliset erot ovat jääneet taka-alalle. ”Ikään kuin kyseessä olisi oma ihmislajinsa, jonka me kaikki tunnemme ja tunnistamme ja tiedämme heti kättelyssä. Jo tilastojen lukeminen kuitenkin kertoo, että Suomeen muualta muuttaneet ihmiset ruumiillistavat valtavaa kirjoa kansallisuuksia, maahantulosityitä, ammatteja, koulutustaustoja, äidinkieliä ja perhesuhteita.” (vrt. Mamadouh 2012, 377–378)

Ennen tutkimuksen teoreettisen taustan esittelyä on syytä luoda lyhyt katsaus siihen, kuinka tunteita tai affekteja on päädytty käsitteellistämään yllä kuvatulla tavalla. Affektin käsitteellä tarkoitetaan tieteenalasta ja tutkijasta riippuen hyvinkin erilaisia asioita. On puhuttu 1990-luvulla alkaneesta ”affektiivisestä ’käänteestä’”, vaikka tätä ennenkin on tehty nimenomaan tunteisiin keskittyvää tutkimusta (esim. Hochschild 1983). Toisaalta on totta, että nykyisin tunteet, erityisesti affektien nimellä kulkevat, ovat aivan eri tavalla ajan hermolla olevaa tutkimusta kuin 25 vuotta aiemmin. 1990-luvulla otettiin edistysaskelia mikrobiologiassa, genetiikassa, kvanttifysiikassa ja kaaosteoriassa, joiden tiet ristesivät myös ihmistieteiden kanssa. Tämä toi materian, joidenkin mukaan konstruktionismin sokean pisteen, keskeisenä mukaan tutkimukseen. Ihmisen ja tietoisuuden on nähty olevan osin aiheettakin ihmistieteiden päähuomion kohde, johon pyritään tekemään eroa. Fysiikan ja biologian tulo mukaan ihmistieteisiin uudella tavalla on siis osaltaan affektiivisen ”käänteen” takana. (Clough 2009, 47, 51.)

Affektiivisestä ”käänteestä” puhuminen liittyy myös sukupuolentutkimuksen subjektin uudelleenmäärittelyyn abstraktin sukupuolettoman, ruumiittoman, tyhjiössä sijaitsevan modernin länsimaisen filosofian subjektin sijaan. Affektin käsitteen avulla on myös kritisoitu sosiaalista konstruktionismia; yksille tämä kritiikki tarkoittaa vihdoin erkanemista kaiken kielellistämisestä, siirtymistä representaatioista materiaaliseen, toisille tarkoitus on ollut laajentaa konstruktionistisia horisontteja ja ajatella affekteja aina jo merkityksellistettyinä. (Koivunen 2010, 8–11; Hemmings 2005.) Esimerkiksi Gilles Deleuzen ajattelu on toiminut inspiraationa monelle affektien avulla sosiaaliseen konstruktionismiin eroa tekeväälle tutkijalle, esimerkiksi Brian Massumille (1995) ja Nigel Thriftille (2008). Näen tämän tutkimuksen mannermaisena filosofian ja jälkistrukturalististen ajattelutapojen perillisenä enkä pyri ”erottamaan affekteja kognitiosta tai merkityksestä” (Leys 2011, 468–469).

Elizabeth Grosz kirjoittaa, Maurice Merleau-Pontya kommentoidessaan kokemuksen olevan aina ruumiiseen sidoksissa olevaa ja ruumiin rakentavan subjektia itsensä kautta. Siten ruumis on aina havaitsemisen ja mielen välissä ja kokemus on aina ruumiin välittämää. (Grosz 1994, 19; 21–22; 94–95; Koivunen 2010, 14.) Groszia seuraten ei ole mielekästä tehdä erotteluita järki/tunteet, tai mieli/ruumis. Tunteet, halut ja ruumis ovat aina mukana myös ”kylmässä järkeilyssä”, sillä emme voi alkaa

ajatella ilman, että sijaitsisimme ruumiissamme. Grosz (1994, 20–21) kirjoittaa ruumiin olevan sisäisen, yksityisen ja ulkoapäin havaittavan, julkisen välissä.

Ajateltaessa tunteita Groszin huomioiden kautta, ne näyttäytyvät pohjimmiltaan moniaineeksina ja sekoittuneina: ne eivät jää yksilöstä kumpuaviksi mentaaliseksi tiloiksi, mutta eivät redusoidu myöskään kehon fysiologiseen reagointiin tai sosiaalisiin sääntöihin, vaan ovat kaikkia edellä mainittua. Ruumista ei nähdä tässä tutkimuksessa vain ulkoisena kuorena mentaalille tiloille vaan elettyinä materiaalisuutena, joka osallistuu tuntemiseen (Ronkainen 1999, 134). Sara Ahmed kuvaa teoksensa ”The Cultural Politics of Emotionin” (2014, 204) alkuperäistä tavoitetta: hän ei halua käsitteellistää tunteita yksilöpsykologisina ilmiöinä, mutta silti tavoitteena on keskittyä rasismien toimintaan tunteiden kautta. Tämän tutkimuksen tavoite on hyvin samanlainen.

Ajatus, että tunteet sijaitsevat yksilön sisällä ja ovat hänen omiaan on melko uusi ja eurooppalainen. Tätä käsitystä vastaan ovat kirjoittaneet jotkut kliinisen psykologian harjoittajat sekä ihmisjoukkojen tutkijat ennen varsinaista affektiivista ”käännettä”. (Brennan 2004, 2–3). Brennanin (2004, 74) mukaan sosiaalinen saa meissä aikaan biologisia muutoksia, mikä on olennaista tunteiden kannalta. Sara Ahmed edustaa tunnekäsitystä, jonka mukaan kaikessa tuntemisessa on aina jo mukana signifikaatiota ja tulkintaa (Ahmed 2014, 6), jotta voisimme tuntea esimerkiksi leijonan pelottavaksi tai jonkin maalauksen viehättäväksi. Kehossa tapahtuu fysiologisia reaktioita, mutta niitä ei kokemuksellisesti voida erottaa merkityksellistämistä, jota tapahtuu ennakkoiden koettua reaktiota, sen aikana sekä jälkikäteen (Ahmed 2010, 33). Tätä näkemystä Margaret Wetherell kutsuu kognitiiviseksi fenomenologiseksi näkemykseksi tunteista, joka vaikuttaisi sopivan yhteen psykobiologian nykynäkemyksen kanssa (Wetherell 2015, 156–158; 2013, 355). Tunteet siis eivät lähde itsestä tai ole objektien aiheuttamia vaan ovat relationaalisia, muotoutuvat ja kiertävät kohtaamisissa objektien kanssa.

3.5. Kohteitaan rakentavat kiertävät tunteet

Kuten todettua Sara Ahmedin muodostama käsitteellistys tunteista eroaa siitä, kuinka arkiymmärryksessä ymmärrämme tunteet joksikin omiksi yksityisiksi sisäisiksi tiloiksi. Esimerkiksi konstruktionistinen tunteiden tutkimus on tuonut näkyviin sitä, kuinka tunteiden ilmaisu ja jopa subjektiivinen kokemus tuntemisesta eivät ole

riippumattomia ympäröivistä kulttuurisista ja sosiaalisista säännöistä (Wager 1999, 328). Tunteiden ajattelu pohjimmiltaan sosiaalisina, myös yksilöiden toisilleen välittämistä ja yksilöiden toisista ihmisistä tulkitsemista voi olla Ahmedin kiertävien tunteiden ajatuksen sisäistämistä helpottava lähtökohta.

Ahmed ottaa tunteista puhuessaan lähtöpisteekseen kokemuksen (Ahmed 2010, 33) – siten hän keskittyy erilaisten tunteiden olemuksen selvittämisen sijaan siihen, mitä tunteet kulloinkin tekevät. Tunteet nimeävät objekteja ja vakauttavat sosiaalisia hierarkioita. Tunteet kiertävät ihmisten välillä, orientoivat meitä objekteja kohden tai niistä pois päin. (Ahmed 2014, 4.) Tunteet eivät lähde yksilön sisältä ja leviä ulospäin vaan ovat jo kierrossa ja kiertävät yksilöiden läpi (em. 9).

Tätä tunteiden kiertämistä Ahmed (2004, 120) vertaa pääoman kiertoon Marxin pääteoksessa ”Pääoma”: objektien ja merkkien välillä kiertäessään tunteet kasautuvat ajan kanssa joidenkin merkkien tapauksessa keräten ”lisäarvoa”, niiden merkkien tullessa affektiivisesti latautuneiksi. Tunteet eivät siis sijaitse yksinomaan merkeissä, ihmisten päissä tai kulttuurisesti hyväksytyinä sosiaalisina käytänteinä vaan kaikissa niissä, ja tunteille on luonteenomaista juuri kiertäminen. Tunteet eivät kuitenkaan itsessään kierrä, sellaisenaan, vaan ne ovat kiinnittyneinä johonkin, kiertävissä objekteissa (Ahmed 2014, 11), merkeissä ja ruumiissa

Käytän esimerkkiä selkeyttämään ajatusta kiertävistä tunteista: Jack G. Shaheen (2003) tarkasteli sitä, kuinka 900:ssa Hollywood-elokuvassa arabeja ja muslimeja esitettiin. Heidät esitettiin pääsääntöisesti väkivaltaisina fundamentalisteina. World Trade Centerin vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen on kiertänyt entistä enemmän esimerkiksi uutismediassa kuvauksia fundamentalistisesta islamista ”Länttä” uhkaavana potentiaalisena terrorismina. Nämä uhan tunnetta herättävät kuvaukset kiertävät yksittäisestä uutisjutusta tai elokuvasta toiseen ja voivat kiertäessään kiinnittää uhkaa myös esimerkiksi siihen, millaisia assosiaatioita muslimin hahmo herättää ihmisissä Suomessa. Uhantunne voi kiertää elokuvista, uutisjutuista ja yleisestä kulttuurisesta muslimin figuurista (ks. Huttunen 2004) myös konkreettisiin tilanteisiin sellaisten ihmisten kanssa, jotka tullaan luokitelluiksi muslimeiksi.

Ahmedin mukaan (2014, 6) tuntemisessa on aina yhdistyneinä ”keholliset tunteet, emootiot ja ajattelu”. Kohdatessamme jonkin objektin, pelissä on aina tunteita, jotka muovaavat yhdessä aiempien tekstien – kuten osaltaan myös yllä mainittujen

Hollywood-elokuvien – kanssa sitä, millainen tuo objekti meille on (Ahmed 2014, 1; 52; Ahmed 2004, 121). Materiaalisuus tulee Ahmedilla mukaan tunteiden kehollisuuden lisäksi myös siinä, että hän siirtää analyysissään merkitykset merkeistä myös todellisiin ruumiisiin: Ahmed (2007, 152–154) esimerkiksi lukee Franz Fanonin kirjoituksia rodullistetusta ruumiista, siitä kuinka se joutuu orientoitumaan niihin historiallisesti liittyneiden merkitysten kantamiseen (ks. myös ”tahmaisuus” luvussa 4.5.)

Siten Ahmedilla tunteet eivät pelkästään kierrä liittyneinä kohteisiinsa, vaan niiden kautta nuo kohteet myös muovaantuvat (Ahmed 2004, 119). Tunteet osallistuvat keskeisesti siihen, millaisina jotkut tietyt ihmiset tai asiat näyttäytyvät meille. Tunteet myös arvottavat ja muokkaavat kehoja ja kollektiiveja sekä niiden välisiä rajoja (Ahmed 2014, 4). Ahmedin mukaan tunteiden välityksellä muovaantuu se mitä tarkoitamme kulloinkin minulla tai meillä; ne luovat ne rajat, joiden avulla erottelemme yksityisen ja yhteisen/julkisen (em. 10) sen sijaan, että tunteet voitaisiin yksiselitteisesti sijoittaa yksityisen piiriin. Tunteiden antaessa muotoja objekteille myös tunteet itse muokkaantuvat kontakteissa objektien kanssa (em. 7). Ymmärrän tämän tarkoittavan, että esimerkiksi inhosta voidaan sanoa jotain yleisesti, mutta se saa partikulaareja muotoja suhteessa siihen, mihin inhontunne on kiinnittyneenä.

Tunteisiin sisältyy myös paljon ennalta-arvaamattomuutta. Ihmiset eivät voi olla varmoja, mitä toiset ihmiset ympärillä tuntevat. Sen vuoksi tunteet eivät myöskään Ahmedin tunnekäsityksessä sellaisenaan tartu yksilöstä toiseen, vaikka jossain muodossa ne voivatkin kulkeutua myös ihmisten välillä. (Ahmed 2014, 10; myös Perelman 2008, 35; tarttumisesta Brennan 2004.) Ahmedille on tärkeää kirjallisuuden ja filosofian historian tutkija Rei Teradan (2001, 30; Ahmed 2014, 11) huomio, että sekä Immanuel Kantin että René Descartesin kirjoituksissa toistuu tuntemisen kohdalla kokemus siitä, ettei tunteminen ole täysin subjektiivinen piirissä. Ahmed (em.) siirtyy Sigmund Freudiin ja toteaa, että yksilö ei aina myönnä itselleen kaikkia fysiologisiin tunnetiloihinsa liitettyjä merkityksiä. Sisällyttämällä tämän tunnekäsitykseensä Ahmed kykenee nähdäkseni vastaamaan siihen, minkä Deleuzesta inspiroitunutta uusmaterialistista affektikäsitystä kehittänyt Brian Massumi (1995) saavuttaa erottamalla affektit ruumiillisina intensiteetteinä ja tunteet merkityksellistettyinä toisistaan: kehollisten tuntemusten ja psykologisten tilojen epävastaavuuden tai monikerroksisuuden.

Tunteet siis kiertävät yksilöiden, merkkien ja objektien välillä ja ne voivat tahmaantua johonkin objektiin siten, että tuohon objektiin on jo liittyneinä joitain tiettyjä tunteita tai ainakin valmius herättää niitä. Tunteet myös muokkaavat kohteitaan ja muovaantuvat itse kierrossaan. Tunteilla on myös vaikutus ihmisiin, joiden läpi ne kulkeutuvat: tunteet kykenevät liikuttamaan (Ahmed ottaa esiin tunnetta tarkoittavan latinankielisen ilmaisun juuren "emovere" – liikuttaa), mikä on paitsi jonkin asian pitämistä esimerkiksi rakkaana (Ahmed 2014, 11) myös fysiologisia materiaalisia prosesseja ruumiissa. Tunteet voivat siis paitsi saattaa ihmisiä liikkeeseen myös tahmaantumisen kautta jähmettää ihmisiä kiinni johonkin (em.)

Ahmed hahmottaa useiden eri tunteiden toimintaa kulloisessakin kontekstissa läheisyyden kautta. Tunteet toimivat kutsuina tulla lähelle tai siirtyä kauemmas. Läheisyys kuvaa subjektin kääntymistä tiettyyn objektiin päin tai siitä pois päin sekä subjektin ja objektin välimatkaa toisistaan. Esimerkiksi inhoamiseen liittyy usein epämiellyttävän lyhyt välimatka objektiin nähden. (Ahmed 2014, 50–51; 63; 68; 85.) Tunteet ovat siten keskeisiä rajanvedoissa meidän ja muiden välille sekä etnisten toisien tuottamisessa – oli paitsi motiivi sitten "muukalaisviha", rakkaus kotimaataan kohtaan tai huoli suomalaisuuden säilymisestä. (Ahmed 2014, 4; 117; Ahmed 2004; Kolehmainen 2010, 181–183). Tämä tilaa ja liikettä korostava metafora etäännyttää entisestään tunteiden ajattelemisesta ensisijaisesti yksilön mentaalisisinä tiloina.

Sara Ahmed keskittyy tunteita, mutta hänen aineistonsa ovat tekstejä. Ahmed (2014, 13) ajattelee tunteiden tutkimisen olevan tapa kuvata sitä, mitä tekstit saavat aikaan: jonkin tunteen nimeäminen tekstissä kutsuu tuon tunteen esiin – joskaan tunnetta ei välttämättä tarvitse eksplisiittisesti nimetä, sillä tekstin on mahdollista myös esimerkiksi olla vihaista (em. 13, alaviite). Kyse on siis "emotiivisista" sanavalinnoista – joihinkin sanavalintoihin on latautuneina tunteita, ne kutsuvat suhtautumaan esittämäänsä asiaan tunteella, pyrkivät herättämään tunteita (Hoestetter 2010, 286). Ahmed kuitenkin varoittaa sijoittamasta tunteita vain teksteihin itseensä, pitämästä tunteita tekstien ominaisuutena (Ahmed 2014, 12, alaviite) – tekstit pikemminkin tuottavat vaikutuksia (em. 13).

3.6. Tunteiden tuominen vuorovaikutuksen tutkimiseen

Sara Ahmedin tekstimuotoisten aineistojen sijaan oma aineistoni koostuu elävien ihmisten ihmisruumiiden kokoontumisesta samaan tilaan. Kirjoituksen korvaa

puhuttu sana, ja ihmiset kommunikoivat keskenään myös nonverbaalisesti, käsillään, kasvoillaan ja muilla vartaloidensa osilla. Puhuttua puhetta on kuulemassa joukko ihmisiä, jotka voivat välittömästi ilmaista esimerkiksi suosiotaan tai suuttumustaan sanotulle.

Ahmedia uusmaterialistisempaa affektikäsitystä edustava Brian Massumi, joka on kohdistanut kovaa kritiikkiä diskursiivisesti orientoituneeseen tutkimukseen, huomauttaisi tutkimukseni tapauksessa – luultavasti muiden kritiikkien muassa – että pelkkään litteroituun tekstiin keskittyminen sivuuttaa puheissa olevien merkitysten tapahtumisen, vastaanoton (Massumi 1995, 87). Minulla ei ole pääsyä ihmisten sisäiseen maailmaan tai kehollisiin tuntemuksiin mielenosoituksissa, mutta voin lähestyä mielenosoituksia sosiaalisena toimintana, jossa tunteet ovat mukana hyödyntäen Margaret Wetherellin (2015; 2013) ajatusta affektiivista käytännöistä.

Wetherellin mukaan Ahmedin tunnekäsitys joutuu vaikeuksiin keskityttäessä juuri ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Wetherell paikantaa ongelman siihen, että painottaessaan niin vahvasti tunteiden tuottumista tunteiden itsensä kiertämisen *tuloksena* Ahmed päätyy eristämään tunteet kierrättämisen ympärillä tapahtuvasta sosiaalisesta toiminnasta. (Wetherell 2015, 155; 158–159.) Tämän seurauksena ollaan lopulta vaarassa päätyä lähelle perustunneteorioita; analysoimaan esimerkiksi yleisenä pidetyn rakkauden tunteen roolia tämän tai tuon kohteen rakentumisessa (Wetherell 2015, 159).

Ahmed (2014, 12, alaviite) rajaa tietoisesti analyyseissaan tarkastelunsa kirjoitettuun sanaan ja siinä juuri eksplisiittisesti nimettyihin ja tekstien esiin kutsumiin tunteisiin, jotta tunne olisi osoitettavissa analysoitavassa tekstissä. Ottaakseni sosiaalisen toiminnan puheiden ympärillä huomioon minun nähdäkseni täytyy keskittyä tunteisiin myös muuten kuin vain teksteissä esiintyvänä. Wetherell (2015, 155–156; 158) ehdottaa huomion siirtämistä kiertävistä tunteista affektiivisiin käytäntöihin ("affective practices"), jolloin huomion kohde on "kontekstissa, kietoutumisessa ja relationaalisuudessa". Wetherell (2015, 159) kirjoittaa affektiivisistä käytännöistä:

"Voimme suunnata kiinnostuksemme multimodaaliseen paikantuneeseen tapahtumaan, toisiaan seuraaviin jaksoihin sosiaalisessa, kulttuurisessa ja institutionaalisessa kanssakäymisessä, yhdistää

emotionaalisten performanssien tarkasteluun muiden tapahtuvaa järjestävien ja rakentavien tekijöiden tutkimisen.”²⁰ (oma käännös)

Ymmärrän tässä Wetherellin alleviivaavan, keskusteluanalyysin merkityksessä, tilanteisen kontekstin huomioon ottamista, jolloin kyetään paremmin välttämään yllä kuvattua dekontekstualisoinnin riskiä. Lisäksi tulkitsemisen Wetherellin peräänkuuluttavan keinoja, joilla affektit voitaisiin ottaa huomioon aineistonkeruussa ja analyysissä. (Wetherell 2013, 358–360).

Tämä tarkoittaa osallistumista mielenosoituksiin, olemalla osa yleisöä ja havainnoimalla sitä, mitä ihmiset tekevät, missä yhteydessä jokin asia on tuotu esille sekä sitä millaisessa sosiaalisessa tilanteessa tietty puhe on esitetty – poliisien ympäröimänä vastamielenosoittajien pitäessä puheen hukuttavaa meteliä vai hiljaisessa puistossa lumihangessa. Myös Arja Jokinen (2016c, 340) korostaa, että vuorovaikutuksen kontekstin, yleisön reaktioiden, seuraaminen – mikäli se on mahdollista – on hyvin tärkeää (retorisen) analyysin kannalta.

Myös perehtymiseni liikkeiden taustoihin edesauttaa vuorovaikutuskontekstin tulkitsemista. Esimerkkinä siitä, kuinka paikan päällä oleminen voi tuoda puheita uuteen valoon: yhdessä mielenosoituksessa uusnatsijärjestö Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen jaoston jäsenet jakoivat omin tunnuksiinsa varustautuneina esitteitään ja raikaushälyttimiä mielenosoittajien joukossa pidettyjen puheiden aikana ilman, että tätä osallistuvat tuntuivat merkittävästi tätä noteeraavan. Myös puheiden kulttuurinen konteksti, kuten ”maahanmuuttokriittinen” terminologia, huomioon ottamalla lauseet, jotka muuten voisivat vaikuttaa järjettömiltä, voivat näyttäytyä ymmärrettävämpinä tulkitsijalle, jolloin analyysin tarkkuus paranee (Billig 1987, 92).

3.7. Eurooppaan saapuneiden turvapaikanhakijoiden saamia piirteitä

Voidakseni tarttua syvemmin aineistossani esiintyvien tunteiden kontekstiin sekä siihen kuinka turvapaikanhakijoita mielenosoituksissa representoidaan, käyn läpi sitä, kuinka muslimeja ja turvapaikanhakijoita on tavattu kuvata Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Tämä on tarpeellista, sillä nuoriksi turvapaikanhakijamuslimimiehiksi

²⁰ “We can become interested in a multi-modal situated event, in a consequential set of sequences in social, cultural and institutional life, and make connections between the emotional performances and other ordering and organizing constituents.” (Wetherell 2015, 159).

luokitellut eivät tule vastaan tyhjiössä, vaan kohdatessamme toisen ruumiin mukana on aina myös yhteiskunnassa vallitsevia merkityksellistämisen tapoja. Esimerkiksi kolonialismin historia muokkaa sitä, kuinka kohtaamme rodullistettuja, ei-valkoisia ei-läntiseksi luokiteltuja ihmisiä (Ahmed 2007, 153–154; Ahmed 2004, 120); niiltä ajoilta periytyvät kuvaamisen tavat ja stereotypiat vaikuttavat myös maissa jotka eivät ole olleet siirtomaaisäntiä, myös Suomessa (esim. Lehtonen & Löytty 2007). Näin turvapaikanhakijoidenkin ruumiit ovat raskautettuja tietyillä historiallisilla merkityksillä jo ennen, kun heidät kohdataan (ks. ”tahmaisuus” luvussa 4.5.).

Edward Said (2011) kirjoittaa vaikutusvaltaisessa, alun perin vuonna 1978 ilmestyneessä teoksessaan ”Orientalismi” siitä, millaisia rodullistettuja piirteitä ”Orientista” tuottanut katse on liittänyt ei-läntisiksi jäsenettyihin ihmisiin ”Lännen” aluetta ja asukkaita kuvitellessaan. Saidin kritiikin jälkeen historia näyttäytyy ”Lännen” kirjoittamana historiana ja modernius ”Lännelle” sisäsyntyiseksi kuviteltuna, mikä on edesauttanut sitä, että ”Lännen” – esimerkiksi materiaalisen hyvinvoinnin kannalta – hegemoninen asema on vaikuttanut oikeutetulta ja luonnolliselta. (Bhambra 2014, 116; Huddart 2007, 65–66.) Orienttia ajatellaan usein muuttumattomana ja pysyvänä (Said 2011, 218–219; 227). Orientista puhuttaessa kuvaukset tapaavat olla joko äärimmäisen yleistettyjä tai todella loppuun asti viedyn erikoisia, käsittämättömiä (Said 2011, 171).

Näen Orientin ajatuksen selittävän sitä, esimerkiksi somalialaiset, irakilaiset ja afganistanilaiset voivat esiintyä mielenosoitusten puheissa vailla muita keskinäisiä erotteluita kuin sunni-shia –jaottelu. Viimeaikaisen tutkimuksen valossa vaikuttaisi siltä, että muslimi- ja turvapaikanhakijavastaisessa kirjoittelussa on säilynyt ainakin muslimien ajattelemisen yhdenmukaisena ja uhkaavana, jonain jota vasten Eurooppaa tai ”Länttä” kuvitellaan modernina. Vastajihadistisen liikehdinnän piirissä kutsutaan myös esiin menneisyyttä esimerkiksi ristiretkien aikakauteen viittaamisen muodossa, kuten vastajihadististen Gates of Vienna –sivuston vuonna 1683 käytyyn taisteluun esiin kutsuva nimikin jo osoittaa (Fekete 2011, 31–32; 34).

Muslimien ja turvapaikanhakijoiden representaatiot nykykeskustelussa

Katsauksessaan vuosina 2000–2015, pääasiassa Pohjois-Amerikassa, Euroopassa ja Australiassa julkaistuihin 345 tutkimukseen median islamin ja muslimien representaatioista Saifuddin Ahmed ja Jörg Matthes (2016) toteavat muslimien

esiintyvän mediassa negatiivissa konteksteissa ja islamin näyttäytyvän pääasiassa väkivaltaisena uskontona (vrt. Männistö 1999, 192–193; Ekman 2015; Said 1981, 64; 146). Isossa-Britanniassa vaihto-opiskelijoina opiskelevat muslimiopiskelijat mielsivät brittimedian representoivan muslimimaita epätotuudenmukaisesti. Median nähtiin esittävän muslimimaat keskenään samanlaisina ja antavan niille piirteitä kuten terrorismisympatiat, taloudellinen takapajuisuus sekä konservatiivisuus. (Brown, Brown & Richards 2014, 53–54; 56; myös Fekete 2004, 19.) Toisaalta Bleich, Nisar & Abdelhamid (2016, 1124) toteavat New York Timesin vuosien 1985–2013 islam-uutisotsikoiden analyysissään, että vaikka aiemman tutkimuksen valossa muslimeja on stigmatisoitu mediassa, heidän New York Timesin otsikoissa tätä ei esiinny, ja uutisoinnin sävy muuttui positiivisemmaksi WTC-terrori-iskujen jälkeen.

900 Hollywood-elokuvaa käsittäneessä tutkimuksessaan Jack G. Shaheen (2003) toteaa elokuvissa arabien ja muslimien kategorioiden sekoittuvan keskenään ja elokuvien esittävän arabit pääasiassa sivistymättöminä, uskonnollisina fundamentalisteina, julmina ja esimerkiksi naisia ahdistelevina tai kristittyjä vihaavina, mikä kuulostaa tutulta verrattuna siihen, mitä Edward Said (1981; 2011, 196; 218; 289–291; 302) kirjoitti kaksi vuosikymmentä aiemmin muslimien ja islamin representaatioista. Vastaaviin islamin esittämistapoihin mediassa on vaikuttanut suhteettoman paljon vuoden 1979 islamistinen vallankumous Iranissa, joka on vallannut alaa yleisenä tapana esittää se, mitä islam ”on” (Männistö 1999, 148). Tämä kuva ei kuitenkaan ole ollut yhtenäinen ja yksiselitteinen: esimerkiksi Bosnian sodan aikaan muslimit esitettiin mediassa myötätuntoa herättävänä pakolaisina eikä kylmän sodan aikaan islam näyttäytynyt mediassa erityisen uhkaavana tai ollut yhtäjaksoisesti keskeinen uutisoinnin aihe (em. 182; 184; 191; 208).

Aineistoni mielenosoituksissa suomalaista mediaa syytetään maahanmuuton negatiivisten puolien pimittämisestä ja ”aivopesusta” suvaitsevaisiksi, mutta media vaikuttaisi pikemminkin esittävän islamin olevan ”monoliittinen, yksipuolinen ja väkivaltainen”, islamista kerrotaan vähän ja muslimeista uutisoidaan usein poliittisen väkivallan yhteydessä, vaikka poikkeuksiakin löytyy (Maasilta, Rahkonen & Raittila 2008). ”Maahanmuuttokriitikkojen” väitteet olemattomasta tai pelkästään positiivisiin asioihin keskittyvästä maahanmuuttokeskustelusta ennen perussuomalaisten nousua eivät siis pidä paikkansa. (Keskinen 2010, 61; Aden 2009.)

Turvapaikanhakijoihin kohdistuvan keskustelun painopiste on ”meidän” suojeleminen ”niiltä” toisilta. Nykyisen moraalisen paniikin piirteet vaarallisista ja takapajuisista ”niistä” kuluttamassa ”meille” tarkoitettuja resursseja ovat argumentteina tuttuja jo 1800-luvun Isosta-Britanniasta. (Kushner 2003, 257–261; Stolcke 1995, 2–3.)

Turvapaikanhakijoista on uutisoitu 2000-luvun alkupuolella Suomessa pääasiassa hallinnan ja laittomuuden kautta. Kuitenkaan turvapaikanhakijoiden tai maahanmuuttajina maahan tulleiden oma ääni ei aina kuulu. (Keskinen 2010, 61; Horsti 2005, 178–182; 278–280; Rastas 2007a, 126; Muhammed 2009, 135.)

Suomalaisissa ja alankomaalaisissa aikakauslehdissä maahanmuuttajista puhuttiin neljästä eri näkökulmasta: uhkana, hyödykkeenä, uhreina ja juhlinnan kohteina. Maahanmuuttajat aiheena ei kuitenkaan ollut vuosina 2003–2006 kovin yleinen. (Pöyhtäri 2014.) Avointa rasismia ei journalismissa tapaa, mutta jutuissa saattaa näkyä esimerkiksi toiseuttaminen ja stereotyyppittely, josta myöskään monikulttuurista ymmärrystä lisäämään pyrkivät jutut eivät olleet vapaita (Raittila 2002).

Julkinen rasismi ja islamin esittäminen pääasiassa negatiivisessa valossa ovat yleistyneet tällä oikeistopopulismien nousukaudella (Ekman 2015; Yılmaz 2012). Islam näyttäytyy muuttumattomana ja takapajuisena, samana läpi ajan ja paikan. Variaatio tästä on esimerkiksi radikaalin oikeistopopulismien puheiden taustalta välillä löytyvissä salaliittoteoriamaisissa väitteissä islamista totalitaarisena järjestelmänä, jonka pyrkimys on maahanmuuton kautta hävittää Eurooppa ja eurooppalaiset arvot²¹. (Fekete 2011, 35–37; vrt. Männistö 1999, 144–145; Said 1981.) Tämä on helpottanut rasismien kehystämistä islamin vastustamiseksi esimerkiksi ideologiana ja islamin vastustuksen kehystämistä länsimaisten arvojen puolustamiseksi (Ekman 2015).

Kushnerin (2003, 263–265) mukaan suurimman osan 1900-lukua niihin pakolaisiin, joita on pidetty aitoina, on suhtauduttu poistiivisesti. Pakolaisten vastustajat ovatkin keskittyneet jo 1900-luvun alusta lähtien kyseenalaistamaan pakolaisten aitouden, jota epäiltiin myös 1930- ja 1940-lukujen kansallissosialisteja paenneiden Itä-Euroopan juutalaisten kohdalla. Nykyinen puhe ”valeturvapaikanhakijoista” (”bogus asylum seeker”), ajatus että suurin osa turvapaikanhakijoista ei oikeasti ole

²¹ ”Islamofasismien” ajatuksesta ks. Fekete 2011, 41–42; Ekman 2015, 1994; Mamadouh 2012, 387–395. Eurabia-teorioista ks. Fekete 2011, 43–44; Ekman 2015, 1993; 1996–1997; Meer 2013, 393; myös Mamadouh 2012; Kundnani 2012.

hakemassa turvapaikkaa vaan esimerkiksi tavoittelemassa taloudellista hyötyä, kehittyi 1990-luvun Isossa-Britanniassa ja on sittemmin esiintynyt ajatuksena esimerkiksi EU-komission kannanotossa Arabikevään seurauksena EU:hun pyrkivistä pakolaisista ja peitellymminkin myös vuosituhannen vaihteen Euroopan parlamenttikeskusteluissa (Kmak 2015, 403–404; Kushner 2003; Wodak 2000, 367; vrt. Huttunen 2004, 143–144).

4. Mielenosoitusten analyysi retorisesta näkökulmasta

Lähestyn aineistoani affektiivisten käytäntöjen ajatuksen ohjaamana soveltaen retorista analyysia ja yhdistän sitä laadulliseen sisällönanalyysiin sekä Sara Ahmedin tarjoamiin lähiluvun työkaluihin. Retorinen analyysi toimiikin sekä omana tutkimusmenetelmänä että yhdisteltynä muihin menetelmiin (Vuori 2004, 93). Otan mukaan puheiden analyysiin myös esimerkiksi puhujien äänensävyt sekä puhujien ja yleisön välisen verbaalisen ja nonverbaalisen vuorovaikutuksen.

4.1. Videotallenteet ja havainnointi aineistona mielenosoituksista

Keräsin aineistoni osallistuen kolmeen ”maahanmuuttokriittiseen” mielenosoitukseen, jotka sijoittuvat noin puolen vuoden päähän toisistaan aikavälille syksy 2015–syksy 2016. Mielenosoitukset järjestettiin Helsingissä ja Tampereella. Osana aineistoa toimivat myös Youtube-palvelusta löytyneet puhujia kuvaamaan keskittyneet videotallenteet mielenosoituksista. Olen litteroinut puheet näiden videoiden pohjalta. Tallenteiden kesto on yhteensä noin 6 tuntia ja litteraatioiden pituus on yhteensä noin 120 sivua. Paikan päällä oleminen tuo tunteiden kiertämisen tapahtumisen ja vuorovaikutuskontekstin mukaan osaksi sen analyysia, mitkä tunteet kiertävät puheissa turvapaikanhakijoista. Litteraatiossa on hyödynnetty osaa teoksessa ”Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta” (Stevanovic & Lindholm 2016) käytettyjä litterointimerkkejä. (ks. liite 1.)

Havainnoitsijana olen osanottaja mielenosoituksessa muiden joukossa. Osallistuvan havainnoinnin avulla minun on mahdollista nähdä Youtube-tallenteiden puhujan keskittyvän kameran linssin ohitse ja olla itse ruumiillisesti mukana mielenosoituksissa. Tämä monipuolistaa ja tarkentaa analyysia, mutta samalla suuntaa huomiotani muualle kuin mihin mieltään osoittamaan paikalle tulleet

luultavasti suuntautuvat. Olen kiinnittänyt havainnoinnissa huomiotani erityisesti siihen, mitä yleisössä tapahtuu puheiden aikana – esimerkiksi siihen, mikä saa selvästi vaimeammat ja mikä kiihkeämmät aplodit osakseen. Sen lisäksi tarkkailen ihmisten pukeutumista sekä erilaisia apuvälineitä ja lavasteita sekä tilan ottamista ja käyttöä, esimerkiksi sitä ovatko mielenosoittajat tiiviisti yhdessä vai harvakseltaan levittäytyneitä.

4.2. Retorinen näkökulma mielenosoitusten puheisiin

Orientoidun aineistooni retorisesti ja analyysini runko muodostuu retorisen analyysin ympärille, jota on tutkimuksessa hyödynnetty poliittisen puheen analysoimisessa (Vuori 2004, 95). Toisin kuin uudessa retoriikassa tämän tutkimuksen päähuomio ei kuitenkaan ole oikeutuksissa ja argumentaatiossa, siinä kuinka tiettyjä arvoarvostelmia tehdään uskottaviksi (Billig 1987, 63; Perelman 2008, 4; Summa 1996, 63) vaan sen sijaan siinä, mitä tunteet tekevät puhuttaessa turvapaikanhakijan figuurista, johon on kiinnittyneenä nuoren muslimimiehen piirteet. Tästä huolimatta yleinen orientaationi aineistoon sekä kiinnostus tunteisiin kytkeytyviin figuureihin ja kielikuviin, rinnastuksiin sekä siihen mitä nämä piirteet teksteissä tekevät, tuovat analyysin lähelle retorista analyysia.

Retoriikasta puhuttaessa keskitytään siihen, kuinka puheen kohteena olevista asioista pyritään tekemään uskottavia ja suostuttelemaan yleisöä puhujan kannalle (Jokinen 2016b, 259). Tärkeä lähtökohta on, että puheen muoto ja sisältö ovat olennaisesti yhteydessä toisiinsa (Summa 1996, 65), eikä ole tiettyjä universaalisti vakuuttavia kielikuvia tai korulauseita, joilla vakuuttavuus voitaisiin varmistaa (Billig 1987, 69–70; 79) eikä siis ole olemassa mitään universaaleja hyvän puheen kriteerejä. Olennaista on myös se, ettei ole olemassa neutraalia ilmaisua, kaikessa puheessa on mukana määrittelyä ja kaikilla teksteillä tyylinsä (Perelman 2008, 39; 162; Leiwo & Pietikäinen 1996, 104) ja siten ne ovat retoriikan piirissä. Puheessa ilmaistaan usein hierarkioita ja arvotetaan asioita. Joillekin asioille annetaan määreitä, kuten ”hyvä, kaunis, tosi”, ja ne esitetään haluttavina (Perelman 2008, 26). Hierarkioiden rakentamisen huomioiminen on tärkeää, sillä hierarkioiden avulla asetetaan toisia asioita toisia halutummiksi ja rinnastetaan asioita toisiin (Perelman 2008, 29–30).

Jokinen ja Juhila (2016, 293) kirjoittavat ”faktuaalisesta” puheesta, joka on varma itsestään ja joka on retorisesti hyvin rikasta. Suostutteleva puhe pyrkii määrittelemään ja nimittämään kohteitaan argumentilleen edullisimmalla tavalla (Billig 1987, 82), mistä esimerkkinä aineistossa esiintyvä ilmaus ”maahantunkeutuja”. ”Maahanmuuttokriittisten” mielenosoitusten puheet ovat tässä mielessä vahvasti faktuaalisia ja suostuttelevia. Ne pyrkivät vaikuttamaan ja suuntaamaan uudelleen yleisön ajatuksia (Billig 1987, 44; Perelman 2008, 162). Keskityn analyysissäni retorisen analyysin tapaan siihen, miten tekstit suostuttelevat eikä varsinaisen tutkimuskohteeni siis ole se, ovatko sanotut asiat todenmukaisia vai eivät (Billig 1987, 93; 165).

Tässä tutkimuksessa, kuten ei myöskään uudessa retoriikassa, puheiden ei oleteta olevan suoria heijastuksia puhujien maailmankuvasta ja näkemyksistä. (Jokinen 2016c, 338; Leiwo & Pietikäinen 1996, 104). Puhujat voivat muokata kantoja, joita he suunnittelevat esittävänsä puheen tarpeisiin sopiviksi (Jokinen 2016c, 339), sillä tarkoituksena on vaikuttaa siihen, kuinka yleisö suhtautuu puheen aiheeseen, mitä silmällä pitäen puhetta on muotoiltu (Perelman 2008 11; 13; Billig 1987, 52). Michael Billig kutsuu tätä argumentaatiopositioksi, joka muotoutuu paitsi puhujien tietojen valintojen seurauksena vuorovaikutuksessa yleisön kanssa niin myös tiedostamattomien valintojen – sekä puhumisen välittömän kontekstin että laajemman kulttuurisen kontekstin mukaan (Billig 1987, 52; 88; 91; 177; Jokinen 2016a, 181).

4.3. Laadullinen sisällönanalyysi analyysin tukena

Laadullisessa sisällönanalyysissä ”pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa” niin että olennainen tutkimuskohteesta välittyy lukijalle (Tuomi & Sarajärvi 2003, 105; 110). Aineiston lähestymiseen valitusta näkökulmasta litteraation ja teemoittelun jälkeen olen pyrkinyt tuottamaan kuvauksen tekstissä esiintyvistä merkityksistä ja kytkemään sen teorian ohjaamana laajempaan kontekstiinsa sekä tuottamaan päätelmiä aineistostani (em. 94–95; 98–99 106). Katkelmien kontekstiin asettamista vaatii jo se, että turvapaikanhakijan figuuri on historiallisesti muotoutunut eikä muodostu aineistoni puheissa tyhjästä (Ahmed 2004, 120, 127). Asetan puheita kontekstiin, jossa turvapaikanhakijoista ja muslimeista puhutaan populistisen radikaalioikeiston ja vastajihadistien keskuudessa Euroopassa. Huomioni kiinnittyy analyysissä tekstin tulkitsemiseen lingvivistisistä

piirteistä siinä esiintyviin merkityksiin ja nyanseihin näkökulmanani turvapaikanhakijoiden sukupuolittuneen rodullistamisen ympärillä kiertävät tunteet. Siten analyysini tulee lähelle myös sitä, mistä Nina Järviö käyttää nimitystä feministinen lähiluku. (Järviö 2014, 9.) En rajoitu vain listaukseen siitä, mitä merkityksiä mielenosoituksissa esiintyy ja miten ne on esitetty, vaan tavoitteenani on myös tuoda esiin se, millainen rooli sanotulla on puheiden ja mielenosoitusten kannalta.

4.4. Retoriikan analyysin käsitteistö kohtaa Sara Ahmedin

Esittelen seuraavaksi vuodelta 1982 peräisin olevassa Chaim Perelmanin (2008) teoksessa ”Retoriikan valtakunta” kirjoittajan esittämiä retorisen analyysin käsitteitä, joista olen poiminut tässä tutkimuksessa hahmoteltuun tunteiden analyysiin sopivimpia. Sara Ahmedin (2000a; 2000b; 2004; 2014) teksteistä nostan niin ikään analyysissä hyödynnettäviksi käsitteiksi erityisesti metonymian liukuman ja tahmaisuuden. Tässä luvussa esitellään analyysin kannalta relevanteimmiksi osoittautuneet erityistä määrittelyä vaativat käsitteet ja tekstin piirteet (lopun käsitteet, ks. Liite 2: Analyysirunko).

Perelman jaottelee argumentaatiotekniikat **assosiatiivisiin ja dissosiatiiviin**. Assosiatiivisissa tekniikoissa, jotka ovat dissosiatiivisia yleisempiä, yhdistetään kaksi asiaa toisiinsa. Näiden tekniikoiden tavoitteena on joko 1) saada argumentointi vaikuttamaan loogiselta (kvasiloogiset), ”luoda luonnollisen kaltaisia yhdyssiteitä” (todellisuuden rakenteeseen perustuvat) tai 2) muokata kuvattua avulla ajattelun todellisuuden rakennetta analogian tai yksittäistapausten keinoin. (Kuusisto 1996, 280; 282; 284).

Dissosiatiiviset tekniikat sen sijaan yrittävät erottaa asioita toisistaan, mikä on puheteknisesti vaikeaa, sillä olemme tottuneet kytkemään asioita toisiinsa (Kuusisto 1996, 286); Ahmed (2014, 90) kutsuisi tätä tottumusta tahmaisuudeksi.

Dissosiatiiviset tekniikat toimivat luomalla termipareja, joista edellinen hylätään ja jälkimmäinen hyväksytään (Kuusisto 1996, 286). Tahmaisuus voi myös sulkea pois joitain yhdessä esiintymisiä, rajoittaa figuurin liikkuvuutta (Ahmed 2014, 91–92) ja siten toimia dissosiatiivisesti. Toisaalta Kuusisto (1996, 286) huomauttaa, että yleisö voi huomata toistuvan dissosiaation ja alkaa vastoin puhetta yhdistää ne kaksi asiaa toisiinsa, jotka puhuja halusi erottaa. Aineistossani yksi puhuja kommentoi ajatusta

turvapaikanhakijoista mahdollisina poliiseina: hän kyseenalaistaa ajatuksen kysymällä yleisöltä onko jonkun kurkun auki matkalla Suomeen leikannut ihminen sopiva poliisiksi. Siten antamalla esimerkin puhuja antaa termiparin turvapaikanhakija poliisina – turvapaikanhakija kurkunleikkaajana. Nämä termipari sulkevat puhujan argumentissa toisensa pois ja puhuja suostuttelee kuulijoita hyväksymään jälkimmäisen termin.

Tunteiden toimintaan pureutumisen apuna hyödynnän joitain Perelmanin tarjoamia työkaluja puheiden analysointiin. Retorisessa analyysissä lähdetään liikkeelle kartoittamalla **argumentoinnin lähtökohdat tai esisopimukset**, joilla tarkoitetaan puhujan ja yleisön jakamia taustaoletuksia, joita ei tarvitse perustella puheessa ja jotka siten käyvät ilmi puheesta **implisiittisesti** (Summa 1996, 70). Puhuja viittaa **vihjaten** yleisön yleisesti hyväksymiin oletuksiin (Perelman 2008, 37). Näiden tunnistamisessa kontekstualisoinnin merkitys ja analysoijan kulttuurinen kompetenssi korostuvat. Esisopimukset voi jaotella joko todellisuutta koskeviin tai toivottavaan asioiden tilaan liittyviin. Tärkeä suostuttelun taktiikka on yrittää siirtää joitain kiistanalaisia asioita syrjään argumentaatiosta puhumalla niistä jo yleisesti hyväksytyinä ja itsestään selvinä. (Kuusisto 1996, 277–278.)

Viipyminen jossain aiheessa on keino tehdä aihe läsnäolevaksi ja pyrkiä hallitsemaan sitä, kuinka yleisön tunteisiin tullaan vaikuttaneeksi (Perelman 2008, 37). Tunteisiin vaikuttamisen tekniikoita ovat muun muassa: **toisto, yksityiskohtien kasaaminen** sekä **tiettyjen kohtien korostaminen** (em.). **Synonymian** avulla idea toistetaan hieman eri sanoin useaan kertaan tavoitteena hahmotella ajatusta. Saman sanan **toisto** sen sijaan vahvistaa painotusta, korostaa tiettyjä puolia asiasta. (em.).

Analogiat ovat tyypillisiä argumentaatiossa. Ne vahvistavat kahden asian keskinäisen samankaltaisuuden korostaen joitain piirteitä, samalla häivyttäen toisia (Perelman 2008, 114; 119). Analogiaa voi vastustaa käyttämällä samaa analogiaa argumentoiden esitettyä argumenttia vastaan tai korvaamalla analogia toisella (em. 114).

Metaforalla Perelman tarkoittaa tiivistettyä analogiaa eli analogia on metaforan taustalla (Perelman 2008, 120). Metafora pyrkii tekemään tuntematonta tutuksi vertaamalla, mutta samalla se lisää vieraita piirteitä tuttuun, sillä se, jonka avulla verrataan ei liity kohteen kirjaimelliseen määritelmään (Jokinen 2016b, 260).

Esimerkkinä metaforasta toimii luvussa 6.3. esiintyvä uskonrauhan uhraaminen ”barbaaristen uskontojen alttareille”. Ilmaisu pyrkii kuvaamaan sitä, mitä mielenosoituksissa kuvataan Suomen monikulttuuristumiseksi ja ”barbaariset uskonnot” viittaa tässä ensisijaisesti mielenosoituksen kontekstin perusteella islamiin. Metafora tuo esiin muun muassa sen, kuinka puhuja mieltää monikulttuurisuuden tarkoittavan islamin hyväksymistä. Metaforan esiin kutsuma ajatus uhrilahjasta vihjaa islamiin liittyvästä mahdollisesta verenvuodatuksesta. Metaforaan liittyy aina myös tiettyä hallitsemattomuutta: tästä seuraa, että samaa metaforaa voi lukea käyttäjä myös sen ilmaisijan alkuperäistä, ilmeisintä tarkoitusta vastaan (Perelman 2008, 122–123). Metaforalla on potentiaalia olla hyvinkin vakuuttava osuvuudessaan (Jokinen 2016c, 361) ja puolihuolimattomassa heitonomaisuudessaan, johon on pakattu suuri määrä informaatiota pieneen tilaan.

Metonymia on metaforan muoto, joka voidaan määritellä viittaukseksi johonkin nimeämällä yksi viittauskohteen ominaisuuksista (Silva Rhetoricae: metonymy 2007). Aineistossa metonymiaksi (ja samalla synekdokeeksi) on tunnistettavissa esimerkiksi kun puhuja kysyy yleisöltä haluaako se nähdä suomalaiset naiset ”pussi päässä”, joka ilmaus viittaa joidenkin musliminaisten käyttämiin erilaisiin, vähintään hiukset peittäviin huiveihin ja jonka kautta esitetään ajatus suomalaisista naisista kääntymässä tai käännytettyinä islaminuskoon.

Sara Ahmedin analyysit keskittyvät erityisesti metonymiaan metaforan ohella.

Ahmedille tärkeä käsite on **tahmaantuminen** (sticking), jolla hän kuvaa sitä, kuinka tunteet liittävät yhteen figuureja, mikä voi sekä yhdistää ja erottaa.

Tahmaantumisessa toiminnassa on usein **metonyminen liukuma** (”metonymic slide”), jossa figuureja rinnastetaan toisiinsa, jolloin niistä muodostuu joukko. Tämä joukko voi saada piirteitä useista eri paikallisista konteksteista (Ahmed 2004, 118–119).

Metonyminen liukuma on analyysissäni keskeinen: eräässä tekstikatkelmassa hyvin lyhyessä ajassa saattaa puheen aiheena olla 1) väkivaltaiset fundamentalistimuslimi-terroristit 2) oikeasti turvapaikkaa hakemaan tulleet (”pieni vähemmistö”) 3) turvapaikanhakijat yleensä 4) ulkomaalaistaustaiset ihmiset Suomessa (poliiseina) 5) kaikki muslimit Suomessa, joiden välille ei tehdä erotteluja vaan puheessa hypitään kategoriasta toiseen (ks. luku 6.1.) Samalla tavoin muslimi ja terroristi voivat liukua,

erityisesti vuoden 2001 World Trade Centerin terrori-iskujen ja ”terrorismin vastaisen sodan” jälkimainingeissa tarkoittamaan lähes samaa asiaa (Huttunen 2004, 147; Ahmed 2014, 76; Ahmed 2004, 131–132). Tällaisen retorisen siirron eräs seuraus voi olla, että kuka hyvänsä ja jokainen turvapaikanhakija voi olla epäilyksenalainen, mahdollinen fundamentalistiterroristi (Ahmed 2004, 122–123) Samalla metonymiat voivat häivyttää yksittäisiä ihmisiä ja heidän toimintaansa taka-alalle (de Cilia, Reisgl & Wodak 1999, 165).

Metonymian eräs tyyppi on **synekdokee**, jossa jokin kokonaisuus esitetään sen osan kautta (Silva Rhetoricae: synechdoche 2007). Synekdokee on toiminnassa esimerkiksi me-muodossa lausessa: ”meihin suomalaisiin on aina voinut luottaa”, joka vertautuu turvapaikanhakijoihin. Tällöin ”meillä” tarkoitetaan koko Suomen kansaa, jolloin hävitetään ”meidän” sisäisiä eroja ja esitetään jokin joukko sen jakaman piirteen kautta (de Cilia, Reisgl & Wodak 1999, 165). Myös ”turvapaikanhakija” on sanana jo vakiintunut synekdokee, jossa moninasista taustoista tulevia ihmisiä esitetään yhtenäisenä ryhmänä turvapaikanhakijuutensa kautta – joskin tämä tutkimus osoittaa, että tuohon nimitykseen on ”maahanmuuttokriittisessä” kielenkäytössä kiinnittyneenä paljon muutakin.

Tahmaantumisen avulla tarkastellaan sitä, kuinka me tai Toiset yhdistetään ja liitetään muihin asioihin affektiivisesti (Ahmed 2014, 43). Kysymys on tällöin samojen asioiden toistumista, reiteraatiosta, yhdessä useita kertoja eri teksteissä, mikä kerryttää affektiivista arvoa kyseiselle merkille (Ahmed 2014, 90–91), eli kasaa tunteita kiinni johonkin figuuriin. Tahmaantumisen ajatusta voisi kuvailla tietyntyyppiseksi, sitkeäksi kulttuurissa laajemmin vallitsevaksi rinnastukseksi. Tahmaisuus ei liity vain merkkeihin vaan se ulottuu myös todellisiin eläviin ruumiisiin; ruumiit itse tulevat tahmaiseksi ja niihin jähmettyy merkityksiä, kuten pelkoa tai inhoa (Ahmed 2014, 92). Tahmaisuus on vahvan historiallista; menneisyys ja kulttuuriset perinteet vaikuttavat siihen, mikä on tahmaantunut objektiin (Ahmed 2014, 90).

4.5. Kuinka analyysi on toteutettu?

Analyysini jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäinen (luku 5) vastaa tutkimuskysymykseeni: kuinka turvapaikanhakijoista puhutaan aineiston ”maahanmuuttokriittisissä” mielenosoituksissa? Näkökulminani tässä ovat rodullistamisen tutkimus ja sukupuolen rooli puheessa turvapaikanhakijoista.

Lähestyn aineistoani retoriikan tutkimuksen suunnalta ja hyödynnän tutkimuskysymykseeni vastaamisessa tutkimusmenetelmänä laadullista sisällönanalyysia. Analyysin toisessa osassa (luku 6) vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni: Kuinka tunteet osallistuvat turvapaikanhakijan figuurin rakentamiseen ja kuinka ne kutsuvat suhtautumaan turvapaikanhakijoihin? Hyödynnän analyysimenetelmänäni sovellustani retorisesta analyysista, jota täydentää laadullinen sisällönanalyysi.

Keskityn kolmeen lyhyehkään katkelmaan mielenosoituksissa. Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, ei tässä ole tarkoitus tehdä kaikkia järjestettyjä mielenosoituksia koskevia yleistyksiä ”edustavan otoksen” perusteella, vaan keskittyä syvällekäyvämmiin huomion kohteena olevan asian tai ilmiön erityispiirteisiin (Alasuutari 1996). Mikäli pyrkisin koko aineistoni osalta selvittämään mitä tunteita puheet kutsuvat esiin, näkisin päätyväni määrällisiin tunneilmaisujen erotteluihin, lähemmäs tunteiden tyypistämistä abstrakteiksi perustunteiksi. Yleistämisen sijaan pyrin hienojakoisempaan analyysiin vastatakseni siihen, kuinka tunteet osallistuvat turvapaikanhakijan figuurin rakentamiseen ja kuinka tätä kautta turvapaikanhakijoihin kutsutaan suhtautumaan jossain tietyssä katkelmassa.

Analyysi on edennyt seuraavasti. Kuhunkin mielenosoitukseen osallistumisen jälkeen olen kirjoittanut havaintojeni pohjalta kenttäpäiväkirjat. Olen hankkinut käsiini videotallenteet mielenosoituksista. Kutakin mielenosoitusta litteroidessani olen kirjoittanut kenttäpäiväkirjojeni merkinnät litteraatioiden yhteyteen. Tämän jälkeen olen käynyt kyseistä mielenosoitusta läpi tutustuen aineistoon ja poimien keskeisiä teemoja mielenosoituksesta.

Teemoittelun jälkeen lähdin nyt litteraatioiden yhteyteen kirjoitettujen kenttäpäiväkirjojeni pohjalta kirjoittamaan auki esimerkiksi mielenosoitusten yleisön toimintaa, ohjelmanumeroita, lavastusta, yleistä tunnelmaa, keskeytyksiä ja häiriöitä. Tämän jälkeen siirryin puheiden sisältöön aloittaen puheissa yleisesti hyväksytyistä lähtökohdista ja teemojen tarkemmasta erittelystä. Sitten kiinnitin huomioni siihen, millaisina turvapaikanhakijat esittäytyvät puheissa: ketä heidän esitetään olevan, mitä he tekevät/eivät tee, mitä piirteitä he saavat, kuinka sukupuoli tulee esiin puheissa. Kukin mielenosoitus on siis analysoitu erikseen ennen kokonaiskuvan koostamista kaikista kolmesta mielenosoituksesta.

Tämän jälkeen olen alkanut hakea aineistosta mahdollisia analysoitavaksi valittuja tekstikatkelmia. Huomioni tosin kiinnittyi joihinkin potentiaalisiin katkelmiin jo litteraatiovaiheessa. Katkelmien valintojen perusteena on ollut se, että katkelmassa esiintyy jotain aineistossani koko mielenosoituksen kannalta keskeistä turvapaikanhakijoiden figuurin rakentumista silmällä pitäen. Tärkeää on ollut myös se, että katkelmassa sanottu on ollut jonkun sellaisen puhujan esittämää, johon yleisö on kiinnittänyt huomiotaan ja joka ei ole esiintynyt esimerkiksi siinä vaiheessa, kun yleisö on alkanut jo lähteä pois paikalta. Erityisesti olen kiinnittänyt katkelmia valitessani huomiotani siihen, jos puhujan ja yleisön välillä tapahtuu erityisen paljon vuorovaikutusta suuntaan tai toiseen; näitä voisi sanoa katkelmiksi, joissa tunteita on selvästi kiertänyt puheista yleisöön ja puhujaan jossain muodossa. Katkelmien valintaperusteena ei ole tietoisesti ollut jonkin katkelman erityinen tunnekylläisyys tai ”herkullisuus” analyysin kannalta. Analysoitavaksi ei ole valittu katkelmia, joissa puhuttu poikkeaisi täysin mielenosoitusten yleisestä linjasta.

Aineistooni tutustumisen jälkeen olen koostanut teorialuvussa esiteltyjen tutkimusten ohjaamana aineiston analyysirungon (ks. liite 2), jonka avulla käyn läpi tekstikatkelmia tutkimuskysymysten kannalta (Tuomi & Sarajärvi 2003, 116–117). Analyysirunko, joka on muokkautunut tutkimuksen edetessä hieman, on toiminut ikään kuin luurankona, jonka päälle olen rakentanut analyysiani. Analyysirungon koostamisessa hyödynsin Perelmanin lisäksi lingvistiksi orientoituneen kriittisen diskurssianalyysin edustajan Siegfried Jägerin aineiston analyysirungon mallia (ks. Jäger 2001, 30–34).

Näen kiinnittyväni Ahmedia läheisemmin retoriseen analyysiin siinä, kuinka pyrin pääsemään käsiksi tunteisiin. Osoittaakseni, että juuri jotain tiettyä tunnetta kutsutaan tuntemaan, ankkuroin tunteiden kiinnittymisen tiiviisti turvapaikanhakijan figuuria retorisesti rakentavaan toimintaan. Nostan analyysin kohteena olevista katkelmista esiin tiettyjä retorisia piirteitä (esimerkiksi metonymian liukuman tai tehdyt assosiaatiot) – lukuisia retorisia piirteitä analyysivaiheessa tarkasteltuani (ks. liite 2: Analyysirunko) – sen perusteella, mikä erityisesti vaikuttaisi kussakin katkelmassa osallistuvan turvapaikanhakijan figuurin rakentamiseen. Näitä piirteitä rakentavan retorisen toiminnan pohjalta pyrin siis kuvaamaan, kuinka tunteita katkelmassa kutsutaan esiin suhteessa turvapaikanhakijoihin ja mitä tämä esiin kutsuminen katkelmassa saa aikaan.

Pyrin siis perustelemaan sovelletulla retorisella analyysillä sen, kuinka tunteita katkelmassa kutsutaan esiin. Tunteiden kutsuminen retorisesti esiin ja puhujien vuorovaikutus yleisön kanssa ovat paikkoja, joissa koen analyysin avulla olevan mahdollista tarttua kiertäviin tunteisiin. Ahmedilla korostuva tunteiden kierto ja sijaitseminen aina ”välissä” on minulle lähinnä analyysin taustalla vaikuttava teoreettinen lähtökohta sen sijaan, että se näkyisi keskeisesti siinä, mihin paikannan tunteet, joita lähden tutkimaan. Analyysissäni keskityin tunteisiin paitsi puheissa nimettyinä myös ruumiillisesti ulospäin ilmaistuina sekä retoristen keinojen avulla puheisiin sisällytetyinä kutsuina tuntea puheiden kohteista jollain tapaa (ks. emotiivisuudesta luku 3.5.) Tunteiden kierto näkyy analyysini paikantumisessa lähinnä siinä, että suhtaudun tarkkaavaisesti yleisön ja puhujan väliseen vuorovaikutukseen sekä siinä mitä katkelmia on valikoitu analysoitavaksi. Seuraavaksi esittelen tarkemmin, mihin keskityn tutkiessani tunteita analyysissäni.

Mielenosoituksen puheet kutsuvat tunteeseen jollain tapaa puheen kohteista sen kautta, millaisia sanoja ja retorisia keinoja niissä on käytetty. Siten keskityn analyysissäni siihen, 1) millaiseen tuntemiseen puheet yleensä suostuttelevat sekä siihen mitä tunteita aktivoidaan nimeämällä eksplisiittisesti joitain tunteita (esimerkiksi sanomalla ”minä olen hyvin vihainen tästä asiasta”) sekä siihen 2) millaisia tunteita puheet kutsuvat esiin turvapaikanhakijoista puhuttaessa. En kuitenkaan rajoitu tutkimaan retoriikan kielellä ilmaistuna puheen paatosta ymmärrettynä yksinomaan tekstuaalisina vaikuttamisen keinoina (ks. Vuori 2004, 102), vaan Wetherellin (2015) kritiikki kiinnittää huomioni kuitenkin siihen, että puhutun sanan kohdalla osa vuorovaikutuksesta on myös se, kuinka jokin asia on sanottu ja mitä kaikkea muuta toimintaa mielenosoituksessa tapahtuu. Lisäksi tunteiden tutkimisessa turvapaikanhakijan figuurin ympärillä on otettava huomioon se, 3) mitä tunteita puhuja ja yleisö ilmaisevat, esittävät toisilleen tuntevansa. Pyrin tuomaan tämän puheiden analyysiin mukaan mielenosoitusten tapahtumiin keskittyneiden kenttäpäiväkirjojeni ja havainnointini pohjalta. Tässä kohden joudun rajoittumaan varovaiseen kuvailevaan pikemminkin kuin syvällekyvään tulkintaan ilmaistuista tunteista. Tarkoitukseni on tunnistaa ja tuoda tekstuaalisiin aineistolainauksiin mukaan sitä, kuinka asiat on sanottu kuvailevan tekstin ja keskustelunanalyysistä lainattujen litteraatiomerkkien (vrt. Wetherell 2013, 359–363) avulla.

5. Kuinka turvapaikanhakijoista puhutaan ”maahanmuuttokriittisissä” mielenosoituksissa?

Analyysini ensimmäisessä osassa pyrin esittämään sisällönanalyttisesti mielenosoituksen keskeisen sisällön ja esittelemään mielenosoitukset tapahtumina. Tunteita käsittelen analyysini toisessa osassa (luku 6). Aloitan taustoittaen esittelemällä sen, ketä mielenosoitukseen osallistui ja kuinka ne oli järjestetty (luku 5.1.) Sitten aloitan käsittelemään sitä, kuinka turvapaikanhakijoista puhutaan. Ensin kirjoitan auki, kuinka tämänhetkinen tilanne Suomessa nähdään (luku 5.2.) Kahdessa viimeisessä alaluvussa tuon esiin sen, kuinka turvapaikanhakijoista puhutaan samalla asettaen sen suhteeseen aiemman tutkimuksen kanssa. Analyysi jakautuu kahden keskeisimmin turvapaikanhakijoihin liitettyjen piirteiden mukaan: sukupuolen ja uskonnon/kulttuurin. Sukupuolella painopiste on turvapaikanhakijoiden mieheyden analysoinnin sijaan siinä, kuinka tuo miessukupuoli ohjaa sitä, mistä päädytään puhumaan ja kuinka tällöin erityisesti suomalaiset naiset tulevat mukaan puheisiin (luku 5.3.) Jälkimmäisessä luvusta käyn läpi turvapaikanhakijoihin liitettyä, joskus yleisemmin kulttuurina näyttäytyvää islaminuskkoa käyn läpi rodullistamista käsittelevän kirjallisuuden avulla (luku 5.4.) Aineistolainauksissa eri kappaleissa esitettävät lainaukset ovat eri puheista. Harmaa väri tarkoittaa itse kirjoittamaani deskriptiivistä tekstiä, jonka olen kirjoittanut joko mielenosoitukseen paikan päällä osallistuttuani tai videotallenteita katsoessani (litteraatiomerkeistä tarkemmin ks. liite 1).

5.1. Mielenosoitukset vuorovaikutustapahtumina

5.1.1. Suomen liput liehuvat – lavastus ja tilan käyttö.

Selkein ”maahanmuuttokriittiset” mielenosoitukset muista mielenosoituksista erottava tekijä on Suomen lippujen määrä; niitä näkee ihmisillä käsissä, osana puhujankorokkeiden koristelua sekä vaatetuksessa. Suomalaisuus korostuu paitsi puheissa myös mielenosoituksissa jaetuissa esitteissä. Puhujalavaa koristellaan runsailla lakanoilla ja julisteilla, joissa lukee iskulauseita, kuten ”Suomi suomalaisille”, ”Pidetään Suomi Suomena” ja ”Pysäyttäkää invaasio!”. Yleisön joukossa näkyy suomalaisuuden tunnusten lisäksi myös joitain pienempiä kylttejä, jotka ottavat kantaa, yleensä poliitikkoja vastaan; poikkeuksellisen näkyvä oli nainen

”Orpo Eroa”-kyllin kanssa yhdessä mielenosoituksessa, jossa hän tuli kameran eteen myös häiriten puhujakin.

Oman arvioni mukaan kahdessa ensimmäisessä mielenosoituksessa oli ihmisiä paikalla enimmillään noin 50–80 ja kolmannessa noin 150. Mielenosoituspaikat olivat puisto, aukio syrjässä kaupungin keskustasta lähiössä, jossa mielletään asuvan paljon maahanmuuttajia²² sekä kaupungin keskusaukio. Yleisö ei ollut ryhmittynyt kovinkaan tiiviisti niissä kahdessa mielenosoituksessa, jossa poliisi ei erottanut mielenosoittajia omalle alueelleen. Näissä kahdessa mielenosoituksessa ihmisiä oli vaihtelevien etäisyyksien päässä seuraamassa mielenosoitusta hieman etäämmällä, osa varmastikin ihmettelevinä sivustakatsojina, osa varovaisina kannattajina, jotka eivät halua tulla nähdyksi osana varsinaista porukkaa. Näissä mielenosoituksissa sivulliset ihmiset kulkivat mielenosoittajien porukan läpi.

Siinä missä kahdessa ensimmäisessä mielenosoituksessa poliisi näkyi lähinnä istumassa parin paikalla olleen poliisiauton sisällä, kolmannessa mielenosoituksessa poliisi oli eristänyt mielenosoittajille oman alueen, neutraaleille omansa.

Vastamielenosoittajat olivat poliisin ja mielenosoittajien välissä tien ja parin sadan metrin päässä. Kolmas mielenosoitus oli myös aineiston ainoa, jossa paikalla oli organisoitu vastamielenosoitus. Poliisilla oli tässä mielenosoituksessa paikalla oma kuvaajansa, mellakkavarusteisia poliiseja sekä ratsupoliiseja.

Ihmiset muodostivat tärkeän osan lavastusta: yhdessä mielenosoituksessa ei ollut lainkaan fyysistä puhujalavaa vaan puhujalavan paikan merkitsivät kaksi lakanaa (jossa luki: ”Väkivaltarikolliset maasta pois!” ja ”No means no”) pidellyttä miestä sekä megafonia mikrofona käyttänyt juontaja. Toisessa mielenosoituksessa joidenkin puheiden ajaksi puhujien taakse asettui kaksi miestä pitelemään kahta Suomen lippuja tanassa käsissään.

Suomalaisuuden tunnusten lisäksi mielenosoituksissa näkyi myös islamiin mielenosoitusten myöhemmissä puheissa liitettyjä tunnuksia: yhdessä mielenosoituksessa oli kasvot ja vartalon peittävään mustaa niqabiin pukeutunut nainen, joka piteli yllään kylttiä, jossa luki, että hänet on raiskattu (ks. luku 5.3.)

²² Mielenosoitustapahtuman Facebook-sivuilla ihmeteltiin, miksi tapahtuma järjestetään ”mamulandiassa”. Ilmeisesti poliisi siirretti mielenosoituksen pois Helsingin keskustasta muiden järjestettävien mielenosoitusten vuoksi, osin vastoin järjestäjien toiveita.

Kolmannessa mielenosoituksessa heti tilaisuuden avanneen Finlandia-hymnin jälkeen äänentoistosta soitettiin arabiankielinen rukouskutsu, jonka jälkeen ensimmäinen puhuja aloitti puheenvuoronsa.

5.1.2. Kirjavalla valkoisella joukolla mieltä osoittamaan

Mielenosoitusyleisö vaikutti koostuvan yksinomaan valkoisista ihmisistä²³, mikä oli ainoa tunnistamani enemmistö, jollaista en havainnut esimerkiksi iän tai oletetun sukupuolen tai pukeutumistyylien vihjaaman luokkastatuksen suhteen. Nuorista osallistujista oli kenties suurempi osa miehiä kuin keski-ikäisistä ja hieman vanhemmista. Osa nuorempien ihmisten ruumiista näyttäytyi minulle uhkaavina, sillä se kuinka ne oli puettu herättää minussa kaikuja 1990-luvun skinipukeutumisesta. Tätä uhkaavuuden tuntua vahvisti (eri tavoin pukeutuneet) lipuin ja tunnuksin varustautuneen uusnatsijärjestö Pohjoismainen Vastarintaliike jakamassa esitteitä ja raiskaushälytyksiä yhdessä mielenosoituksista. Kahdessa varhaisimmassa mielenosoituksessa erotin omana porukkanaan pysyneen, pääasiassa keskenään jutelleen nuorehkoista miehistä koostuneen porukan, joka tuntui erottautuvan muun mielenosoituksen yleisöstä.

Mielenosoituksen omia järjestyksenvalvoja, valokuvaajia sekä poliisin neuvottelija kiertävät mielenosoittajia, lavaa ja mielenosoitusaluetta. Täyttä keskittyynyttä hiljaisuutta ei yleisössä myöskään synny missään vaiheessa vaan jossain päin on aina puheiden aikana jokin keskustelu menossa, joskin lähimpänä käytiin Maamme-laulun ja Finlandia-hymnin aikana. Esiintymislavalla kiersi puheiden aikana melko tiheään tahtiin mielenosoitusten järjestäjiä säätämässä äänentoistoa, mikrofoneja tai kameroita. Kaikki tämä hankaloitti puheiden aikaista huomion keskittymistä vain puhujaan ja puheeseen.

Mielenosoitusten ohitse kulki pariin otteeseen rodullistettuja ihmisiä, jotka keräsivät selkeästi enemmän mielenosoittajien huomiota kuin valkoiset ohikulkevat ruumiit (otteet ovat kenttäpäiväkirjasta):

paikalle osuu aasialaisen näköisiä ihmisiä, jotka päätyvät juttelemaan vanhemman mielenosoittajan kanssa, näyttävät hieman kiusaantuneilta, mutta lähtevät hieman juteltuaan pois rauhallisen näköisinä

²³ Puhujista yksi oli rodullistettu tummaihoisen nainen ja puhumassa kävi myös kaksi muuta ulkomaalaistaustaista naista ja yksi ulkomaalainen mies

tummaihoine mies kävelee väkijoukon takaosan poikki, yleisöstä lähimmät katsovat tiukasti, osa yleisöstä peräti kääntyy katsomaan

Kesken mielenosoituksen tummaihoine mies tuli juttelemaan mielenosoittajille hilpeästi ja halusi otattaa itsestään kuvan arabiankieltä sisältänyttä Stop-kylttiä pitäneestä keski-ikäisestä miespuolisesta mielenosoittajasta. Tämä suostui kuvaan, mutta pikemminkin kalsean kuin hyväntuulisen näköisenä.

Toisen mielenosoituksen ulkomaalaistaustaiseen naispuhujaan, joka esitteli olevansa entinen muslimi suhtauduttiin positiivisesti, mutta pienenä naisen otettua toisen puheenvuoron lyhyen ajan sisään videotallenteella kuuluu miesäänen lausuma, hieman epäselvä kommentti: ”tuleeko tästä jonkun ulkomaalaisen naisen... puhelu...suomalaista puhumassa...” Hän myös puhui suomalaisista ”te-muodossa”.

Sen sijaan kolmannen mielenosoituksen englantia puhunut rodullistettu naispuhuja otettiin vastaan hyvin lämpimästi, hänen puheensa sai innostuneen vastaanoton yleisöltä ja juontajat kehuivat puhetta sekä etu- että jälkikäteen. Huomioni kiinnitti kuitenkin, että aina hänen ollessaan lavalla (hänen oman puheensa aikana ja mielenosoituksen lopuksi Maamme-laulun aikana) lavan eteen yleisön joukkoon saapui kaksi yleisöön päin kääntyneenä olevaa turvamiehen asennon ottanutta miestä, jotka tarkkailivat yleisöä. Tällaista järjestelyä ei ollut muiden puhujien kohdalla eikä miehillä ollut yllään mielenosoituksen omien järjestyksenvälvojen tunnuksia.

5.1.3. Ohjelmassa kulkuetta, arvontaa ja musiikkia

Paikalla oli myös oheistuotteiden myyntiä, joiden tuoton kerrottiin menevän mielenosoitusten rahoittamiseen. Mielenosoituksessa oli satunnaisten huudatusten lisäksi myös hieman lisää yleisöä osallistavaa toimintaa: yksi mielenosoituksista sisälsi lyhyehkön kulkuemarssin kaupungin keskustassa, jonka aikana huudettiin iskulauseita. Toinen mielenosoitus päättyi pidempään huudattamiseen ja mainostettiin ”samalla asialla” toimivaa kulkuetta, johon voi tilaisuuden jälkeen osallistua. Kolmannen mielenosoituksen päätteeksi ilmoitettiin epämääräisesti jostain ”tilaisuudesta” mielenosoituksen jälkeen, josta kiinnostuneet voivat kysellä lisätietoja lavan edustalta.

Varhaisimmassa mielenosoituksessa oli mukana poikkeuksellisen paljon oheisohjelmaa. Kansallismielisen artistin esittämät neljä musiikkiesitystä olivat Eino Leinon ”Vapauden laulu”, Finlandia-hymni, veteraaneille omistettu kappale sekä Suomen islamisaatiosta kertova kappale. Tilaisuudessa järjestetyn arvonn

palkintoina olivat Klaus Elovaaran Rautaristi –kirja²⁴, lahjakortti sianlihatuotteeseen lihakaupasta, josta mainittiin, että ”teurastettu ilman eläinräökkäystä”. Nämä olivat mielenosoittajille humoristisina näyttäytyneitä melko peittelemättömiä viittauksia halal-teurastukseen ja sianlihan syöntiä vältteleviin muslimeihin.

5.1.4. Vastarinta ja mielenosoitusten kulun häiriytyminen.

Vaikka kahdessa kolmesta mielenosoituksesta ei ollut paikalla vastamielenosoittajien joukkoa²⁵, niin vastamielen osoittamista esiintyi silti. Mielenosoitusaukiota reunustavan talon katolle rullattiin yhdessä mielenosoituksessa suurehko ”Ei rasismia” –lakana, johon mielenosoittajat eivät tuntuneet juurikaan reagoivan. Rasisminvastainen kannanotto eri tapahtumassa oli erillään mielenosoitusalueesta seisonut ryhmä ihmisiä, jotka seisoivat sydämenmuotoisen, rauhasta puhuvan kyltin takana. Kahdessa kolmesta mielenosoituksesta ihmisiä näytti keskisormea, yhdessä tapauksessa lavan suunnasta yleisöön, toisessa yleisön suunnasta lavalle. Yhdessä mielenosoituksessa kuului ”Rajat Auki” –huutoja, joita huusi useaan kertaan ohikulkenut muutaman ihmisen ryhmä.

Ensimmäisessä mielenosoituksessa oli väkivallattomuutta kannattanutta kylttiä pidelleitä ihmisiä. Mielenosoituksen jälkeen tapahtuman Facebook-sivulla yksi kyltin pitelijä esittäytyi, kertoi kannattavansa Rajat Kiinni –liikkeen tavoitteita, mutta halusi ottaa kantaa väkivallattomien keinojen puolesta. Kirjoittaja kertoi kriittiseen sävyyn, että häntä häirittiin useammin kuin kerran mielenosoituksen aikana. Kyltti tulkittiin vastarinnaksi mielenosoitusten sanomalle, vaikka alkuperäinen tarkoitus oli eri.

Kolmannessa mielenosoituksessa oli paikalla poliisin omalle alueelleen eristämä vastamielenosoittajien joukko, jonka kokoa oli hankala arvioida.

Vastamielenosoittajat pitivät huudoin, vihellyksin sekä torvin ja sireenein ääntä mielenosoitusten päälle, mikä vaikeutti huomattavasti puheiden kuulemista ja käänsi mielenosoittajien huomiota pois puheista. Useat puhujat viittasivat puheessaan vastamielenosoittajiin. Vastamielenosoittajat huusivat yhteen ääneen huutoja, kuten

²⁴ ”Suomalaisille ensimmäisen ja toisen luokan rautaristiä jaettiin paljon mm. SS-vapaaehtoisille ja saksalaisten kanssa yhteistyössä kunnostautuneille. Tämä kirja on dokumentteihin perustuva kaunokirjallinen kuvaus rautaristin saaneesta suomalaisesta upseerista.” (Booky.fi: Rautaristi, Elovaara, Klaus)

²⁵ Varhaisimmassa mielenosoituksessa poliisi ei ilmeisesti antanut vastamielenosoittajien tulla osoittamaan mieltään aiemmin läheisessä puistossa loppuneen mielenosoituksen jälkeen. Poliisi sulki mielenosoittajien tiet aukiolle, jossa aineistoni mielenosoitus pidettiin. Sen sijaan tuon mielenosoituksen jälkeiselle kulkueelle löytyi vastaan huutelijoita, joista poliisi näytti ottavan kaksi kiinni.

”Rasistit ulos”. Tämä vaikutti myös kokemaani tunnelmaan mielenosoituksissa: se oli leppoisan sijaan hieman kireämpi ja jännitteinen, jota se ei kahdessa ensimmäisessä mielenosoituksessa ollut.

Näiden vastustavien ihmisten tekojen lisäksi materiaaliset tekijät tulivat paikka paikoin häiritsemään ja sekoittamaan mielenosoituksen kulkua. Kahdessa mielenosoituksessa heikko äänentoisto teki vaikeaksi saada selvää puheista, joista merkittävää osaa vähänkään kauempana seuranneet eivät luultavasti kuulleet. Toisessa mielenosoituksessa äänentoistona toiminut megafonin mikrofoni vaihdettiin kesken puheen toiseen, ja tilaisuuden juontaja sai kerran kesken puheen megafonin soittamaan sireenin ääntä, mikä huvitti yleisössä.

Varhaisimman mielenosoituksen puheissa viitataan toistuvasti ja usein läheisessä puistossa samaan aikaan mieltään rasismia vastaan osoittaneisiin mielenosoittajiin; heidän läsnäolonsa lähistöllä sekä häiriö että myös kuva, josta ponnistettiin vahvistamaan argumentteja ”maahanmuuttokriitikoiden” vastustajien häiriköinnistä, epädemokraattisuudesta ja irrationaalisuudesta vastapainona mielenosoitusten rauhanomaisuudelle ja järkevyydelle. Siten vastamielenosoittajat poissaolollaan ohjasivat puheiden kulkua. Yksi puhuja viittasi myös aiempaan mielenosoitukseen, jolla oli aktiivisesti mielenosoitusta vastaan mieltään osoittava joukko ja kertoi, että hänet pahoinpideltiin tuossa mielenosoituksessa²⁶.

Mielenosoituksissa tapahtui myös kolmeen otteeseen pikemmin puhujien häirinnäksi kuin vastamielenosoittamiseksi tulkittavaa toimintaa: ensimmäisessä tapahtumassa humaltunut mies nousi lavalle ja totesi ”ei osoteta mieltä” ja kolmannessa mielenosoituksessa vaadittiin poliisin kiireellistä saapumista mielenosoittajien joukkoon, mutta en nähnyt mitä tapahtui. Samassa mielenosoituksessa sekavan oloinen mies heittää puhujaa kananmunilla; mielenosoittajat painavat hänet maahan ja poliisi korjaa miehen pois.

²⁶ Puhuja viittaa aiempaan, kahden mielenosoituksen jäsenten väliseen yhteydenottoon. Valtamedian mukaan aloittaneesta osapuolesta on kuitenkin epäselvyyttä. (Yle Uutiset 3.10.2015a.)

5.2. Suomi ja suomalaisuus katoamisvaarassa – puheiden kuvaama maailma

Kirjoitan²⁷ seuraavaksi tiiviissä muodossa sen, millaisessa tilanteessa Suomen esitetään puheissa olevan²⁸. Suomeen kerrotaan tulevan turvapaikanhakijoita liian paljon, eikä Suomella nähdä olevan velvoitetta tai resursseja ottaa heitä vastaan ja vedotaan esimerkiksi Maahanmuuttoviraston arvioon Irakin, Afganistanin ja Somalian parantuneista turvallisuustilanteista (ks. Yle Uutiset 4.9.2016).

Mielenosoituksissa korostetaan, että taloudelliset resurssit pitää kohdistaa ensisijaisesti suomalaisille heikossa asemassa oleville, ei turvapaikanhakijoille. Suomalaisessa politiikassa taloudelliset argumentit, etenkin maahanmuuton taloudellisista kustannuksista ovat ylipäättään olleet hyvin keskeisiä maahanmuuttoasioista keskusteltaessa. (Keskinen 2016, 365; vrt. talousargumentit ja ”omien” suosiminen, Wodak 2000, 356–357.)

Mielenosoituksissa vastustetaan hieman peiteltymin myös EU:ta, joka yhdistetään välillä kommunismiin, välillä monikulttuurisuuteen ja joka myös vaikuttaisi uhkaavan Suomen itsenäisyyttä (ks. Paasi 2016, 6; 9). Puheiden mukaan suomalaisia yritetään propagandan keinoin pakottaa suhtautumaan positiivisesti turvapaikanhakijoiden tuloon koska sellaiset tahot kuin poliittiset päättäjät, EU tai ”eliitti” hyötyvät siitä.

Mielenosoituksen julkilausuttuihin tavoitteisiin kuuluu vastaanottokeskusten sulkeminen, turvapaikanhakijoina tulleiden karkottaminen turvallisiin maihin sekä turvapaikanhakijoiden auttaminen pakolaisleireillä ja lähellä maita, josta he ovat lähteneet. Kaikkien demokraattisten keinojen käyttämiseen suoraan kehotetaan. Osa puhujista esittää ratkaisuksi suoran demokratian periaatteita, kuten kansanäänestyksiä. Samoin kannustetaan rohkeaksi kuvattuun mielipiteen ilmaisuun ja voimannutetaan tähän kertomalla:

”Suomalaisuus kansallismielisyys isänmaallisuus, ja <hallitun> tai hallitsemattoman maanvaltauksen vastustaminen eivät ole ↑ri↑koksia. Ne ovat ↑maan↑ edun mukaisia aatteita. On erityisen tuomittavaa ja >häpeäistä< verrata maahantunkeneita maanvaltaajia Karjalan evakoihin tai Ruotsiin

²⁷ Välillä valitut sanamuodot voivat olla kömpelöitä, sillä tämä tutkimus yrittää, aihepiirinsä vuoksi, varautua vaikeuttamaan kontekstiaan irroitettua vilpillistä katkelmien siteeraamista alkuperäistä kontekstiaan vastaan (Rantonen 1996; Rastas 2007a, 119, alaviite).

²⁸ Tärkeää on muistaa, että mielenosoitusten omasta näkökulmasta turvapaikanhakijoiden tulon negatiivista puolista vaietaan (vrt. Ekman 2015, 1995–1996) ja juonessa on mukana paitsi sanomalehdistö myös poliitikot. Tällöin on odotettavissa, että puheet keskittyvät näihin negatiivisiin puoliin. Tämä ei myöskään automaattisesti tarkoita, että mielenosoitusten puheet sisältäisivät rasisista puhetta (ks. rasismista luku 3.2.)

Suomesta lähetettyihin sotalapsiin.” Naisääni yleisössä: kyllä. Toinen: todella häpeällinen tempaus. Yleisöstä lyhyehköt suosionosoitukset.

Pelkästään se, millaiseen toimintaan kehotetaan ei tuo esille kuvatun tilanteen vakavuutta eikä puheiden sanoma välttämättä tyhjene tähän. Eräs puhuja kertoo Saksasta, Ruotsista ja Ranskasta: ”Niissä maissa on jo tänään hengenvaarallista liikkua kaduilla shortseissa ja oluttölkki kädessä.” Puheissa pyritään esittämään Irakin ja Syyrian rauhattomat tilanteet sinä, mitä Suomen monikulttuuristuminen tuo maahan mukanaan. Tilanteen vakavuutta kuvataan myös seuraavilla tavoin:

”Tässä on nyt suorastaan kansalaissodan ainekset koossa taissu=taas suvaitsemattoman eliitin ja vihapuhetta lietsovan tavallisen väen kesken. (...) Rasismista, maahanmuutosta ja etnisistä kysymyksistä on tullut kummallekin osapuolelle vain ja ainoastaan vihan levittämisen ja ylläpidon väline, jolle ne itse, etenkin suvaitsemattomat ovat sokeita.”

”Kun kansalaisyhteiskunnat tukahdutetaan jäljelle jäävät vain etnisten ja uskonnollisten ryhmien kollektiivisten oikeuksien ajaminen ja huomiointi yhteiskunnassa. Eivät siis yksilön oikeudet.”

”Täysin hallitsematon maanvaltaus on käynnissä. Suomessa on kansallinen **hätät**ila, oikeastaan olemme ↑sodassa↑ aseettomasti rajan ylittävien valloittajien vuoksi. Naisääni yleisöstä: ei vielolla sodassa. Puhuja katsoo yleisöön, ilmeisesti juuri puhuneen suuntaan. Naisääni: (tanssivat/marssivat tänne ilman lupaa.”

Missään vaiheessa mielenosoituksia yleisöä ei kehoitettu minkäänlaisin väkivallantekoihin ja mielenosoitusten väkivallattomuutta korostettiin, mikä on yleistä vastajihadistisessa retoriikassa (Fekete 2011, 33). Toisaalta uusnatsijärjestö Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen jaoston haastamaton läsnäolo yhdessä mielenosoituksista ei tuonut täyttä väkivallattomuuden tuntua, kuten ei myöskään Rajat Kiinni –liikkeen Facebook-ryhmässä kiertävät haaveet rasistisesta väkivallasta²⁹.

Vaikka demokraattisuutta korostetaan puheissa niin kuvattu tilanne vaikuttaa niin äärimmäisen vakavalta tai kriittiseltä, että demokraattiset keinot eivät aina vaikuta riittävältä tilanteen korjaamiseksi. Suomalaisuus ja Suomen saavutukset, joiksi mainitaan muun muassa naisten tasa-arvo sekä itsenäisyys, ovat nyt puheiden mukaan akuutissa vaarassa kadota; puheissa esiintyvät maininnat suomalaisiin kohdistuvasta hävittämistahdosta, kansanmurhasta tai ”väestönvaihdosta”. Joissain puheissa kerrotaan, että kyseessä on taistelu Suomen itsenäisyyden ja vapauden puolesta ja esitetty tulevaisuusnäkökulma on Suomi, jossa vallitsee Daeshin hallitsemien alueiden tyyliin fundamentalistisen militantin islamin lait:

²⁹ Kuvankaappauksia ryhmästä, ks. esim. Uuninpankkopoika Saku Timonen 2.12.2015; Isän Pikajuna 27.3.2016; 12.4.2016.

”Mä kiitän teit kaikkii omasta puolestani jotka ootte tulla tänne tänään ja mä sanon et meidän on taisteltava ja tää on pakko voittaa tää taistelu koska muuten me **palataan pimeelle** keskiajalle ja siihen meist kenenkään ei pitäis missään olois suostua kiitos.”

”Kovasti puhutaan myös pelosta ja vihasta. Ymmärrän hyvin jos ihmiset pelkäävät, faktat todistavat sen aiheelliseksi, raiskaukset ovat jokapäiväisiä, samoin tappelut, varkaudet ja tämä on vielä pientä.”

”Mä olen monen käsi mukana painottamassa, sormi ojennettuna opettavaan sävyyn islaminuskosen kans kysyny ja heiltä kysyny: onko teillä tarkoitus vallata tämä Suomi. <Kaikki sanoo> kuin yhdestä suusta: totta kai. yleisöstä suuttunut/hätäntynyt naisääni: totta helvet<issä>. Totta KAI. Se on heidän tarkoitus, mutta meidän, meidän kaikkien <pitää> se estää”

Suomessa kerrotaan vallitsevan rauhan ja menestyksen saavuttamista edistävän yhden kansan tilan ja toisia kansoja edustavat ihmiset tuovan läsnäolollaan toisen kulttuurin, jonka läsnäolo rikkoo kansallisen rauhan tilan. Tämä muistuttaa ajatusta kansan puhtaudesta, jota vieraat elementit tulevat heikentämään kansan yhtenäisyyttä ja kykyjä – mutta siirrettynä biologisista tekijöistä vahvasti kulttuurin piiriin (Puuronen 2011, 57; Brah 1993, 11; 17–21; Mulinari & Neergaard 2015, 508).

Poliitikkojen kerrotaan olevan välinpitämättömiä Suomesta ja suomalaisuudesta ja että politiikka tulisi ohjata uudelleen ajamaan Suomen ja suomalaisten etuja³⁰.

Kerrotaan, että suomalaisuuden puolustaminen leimataan rasismiksi ja mielenosoitusten ajama asia rinnastetaan demokratiaan, sananvapauteen sekä isänmaallisuuteen.

Vielä esitelläkseni sitä, minkä puolella ja mitä vastaan mielenosoittajat ovat, esitän tässä listana otteen yhden mielenosoituksen lopussa yhteisesti huudetuista huudoista (välillä eri ihmiset kävivät mikrofoniin huudattamassa, yleisö vastasi huutoihin. Eri huudot on erotettu toisistaan pisteillä):

Siat. Rajat Kiinni. Rikolliset ulos. Eliitti hävetköön. Suvakit haisee pahalle. SUVAKIT ON MAANPETTUREITA yleisössä näkyy myös huvittuneisuutta tälle. SPR haisee rahalle. SPR imee suomalaiste verta. SPR sosialistinen paritusrinki (vanhoillepiioille). Orpo erotkoon. Kokkarit hävetköön. Demarit hävetköön. Persut hävetköön. Suomi on meidän. miesääni yleisöstä huutaa: ei ole islamistien, yleisö vastaa yhteen ääneen: ei ole islamistien. Raiskaajat ulos. Raiskaajien tukikonsertti alas. Raiskaajilta munat pois. Eliitti on paskasakki. Suvakki on rasisti, oman kansan petturi Tämä ei tuntunut herättäneen suurta ihmetystä porukassa, ilmeisesti tuttu diskurssi. Kulttuuripaskasakki hävetköön. Suojelkaa Suomea. Maahanmuuttajavastaiselta. Lisää poliiseja kadulle. Ei musuja poliiseiksi. Eläköön Suomen poliisi. Eläköön katupartiot.

5.3. Turvapaikanhakijamiehet ja suomalaiset naiset

Sukupuolen ja turvapaikanhakijoiden vastustamisen käsittely analyysissä omana alalukunaan antaa yleiskuvan mielenosoituksista taustoittaen analyysia. Kuitenkin

³⁰ Sama argumentti toistuu myös ”Nuivassa vaalimanifestissa” ja maahanmuuttajavastaisessa liikehdinnässä Suomessa laajemmin (Nykänen 2016, 129)

ennen kaikkea sukupuolen yksityiskohtaisempi tarkastelu mielenosoituksissa on nähdäkseni aivan keskeistä turvapaikanhakijan figuuriin kiinnitettyjen tunteiden ymmärtämiseksi, kuten alla pyrin osoittamaan.

Moni niistä ongelmista, joita turvapaikanhakijoiden puheissa väitetään Suomeen tuovan liittyä olennaisesti turvapaikanhakijoiden lukumäärän sekä kulttuurin/uskonnon lisäksi heidän sukupuoleensa ja ikäänsä. Turvapaikanhakijan figuuri esiintyy puheissa usein nuorena, ”parhaassa lisääntymisiässä” olevana muslimimiehenä (vrt. Lähdesmäki & Saresma 2014, 310; Modest & de Koning 2016, 97)³¹. Suomeen tulleista turvapaikanhakijanaisista ja turvapaikanhakijalapsista ei puhuta oikeastaan ollenkaan, silloinkaan kun käytetään sanaa turvapaikanhakija mainitsematta sukupuolta: silloin kun naiset puheissa mainitaan, he esiintyvät käyttämässä burkhia. Naiset ja lapset esiintyvät yhdessä lähinnä turvapaikanhakijamiesten aiempiin kotimaihinsa ja pakolaisleireille taakseen jättäminä. Naiset ja lapset esiintyvät kuitenkin yksittäisiä kertoja puheissa Suomeen potentiaalisesti tulevana perheen yhdistämisen kautta.

Sukupuolen suhteen välillä pinnalta tarkastellen neutraali puhe mielenosoituksissa³² muuttuu välillä puheeksi, jossa suomalaiset miehet ovat huolestuneita miespuolisten turvapaikanhakijoiden tulosta ja heidän tuloonsa tiiviisti liitetyistä suomalaisten naisten (ja lasten) turvallisuudesta ja oikeuksista (ks. alla; Vuori 2004, 96). Puhe juuri nuorista muslimimiehistä ei yllätä siinä valossa, että Suomessa somalit ja arabit kokevat selvästi muita ryhmiä enemmän syrjintää, ja arabeista nuoret (25–34 - vuotiaat) vuotiaat enemmän kuin vanhemmat. Lisäksi miehet ilmoittavat kokeneensa syrjintää enemmän kuin naiset. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 103–106; 134–135; myös 125; Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Perhoniemi 2006.)

Miesten kansallinen huoli naisten turvallisuudesta

³¹ Turvapaikkaa Suomesta hakeneiden enemmistö on ollut miehiä (Euroopan maahanmuutoverkosto: Maahanmuuton tunnusluvut 2016, 18), mikä ei tarkoita, että puheissa automaattisesti keskityttäisiin puhumaan juuri muslimimiehistä. Turvapaikanhakijoiden tuloon mielenosoituksissa liitetyistä ongelmista monet kytetään kuitenkin nimenomaan turvapaikanhakijoiden muslimiuteen ja mieheyteen, ei pääasiassa siihen että he ovat turvapaikanhakijoita.

³² Esimerkiksi suomalaiset naiset eivät puheissa ole jatkuvasti eksplisiittisesti läsnä, mutta puhuttaessa vaikkapa turvapaikanhakijoiden tekemistä seksuaalirikoksista on muusta puheesta pääteltävissä että puheessa tarkoitetaan pääasiassa turvapaikanhakijoiden ja ulkomaalaistaustaisten miesten suomalaisiin (valkoisiin) naisiin kohdistamista seksuaalirikoksista. Myös muita ryhmiä, kuten lapsia, vanhuksia, köyhiä ja duunareita pidetään esillä, mutta ongelmien kohdistuminen näihin ryhmiin lähinnä mainitaan siinä missä naisiin keskitytään ja palataan

Kun suomalaiset naiset nousevat esiin puheissa turvapaikanhakijoiden tulon seurauksista kerrottaessa, nuorten turvapaikanhakijamiesten kerrotaan kulttuurinsa ohjaamina haluavan pukea suomalaiset naiset ”burkhiin”³³ pyrkivän alistamaan naisia, kieltää heitä käymästä töissä, rajoittaa heidän liikkumistaan julkisilla paikoilla, luoda naisiin pelkoa seksuaalisesta väkivallasta ja harjoittaa naisia kohtaan seksuaalista väkivaltaa ja raiskata heitä. Tämän teeman ympärille keskittyi yksi kolmesta mielenosoituksesta.

Kyseisessä mielenosoituksessa puhe suomalaisista naisista joko seksuaalisen väkivallan kohteena tai pukeutuneena islamilaiseen päähuiviin havainnollistettiin erityisen konkreettisesti: mielenosoituksen ajan puhujien vieressä seiso, ilmeisesti koko vartalon peittävään niqabiin pukeutunut nainen. Hän piteli kylttiä, jossa luki ”Raiskattu” sekä päivämäärä ja tapahtumapaikka. Mielenosoituksen jälkeen poliisi reagoi tähän ja tiedotti poliisiin epäilevän kyltissä mainitulla paikalla mainittuna aikana tapahtuneen raiskauksen, jossa tekijänä on ”ulkomaalaistaustaisen nimen” omannut mies (IS 27.1.2016). Poliisi ei tiedottanut, onko tekijä turvapaikanhakija vai ei.

Kylttiä pidellyt nainen piti kädessään valkoista kukkaa ja nosti välillä peukaloon osoittaakseen hyväksyntäänsä joillekin sanotuille asioille. Mielenosoituksen aikana useampi puhuja viittaa naiseen: yksi esittelee itsensä naisen ystäväksi ja kertoo Suomen olevan menossa suuntaan, jossa naiset ja lapset saavat pelätä. Muut viittaukset naiseen tuovat erityisen selvästi esiin sen, kuinka puheiden eräs keskeinen akseli on (nuoret) muslimimiehet–suomalaiset naiset, josta puhutaan lähinnä seksuaalisen väkivallan kautta.

”Ja minä puhuja ottaa hatun pois päästään hitaasti vapaalla kädellään nostan hattuni nyökkää naisen suuntaan ja pyydän su=meidän suomalaisten miesten puolesta anteeksi että olet joutunut tällaista kokemaan, mutta me yritämme, me suomalaiset miehet, yritämme me nousemme vastarintaan, me teemme seuraavaa sanaa painotetaan hattu vartalon sivulla olleella kädellä omaan reiteen koskettaen, päättäväsyyttä ilmaiseva ele demokraattisesti parhaamme että tämä hulluus, tämä sikamainen käytös saadaan loppumaan.”

”Ja nimenomaan suomalaiset miehet meidän velvollisuus tässä käsi taas painokkaasti mukana on puolustaa suomalaista naista. niqab-naisen peukalo taas pystyyn kuvan oikeassa laidassa. Meidän velvollisuus on se – nyt <vii-meinkin> sanon ihan suoraan suutahtanut loppu edellisessä henkäisyssä ja tää on nyt pieni syyttävä sana: suomalaiset miehet ovat nämä vuosi..yli kaksikymmentä vuotta lyöneet TÄMÄN velvollisuutensa laimin. Mutta vielä on mahdollisuus ehtiä. Ja näyttää <että missä se kaappi> seisoo ja me suomalaiset näytämme missä suomessa seisoo kaappi käsi mukana.”

³³ Tästä käytetään useita halventavia ilmaisuja, joiden tulkitsen viittaavan islamilaisen päähuivin eri versioihin. Se mahdollisuus, että päähuivin käyttö voisi olla naisen oma valinta ei esiinny mielenosoituksissa, vaan päähuivia käytetään yksiselitteisenä symbolina väitteille musliminaisten universaalisti alistetusta asemasta.

”Juontaja: öö=kiitän puhujaa ja nyt kysyn täällä olevilta suomalaisilta puheensorina jatkuu taustalla naisilta haluatteko te että te ja teidän tyttärenne joutuvat kulkemaan pussi päässä tulevaisuudessa. naisäänet yleisössä vastaavat: ei. naisia on paikalla, lähelle puolet. Ei. yleisö vastaa: Ei, niqab-nainen heiluttaa kukkaa. Hienoa=kysyn (valma) suomalaisilta miehiltä haluatteko että näette kaikki naisenne=suomessa olevat naiset pussi päässä ja jätessäkkiin pukeutuneena, alistettuina orjina yleisö huomattavasti äänekkäämmin ja miesvaltaisesti: Ei.

Turvapaikanhakijoiden tuloon liittyy tiiviisti ajatus suomalaisista valkoisista³⁴ miehistä suojelemassa naisia rodullistettujen miesten seksuaaliselta väkivallalta.

Turvapaikanhakijoiden tulo yhdistyy puheissa eksplisiittisesti miesten maanpuolustusvelvollisuuteen, jolloin (seksuaalirikoksiin syyllistyneet/mahdollisesti syyllistyvät) turvapaikanhakijat täyttävät vihollisen ja valloittajan paikan puheiden retoriikassa.

Tällainen ajattelu ei Suomessa ole uutta: 1900-luvun alussa venäläisiä koskevassa propagandassa, esimerkiksi venäläistämispolitiikan aikakaudella, venäläiset esitettiin raiskaajina ja sadisteina ja Suomi esitettiin aikakauden pilakuvissa venäläisen raiskaamaksi joutumassa olevana nuorena naisena (Valenius 2004; Ala 1999; Urponen 2010, 64–65; ks. myös Gordon ym. 2002, 14).

Tätä usean ajan ja paikan poikki toistuvaa ilmiötä on selitetty kansalaisuuden sukupuolittuneisuudella: naisille on tavattu säilyttää rooli kansakunnan symbolisten rajojen uusintajina, kuten kirjoittavat Floya Anthias ja Nira Yuval-Davis (1992, 115; ks. myös Anthias & Yuval-Davis 1989). Se voi käytännössä tarkoittaa huolen kiinnittymistä konkreettisiin naisiin, heidän seksuaaliseen koskemattomuuteensa sekä heidän kanssakäymisiinsä kansakunnan ulkopuolisiksi miellettyjen miesten kanssa. (Komulainen 2002, 147–149; Gordon 2002 40; 47; Gordon ym. 2002, 14; Huhta 2015).

Suomalaisten naisten seksuaaliset suhteet ulkomaalaisiin miehiin ovat olleet julkisen huomion ja huolen kohteena myös seksuaalisen väkivallan teeman ulkopuolella. Neuvostoliittolaisten sotavankien kanssa seurustelleita naisia syytettiin isänmaanpetturuudesta (Wilms 2010) ja jatkosodan aikana suomalaisten väitetty

³⁴ Mielenosoituksissa keskitytään puhumaan nimenomaan ei-suomalaisten tekemistä seksuaalirikoksista. Näihin ei-suomalaisiin lukeutuvat turvapaikanhakijoiden lisäksi mielenosoituksissa myös maahanmuuttajat, ilmeisesti siis myös he, joilla on Suomen kansalaisuus. Tällöin ihonväri ja ihmisen juuret vaikuttaisi olevan se, mistä on kyse. Varsinkin ”maahanmuuttokriittisissä” internet-komentoinnissa kierrätetään ajatusta tummaihoisista ihmisistä raiskaamassa naisia, mitä perustellaan esimerkiksi tapausuutisoinnilla tai tilastoilla. Suomalaisuudella vaikutettaisiin siis tarkoitettavan jotain muuta kuin Suomen kansalaisuutta ja tuo jokin muu kytketään eksplisiittisesti kulttuuriin. Suomalaisuudella tarkoitettaneen siis valkoihaisia Suomessa syntyneitä suomalaisia.

löyhä seksuaalimoraali ja suhteet saksalaisiin sotilaisiin koettiin julkisessa keskustelussa yhteiskunnallisena ongelmana (Urponen 2010, 62–63; 66; Väyrynen 2014, 221–223). Huoli toistuu myös vuoden 1931 amerikansuomalaisten lehtien miespuolisten kirjoittajien ilmaisemana: suomalaisten naisten seurustelu tummaihoisten miesten kanssa Yhdysvalloissa herätti heissä tyrmistystä (Huhta 2015, 33–34; 37).

Samoin vuoden 1952 Helsingin olympialaisten aikaan julkisessa keskustelussa koettiin olympialaisten miespuolisten kisaturistien tulo uhkana, johon liittyi suomalaisten naisten yhdessä kisavieraiden kanssa tapahtuvan seksuaalisen kanssakäymisen kuvittelua. Erityisesti esillä pidettiin orientalistisesti yhtenäisiä rodullisia ja kulttuurisia piirteitä saaneita ”etelämaalaisia”, joka termi niputti ihmisiä yhteen useilta eri maantieteellisiltä alueilta, samaan tapaan, mutta eri painotuksin kuin aineistoni mielenosoituksissa puhutaan turvapaikanhakijoista. (Urponen 2010, 269–271).

Yllä lainattujen katkelmien puheessa miehet kuvittelevat naiset suojelua kaipaaviksi ja itsensä suojelun tarjoajiksi. Tätä suojelua kerrotaan tehtävän demokraattisilla keinoilla. Naisille ei lainauksissa anneta tässä suojelemisessa roolia. Eli vaikka puheissa Suomen mielletään puheissa olevan, usein jo saavutetuksi mielletyn, tasa-arvon mallimaa, puhutaan miesten kansallisen tehtävän tästä huolimatta olevan naisten suojelu ja naiset näyttäytyvät nimenomaan suojelun kohteina. Samaa ajatusta alleviivaa se, kun juontaja kolmannessa lainauksessa kysyy vielä suomalaisilta miehiltä, haluavatko he nähdä ”naisensa” – jonka jälkeen juontaja korjaa nopeasti omistuspäätteen pois – islamilaisittain pukeutuneina sen jälkeen, kun paikalla olevilta naisilta itseltään on jo kysytty samaa asiaa.

Vaikka ylläolevat lainaukset puhuvat varsin miehisestä näkökulmasta käsin, naisrauha-mielenosoituksessa noin puolet puhujista oli naisia ja ainakin kaksi heistä mainitsi heillä olleen omakohtaista kokemusta seksuaalisesta väkivallasta, tuomatta esiin väkivallan tekijän etnistä taustaa. Myös aineiston ainoan huomautuksen nimenomaan suomalaisten miesten tekemästä seksuaalisesta väkivallasta (”suomalainen raiskaa oman, ei toista”) tekee nimenomaan naisääni.

Tematiikka miehistä suojelemassa naisia(”an”) ei pintaudu yksinomaan naisrauha-mielenosoituksessa:

”Maanvaltauksen kritisoijia (piretään) syyttää milloin mistäkin. Yleinen syytös on pelko. Se on totta, me pelkäämme. Emme itsemme puolesta, vaan maamme hyvinvoinnin, yhteiskuntarauhan kulttuurin naisten ja erityisesti lastemme puolesta. Sekä heidän tulevaisuutensa puolesta.”

”Minun maassani miehet, ovat taistelleet omaan kuolemaansa saakka turvatakseen oman maansa, naisille ja lapsille itsenäisen ja vapaan maan. Tauko, odotettiin aplodeja? Yksi alkoi taputtaa ja lopetti. >meidänkin maamme joutui sotaan>meidätkin on yritetty valloittaa meitäkin tapettiin ja vietiin vankileireille ja me taistelimme itsemme<< ↑**vapaiksi**↑. **Me olemme pieni kansa** jolla oli pieni nyökkäys seuraavan kohdalla hirvittävä vihollinen. Eikä se sota ollut helppoh, ja sen arpia, ↓vie↓läkin ↓it↓ketään viimeiset lauseet edellisessä virkkeessä sanottu juhlallisesti, kaunopuheisesti. Mutta me ↑emme jättäneet↑ kaveria rintamalla emmekä me juosset karkuun ”juosset karkuun”-kohdassa pieni edestakainen päännliike painottaa sanoja. Edellisen lauseen sävy on hieman suutahtanut pikemmin kuin nostalgisen ihannoiva emmekä jättäneet **naisiamme** ”mme” sanottu hampaiden välistä katse yleisöön nostaa ja lapsiamme oman onnensa nojaan.”

Kummassakin lainauksessa miespuolinen puhuja määrittää, ensimmäisessä katkelmassa implisiittisesti naisten ja lasten kautta, ”me”-muodon pikemminkin miehiseksi kuin kaikkia suomalaisia koskevaksi. Jälkimmäisessä lainauksessa puhutaan pelosta syytöksenä ja viitataan ilmeisesti muukalaispelkoon ja islamofobiaan. Samalla pelon syytöksenä voi tulkita kytkeytyvän myös perinteiseen maskuliiniseen, mikä korostuu myös jälkimmäisessä lainauksessa suomalaisten miesten urheutena ja naisten ja lasten suojeluna.

Samat teemat toistuvat myös, kun puhutaan ruotsalaisista miehistä tai turvapaikanhakijamiehistä, joiden Suomeen tulon katsotaan puheissa tarkoittavan sotakarkuruutta, epärehellisyyttä. Turvapaikanhakijamiehet paitsi asetetaan tällä tavoin epäilyksenalaisiksi, heitä myös riisutaan samasta maanpuolustukseen liittyvästä maskuliinisuudesta, joka yhdistetään suomalaisiin miehiin. Tämä argumentti ei ole uniikki: vuonna 2002 Ison-Britannian maahanmuuttoministeri kuvaili turvapaikanhakijoita ”sinkkumieheksi, jotka ovat hylänneet perheensä taloudellisen hyödyn vuoksi” (Kushner 2003, 268).

”Ruotsissa matut sanovat suoraan, että ruotsalaiset miehet ovat idiootteja, ne antaa pois maan, ja rahat, eivätkä puolusta=naisia. Hieman suuttuneesti ikään kuin ”matu”-hahmon suulla puhuen Niitä pitääkin ottaa raha ja maat, ja raiskata niiden=naiset.”

”Mutta sitä, minä vihaan että sinä jätit seuraava sanottu vihaisella painotuksella, nopeammalla tempolla >naisesi ja lapsesi sodan keskelle< ja luikit itse karkuun”

”Tuokaa naiset=ja=lapset tänne=piiloon kunnes miehet taistelevat kotimaan vapaaksi.”

”Loput eli kolmekymmentätuhatta ovat olleet täysi-ikäisiä ja heistä valtaosan voidaan olettaa olevan parhaassa taistelussa ja –kunnossa olevia miehiä. Siis nössöjä villahou=nössöjä vellihousurintamakarkureita. Yleisöstä naisääni: nimenomaa.”

Kuten myös lainaukset yllä antavat ymmärtää, kansallisuus näyttäytyy myös mielenosoituksissa siten selkeän sukupuolittuneena (Gordon, Komulainen &

Lempiäinen 2002; Gordon 2002, 55; Lappalainen 2006; ks. myös McClintock 1995): miehille ja naisille on varattu erilaiset roolit mielenosoitusten puheiden nationalistisessa kuvastossa.

Tässä yhteydessä kiinnostavaksi nousee myös se, että nainen on usein toiminut kansallisena symbolina itse maalle (Anthias & Yuval-Davis 1992, 115). Kansallinen naissymboli voi toimia vihjauksena vieraan maan tarjoamista nautinnoista tai myös kaipauksen tai suojelun kohteena (Gordon 2002, 53; Komulainen 2002; McClintock 1995). Se, kuinka tätä kansallista symbolia käytetään vaihtelee ajan ja tilanteen mukaan: Suomi-neitoa kuvattiin 1800-luvun alussa Svea-mamman (Ruotsin) tyttärenä, vuosisadan alussa äidillisenä ruoan tarjoajana – siinä missä etenkin sota-ajan jälkeen neidon haurautta korostettiin (Komulainen 2002, 149; Gordon 2002, 40; Valenius 2004, 10–11). Miehille on perinteisesti säilytetty maanpuolustusvelvollisuus rinnastuu lainauksissa naisten suojelemiseen, joka korotetaan kansallisen tehtävän asemaan. Lainauksissa toistuva naisten roolia suojelun kohteina korostava sanapari ”naiset ja lapset” toistuu argumenttina yleisesti paitsi nationalistisessa retoriikassa myös korostuu ”maahanmuuttokriittisessä” puheessa (Anthias & Yuval-Davis 1992, 115; Koivulaakso ym. 2012, 152). Suomen puolustaminen ulkopuoliselta valloittajalta rinnastetaan katkelmissa suomalaisten naisten suojelemiseen rodullistetuilta miehen hahmon saavilta Toisilta.

Miksi juuri naiset ovat saaneet osakseen tällaisen symbolisen aseman? Nationalismin eri paikallisissa muodoissaan on osallistunut vallitsevien sukupuolikäsitysten muovaamiseen ja ylläpitämiseen, esimerkiksi asettamalla perinteisen heteroseksuaalisen ydinperheen sukupuolikäsityksineen valtion jatkeeksi myös Suomessa, mihin sisältyneenä on ollut myös ajatus kansallisuudesta perhesuhteiden tavoin luonnollisena veren kautta periytyvänä sukulaisuutena (Urponen 2010, 29–30; Nagel 1998, 254; Komulainen 2002, 153). Joane Nagelin (1998, 243–244; 248–252) mukaan nationalismi on ollut vahvasti maskuliininen projekti: tämä ei tarkoita, että yksinomaan miehet olisivat osallistuneet siihen vaan että instituutiot ja sosiaalinen toiminta ovat maskuliinisuuden hallitsemaa ja että ominaisuuksissa kuten rohkeudessa ja isänmaallisuudessa limittyvät vallitsevat nationalistiset ja maskuliiniset ihanteet (ks. myös Valenius 2004, 74–75).

Heteroseksuaalisuuden merkitystä nationalistisille projekteille on viime aikoina päädytty arvioimaan uudelleen sen vuoksi, mitä Jasbir K. Puar kutsuu homonationalismiksi. Yhdenvertaisuuskysymykset ja erityisesti seksuaalivähemmistöjen oikeudet ovat tulleet kiinteäksi osaksi joitain nationalistisia diskursseja, joiden avulla on myös rakennettu ”ei-läntisiksi” miellettyjen Toisten, kuten esimerkiksi muslimien (ks. luku 3.7.) sopimattomuutta ”läntisten” yhteiskuntien jäseniksi. (Puar 2005; 2007; 2013; Järviö 2015.) Mielenosoitusten puheissa aineistossa homoseksuaalien oikeudet käyvät vain hetkellisesti esillä, mutta ”maahanmuuttokriittinen” puhe Suomessa tuntee myös tämän tyyppisen peilauksen Toisen kautta (ks. Lähdesmäki & Saresma 2014; Keskinen 2013, 228).

Sen sijaan sukupuolten välinen tasa-arvo ja naisten asema Suomessa toistuvat monesti puheissa kiinteänä osana suomalaisuutta ja vastakohtana islamille tavalla, joka muistuttaa homonationalismin toimintalogiikkaa. Tasa-arvo onkin tavattu yhdistää osaksi suomalaisuutta (Huttunen 2004, 149). Puheissa kerrotaan, että Suomessa ollaan jo oltu tilanteessa, jossa naiset pystyvät rauhassa kulkemaan kaduilla. Mielenosoittajat kuvaavat itseään tasa-arvon ajajiksi ja tasa-arvo (tai puheissa toistuva termi: ”naisrauha”) mielletään sivistykseksi tai sen merkiksi vastapainona turvapaikanhakijoihin sijoitetulle kuvitellulle sivistymättömyydelle. Samaa diskursiivista strategiaa islamia vastustaessaan hyödyntävät myös Ruotsidemokraatit Ruotsin politiikassa (Hübinette & Lundström 2014, 432).

Mielenosoituksissa suhde tasa-arvoon ja sivistykseen näyttäytyy kuitenkin jännitteisenä, sillä feminismiin tehdään irtiottoa ja toisaalta viralliseen tietoon ja implisiittisesti koulutettuun, usein vihervasemmistolaiseksi miellettyyn, ”eliittiin” tehdään pesäeroa (vrt. Keskinen 2013). Näin islamin vastustaminen samastetaan tasa-arvon kannattamisen kanssa, jolloin pyritään ”maahanmuuttokriittisestä” näkökulmasta myös osoittamaan sekä naisten tai seksuaalivähemmistöjen että turvapaikanhakijoiden oikeuksista välittävien poliittisten vastustajien näkemysten ristiriitaisuus (Lähdesmäki & Saresma 2014, 307–308; Mepschen, Duyvendak & Tonkens 2010, 965; 972).

5.4. Kulttuuri olemuksellistettuna uhkana

Turvapaikanhakijat kytketään mielenosoituksen puheissa pahoinpitelyihin, raiskauksiin, autojen polttamiseen ja Suomen valloitushaluun, joiden osassa puheita

katsotaan olevan sharia-lain valtuuttamia tai turvapaikanhakijoiden kulttuuriin kuuluvia asioita. Muita selityksiä puheissa ovat turvapaikanhakijoiden pahantahtoisuus sekä aineistossa lähinnä ghettoutumisena esiintyvä ajatus turvapaikanhakijoiden heikosta yhteiskunnallisesta asemasta ja syrjäytymisestä. Islamiin liitetään puheissa määreitä, kuten raaka, rasistinen ja alistava. Islam esitetään jopa elämälle vihamielisenä uskontona.

Mielenosoituksissa puhutaan paljon pikemminkin kulttuurista tai kulttuureista kuin eksplisiittisesti islamista. Tämä kulttuuri kuitenkin samastetaan islamiin.

Turvapaikanhakijoiden edustama kulttuuri vaikuttaisi puheissa saavan samat poikkeuksetta uhkaavat piirteet aiemmasta kotimaasta riippumatta, mikä kutsuu esiin konventionaalistuneet tavat esittää islamia ja orientalistisen ajattelun ”Lännen” ulkopuolisesta maailmasta yhdenmukaisena (ks. luku 3.7; vrt. Said 1981; 10; 39; 51). Kuvatun yhdenmukaisen kulttuurin nähdään puheissa kertovan siitä, millaisia ovat ne turvapaikanhakijat, jotka tulevat Suomeen. Jotkin tietyt kulttuuriin sijoitetut piirteet, kuten epäkunnioitus naisten tasa-arvoa kohtaan ovat erottamaton osa sitä, millaisena puheissa muslimit näyttäytyvät. Puheissa jo tiedetään turvapaikanhakijoiden entisten kotimaiden kulttuureista ja turvapaikanhakijoista itsestään se, millaisia he ovat. Muslimien stigmatisoinnissa rodullistaminen vaikuttaisikin olevan keskeisempää kuin aiempina vuosikymmeninä (Taras 2013, 431).

”...kotimaassaan eivät arvosta naisia eivät tyttöjä eivät eläimiä eivät ylipäätään elämää, he tulevat tänne mukamas hakemaan turvapaikkaa mutta todellisuudessa he tulevat tänne tekemään tästä maasta tästäkin maasta <islamistisen helvetin>”

”Ja tota näistä kaikista tulijoista kaks kolmasosaa on miehiä. Ja näiden kaikkien miesten lähtömaat on muslimimaita joissa naisten asema on alistettu ja lapsiavioliitotkin tavallisia. Sitten oli tämmönen oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tilasto ja sen mukaan Afrikassa ja lähi-idässä syntyneiden suhteellinen osuus raiskauksista on seitsemän**toistakertainen** suomalaisiin verrattuna, eli **ihan turha** nyt väittää että raiskaavathan suomalaisetkin. Näihä se on ja ykskää raiskaus ei ole=tai yleensäkkää tää seksuaalinen ahdistelu ei ole hyväksyttävää, mutta se on 17-kertainen asukasluukuun suhteutettuna tää ulkomaalaisten miesten tällaset rikokset. Ja se on tilastollinen fakta, sit on ihan kenenkään turha tulla väittäään muuta. yleisössä naisääni: suomalainen raiskaa oman, ei toista. Nauhalta kuuluu pieni hymähdys, puhuja hämmentyy hetkeksi.”

”>Miksi me paapotaan näitä täysin primitiivisestä kulttuurista tulleita aikuisia muslimimiehiä täällä<, kun meillä olisi oikeitakin autettavia puhuja viittaa lapsiin ja naisiin pakolaisleireillä. Miesääniä, useita: hyvä; hyvä; hyvä [puhujan nimi]; jeee. Sekä innokkaat ja spontaanit, joskaan ei erityisen raikuvat, aplodit. Hurrausta. Hyvä-huutelu ja taputus jatkuu seuraavan lauseen päälle.”

Kulttuurien yhteensopimattomuutta, joka liitetään myös esiin kutsuttua islamia tunnustaviin ihmisiin perustellaan mielenosoituksissa yleisesti esimerkiksi tilastoilla

irakilaisten ja somalien työllisyyden ja syrjäytymisen asteista. Tilastoja voidaan myös käyttää ulkomaalaisvastaisessa puheessa strategiana, jolla pyritään peittelemään oman puheen rasistisuutta (Wodak 2000, 356–357; Sakki & Pettersson 2016, 162). Mielenosoituksissa, kuin myös ainakin ensimmäisessä ja kolmannessa lainauksessa yllä ajatus näyttäisi usein olevan se, että jokin yleisenä melko yhtäläisenä näyttäytyvä ”primitiivinen” kulttuuri vaikuttaisi *määrittävän* yleisesti ja yhtäläisesti tulevia turvapaikanhakijoita. Ainakaan puheissa ei juuri tehdä erotteluja mahdollista paikallista vaihteluista tai sitä ovatko kaikki turvapaikanhakijat yhtäläisesti tämän kulttuurin määrittämiä, vaan puheen kohteena vaikuttaisivat olevan kokonaiset, useaan eri maahan ulottuvat kulttuurit.

Mahdollisia eroja turvapaikanhakijoiden taustoissa ei käytännössä esitellä lukuun ottamatta mainintoja sunni-shia –jaottelusta ja turvapaikanhakijoiden useasta eri lähtömaasta. Islam samastuu väkivaltaiseen salafiittijihadismiin, ja suopeimmissakin tulkinnoissa salafiittijihadismi saa vain lievemmän muotonsa valtavirta-islamissa (ks. Fekete 2004, 18–19; 2011, 34–35; Ekman 2015, 1995). Olen tunnistanut aineistossani yhteensä kahden puhujan tuovan esiin sen, että islamia on muunkinlaista kuin terrorismia ja fundamentalisti-islamia. Puheissa ei näyttäydy esimerkiksi tapamuslimeja, ateistiturvapaikanhakijoita, alaviitteja, ismailiitteja, suufilaisuuden eri suuntausten edustajia, puhumattakaan muista uskontokunnista kuten druuseista tai zarathustralaisista. Islamofobiaa tutkinut Liz Fekete (2011, 35) kirjoittaa, että islamisaatio-salaliittoteorioissa muslimin ajatellaan joko olevan muslimi tai ei; välimuotoja, esimerkiksi tapamuslimia, ei ole olemassa. Maallistunut muslimi on tällä tavoin ajatteleville joko käsitteellinen ristiriita, uskontonsa väärin ymmärtänyt ihminen tai valeasuinen fundamentalisti. Sama ajatus naamioitumisesta liittyi – ja liittyy yhä – myös antisemitistisiin salaliittoteorioihin (em.)

Aineiston mielenosoituksissa kokemusasiantuntijoina puhui myös kaksi entistä muslimiyhteisöihin syntynyttä naista, joista toinen oli ilmeisestikin Suomessa pidempään asunut maahanmuuttaja, ja toinen englanniksi puhunut ruotsalainen. Omien kokemustensa lisäksi naiset puhuivat islamista myös yleisesti, ja heidän viestinsä oli pitkälti sama kuin mielenosoitusten muissa puheissa. Puhujat kertovat naisen olevan islamissa orja, ja että naisen päivät aviomiehen kanssa ovat rankkoja sillä nainen tekemään kotona suhteessa paljon enemmän kotitöitä miehiin nähden. Nainen joutuu, puhujat kertovat, pukeutumaan burkhaan, jonka kerrotaan samalla

olevan vain satunnainen ”väärä” lisäys Koraaniin, jollaisia kerrotaan Koraanissa olevan useita. Etenkin toinen puhujista kuvailee islamia valloitushaluiseksi ideologiaksi. Naisten omat kokemukset näyttäytyvät mielenosoituksissa yleisinä todisteina siitä, millainen islamin nähdään mielenosoituksissa olevan.

Tuttu tarina kulttuureista törmäyskurssilla

Yhdenmukaiseksi mielletyn turvapaikanhakijoiden ”barbaarisen” tai ”keskiaikaisen” kulttuurin vastaparina on Suomessa – tai välillä yleisemmin länsimaissa – saavutettu, sivistyneenä kuvattu kulttuuri, jossa kerrotaan vallitsevan tasa-arvo (ks. Said 1981; 10; 39; 51; vrt. Keskinen 2013, 230–231; Lähdesmäki & Saresma 2014, 307–308; Kuorti 2007, 13). Islam edustaa puheissa taantumusta, vaaraa ja implisiittisesti rumuutta, Suomi niiden vastakohtia sivistystä, turvaa ja julkilausutusti kauneutta. Suomalaisuus arvotetaan toistuvasti ja selkeästi paremmaksi kuin turvapaikanhakijoiden lähtömaiden kulttuurit – joskin useasti puheissa painotetaan myös että kyse on vain kulttuurierosta ja siitä, kuinka kulttuurit eivät sovi keskenään yhteen (vrt. Keskinen 2010, 63).

”Suomi on kaikilla mittareilla mitattuna **yks maailman parhaista maista ellei maailman paras maa** Jos me otetaan tänne väestöä **melkein mistä tahansa keskittyneemmin/kiivaammin se on huonompaa kun tää väestö mikä tääl asuu. Se on mones tapaukses sopeutumiskyvyttöntä, se on mones tapauksessa siis siel on hakee sanaa, käsi korostaa kasvojen tasolla seuraavia sanoja keskiaikane kulttuuri. Keskiaikaset arvot. Me ei todellakaan haluta takas sinne keskiajalle**”

Etenkin ylläolevassa lainauksessa artikuloituu Suomen hienoutta korostettaessa se, kuinka turvapaikanhakijoiden kulttuuria käytetään tässä Toisena, peilauspintana, jota vasten haavoittuneelle tai kriisiytyneelle (valkoisena näyttäytyvälle) suomalaisuudelle annetaan positiivisia määreitä (Miles 1994, 112; Puuronen 2011, 20; Löytty 2005, 161–162)³⁵. Lainauksessa ja mielenosoituksissa yleisesti yhdistetään turvapaikanhakijoiden tulo Suomen ”islamisoitumiseen”, ajatukseen että suomalaisuus on vaarassa kadota ja islam vaarassa tulla sen tilalle. ”Eurooppalaisen” tai ”länsimaisen” kulttuurin esitetään joutuneen vastakkain muslimimpien edustaman kulttuurin kanssa, joista erityisesti naisten universaalisti

³⁵ Suomalaisuutta on myös historian saatossa rakennettu ruotsalaisuutta ja erityisesti venäläisyyttä vasten. Suomalaisuuden rakentumisessa myös Suomen maailmansodan aikaan käymillä sodilla on ollut keskeinen osa. Venäjän muodossa myös ajatus vieraan valloittajan tulon uhasta on tuttu suomalaisuuden kansallisista kertomuksista. (Paasi 2016, 5.)

alistetuksi kuvattu asema nostetaan usein esille (Modest & de Koning 2016, 97; Huttunen 2004, 145–150)³⁶.

Tilanteen kuvaaminen islamin hyökkäyksestä ”Länttä” vastaan yhdistäen kansainvälisen terrorismin islamiin ja monikulttuuristumiseen on varsin laajalle levinnyt vastajihadistinen strategia kuvata islamia (Ekman 2015, 1986). Salaliittoa islamin hyökkäyksestä ei välttämättä tarvitse olettaa; lievemmissä versioissa islamisaatiosta se tapahtuu monikulttuurisuuden nimissä tehtyjen myönnytysten tai heikentyneeksi mielletyn kansallisen kulttuurin seurauksena, kuten joissain neo- ja kulttuurikonservatiivien kirjoituksissa. (Fekete 2011, 33; 36; ks. myös Mamadouh 2012, 380).

Puheiden taustavireenä oleva ajatus suhteellisen selkeärajaisista kulttuureista, joista toinen ajautuu konfliktiin toisen kanssa muistuttaa Yhdysvaltain ulkopoliittikkaan kytkeytyneestä, Bernard Lewisin ja Samuel Huntingtonin kehittelemistä ajatuksesta ”kulttuurien yhteentörmäyksestä”, jonka vastajihadistinen liikehdintä on ottanut omakseen (Kuortti 2007, 16; Fekete 2011, 40–41). Ajatukset ”arabimielestä” tai sivilisaatioista isoina suhteellisen selvärajaisina yhdenmukaisina mannerlaattojen tavoin törmäyskurssilla olevina entiteetteinä ovat saaneet uutta pontta Yhdysvaltojen vuoden 2001 World Trade Centerin terrori-iskujen jälkeen aloittaman terrorismin vastaisen sodan myötä (Said 2007, 30–31).

6. Mitä tunteet tekevät puheessa turvapaikanhakijoista?

Analysoin seuraavaksi tunteiden toimintaa kolmessa lyhyehkössä tekstikatkelmassa. Jotta tekemäni analyysi olisi läpinäkyvämpää, ovat analyysin kohteena olevat katkelmat näkyvillä kokonaisuudessaan leipätekstin ohessa. Katkelmissa turvapaikanhakijan figuuriin kiinnittyneistä tunteista käytettyjä nimityksiä (esimerkiksi: viha, pelko) huomionarvoisempaa on se, kuinka kyseinen tunne kutsuu suhtautumaan turvapaikanhakijoihin ja millaisina sen kierrättäminen katkelmassa esittää turvapaikanhakijat rakentaen turvapaikanhakijan figuuria. Tunteista käytetyt nimitykset eivät siis ole ennen analyysin aloittamista teoreettisen sisällön saaneita aineistosta ”löydettäviä” universaaleja mekaniikoita. Tunnistan kolmenlaisia

³⁶ Naisten alistetusta asemasta puhuminen islamissa vaikuttaisi kuitenkin olevan varsin uusi, vasta 1980-luvulla uutismediaan ilmaantunut, huomion kohde (Männistö 1999, 207).

tunteiden ilmenemismuotoja, joihin katson voivani päästä aineistossani käsiksi (näistä tarkemmin ks. luku 4.5).

- 1) eksplisiittisesti puheissa mainitut tunteet
- 2) tunteet, joita puhe kutsuu esiin
- 3) tunteet, joita tulkitsen yleisön ja puhujien ruumiiden performoivan

6.1. Liukuvat kategoriat: jihadisti, turvapaikanhakija, muslimi

Mielenosoitus on katkelman kohdalla yli puolenvälin; edellinen puhuja on pitänyt puheenvuoron, jossa hän keskittyi turvapaikanhakijoiden lukumäärään, haluun tulla juuri Suomeen sekä seksuaalirikoksiin, jonka aikana jo yleisö alkoi reagoida aktiivisemmin puheeseen.

Puhuja aloittaa puheensa turvapaikanhakijoiden tekemistä seksuaalirikoksista ja esittää niiden olevan sotatoimi suomalaisia vastaan. Hän kehittelee aihetta ottaen esille karatekurssit, joiden hän katsoo tehostavan turvapaikanhakijoiden raiskausvalmiutta. Samassa yhteydessä hän mainitsee, että Ruotsissa annetaan turvapaikanhakijoille tarkka-ampujakoulutusta. Tässä vaiheessa puhetta yleisössä näkyy hymyjä ja muutamia naurahduksia, joiden tulkitsen tarkoittavan, että nämä väitteet tuntuvat yleisön mielestä hieman yliampuvilta.

Puhujan äänensävy on sekä ennen katkelmaa että sen aikana aavistuksen kiihtynyt, närkästynyt, ja juontaja sekä yleisöstä tulleet kommentit vaikuttavat puhujaan verrattuna rauhallisilta. Kuitenkin puhujan tyyli, vaikkei hän luekaan papereista, on varsin huoliteltua. Juuri ennen katkelmaa hänen puhuessaan tarkka-ampujakoulutuksesta, puhujan äänensävyssä on tulkittavissa lievää inhonsekaista pöyristyneisyyttä vallitsevasta asiointilasta.

Katkelma alkaa suunnilleen puheen puolestavälistä, kun puhuja kysyy annetaanko turvapaikanhakijoille seuraavaksi räjähteitä käsiin ja sitten ilman selkeää siirtymää sanoo hyvin painokkaasti ”Suomi on suomalaisten isänmaa”. Tässä kohden nainen yleisöstä kommentoi: ”niijja Orpo haluaa niitä viel poliiseiksiki”. Tulkitsen puhujan viittaavan mielenosoituksen aikaan esillä olleeseen uutisointiin

maahanmuuttajataustaisten poliisien vähyydestä ja keinoista pyrkiä lisäämään ulkomaalaistaustaisten poliisien lukumäärää (ks. TS 23.12.2015)³⁷.

Naisääni yleisöstä huutaa Orpon haluavan "niitä" poliiseiksi, puhuja jatkaa samalla kiihtyneeltä kuulostavalla, närkästyneellä äänensävyllä kuin tähän asti: Nii, vielä poliiseiksi, ↑voi kysyä miten miten tota↑ luotettava ja puolueeton olisi sellainen poliisi, joka on tullessaan tänne huutanut Allahu Akbaar, jumala on suuri...samalla ku on leikannu jonkun kristityn tai jonkun muun VÄÄräuskoisen kurkkua auki. Ei tällasia, ihmisiä, tänne kaivata päättäväisesti sanottu. HÄdin tuskin kehtaan kutsua heitä ihmi↓siksi↓. Suomi oikea käsi mukana painottamassa jokaista luettelemisen osaa **on** suomalaisten isänmaa, on ollut suomalaisten isänmaa ja tulee <aina> olemaan suomalaisten isänmaa. painokkaasti, tärkeää kohtaa puheessa painottaen ↑**Meistä**↑ suomalaisista riippuu, onko se tulevaisuudessa <demokraattinen hyvä>, tasapuolinen isänmaa ↓meille kaikille↓, myös heristää sormeaan sille ↑pie↑nelle vähemmistölle, joka on tänne oikeasti tullut hakemaan turvaa. **Heitähän** me emme syrji vaikka suvakit sanovat käsi seuraa mukana eleissä muttei yhtä vahvasti kuin suomi-asioissa, että me olemme rasisteja ↓ja me syrjimme kaikkia, eikä niin suomalaiset↓ yleisöstä ääniä, jokseenkin myöntäviä, vaimeita aplodeja. yleisöä pyydetään reagoimaan: hiljaisuus, ei huutoa. sitten vilmeat aplodit. eka kerta kun huudatus ei onnistu. keskeneräisten aplodien päälle, naisääni yleisössä komentoit avun tarpeessa olevien auttamisesta, puhuja nyökkää hyväksyvästi ja jatkaa, aiempaa voimakkaammin Avun tarpeessa olevia autetaan=niitä jotka ovat tulleet tänne alistamaan meitä raiskaamaan naisia tyttöjä pahe=pahoinpitelemään, äänensävy muuttuu tässä vakaammaksi, päättäväiseksi **HEIDät** me haluamme heittää täältä niska-perseotteella ulos. yleisö myöntää, miesääniä: hyvä, oikein, naisääni: nimenomaan. vaimeasti: kiitos teille. yleisö antaa aplodit, jotka varsin maltillisest. Juontaja alkaa puhua.

Juontaja varsin rauhallisella äänellä kuten tähänkin asti: Jaa, kiitän (puhujan nimi) näistä viisaista sanoista, ja, kysyn mitää te ajattelette tästä nyt noudatettavasta avointen rajapolitiikasta, joka on nyt tuonut Suomeen ehkä viitisenkymmentätuhatta³⁸ öö=vihamielistä henkilöä, josta ees kaikista tiedetä että keitä he ovat. Mitä meidän pitää tehdä näille rajoille, kysyn teiltä. yleisö vastaa, painokkaasti, selvästi äänekkäämmin vaikka puhujan huudatus on melkein lakonisesti sanottu: Rajat Kiinni. **MITTÄÄ**, ei kuule yleisö alkaa huutaa jo viimeisen sanan päälle, nyt änekkäs huuto: Rajat KiinNIH. **RAJAT KIINNI**. yleisö, nyt selkeästi aiempaa miesvaltaisemmin: **RAJAT KIINNI**. Niqabiin pukeutuneen naisen peukalo on pystyssä tämän aikana. **Kiitos**. yleisöstä naisääni: ählämit ulos, yleisössä kuuluu: just näin. yleisö vastaa huudatukseen nopeasti yhteen ääneen: ählämit ulos. **Selvä, otan huomioon tuon**. Juontajan kommentti tuntui pyrkivän normalisoimaan kenties yli mennyttä huutoa ja ottamaan tilanteen takaisin kontrolliin. Puhuja jatkaa alkamalla esitellä seuraavaa puhujaa.

Yleisökommentti muuttaa puheen suuntaa puhujan tarttuessa aiheeseen: kommentti tulee yllättäen suhteessa aiemmin sanottuun. Tulkitsen kommentin viitanneen ulkomaalaistaustaisiin poliiseihin, kuten luultavasti moni muu paikalla ollut turvapaikanhakijoita koskevaa uutisointia tai "maahanmuuttokriittistä" mediaa seurannut. Puhuja tarttuu kommenttiin ja jatkaakin puhumalla turvapaikanhakijoista/muslimaista poliiseina, ulkomaalaistaustaisten poliisien sijaan. Turvapaikanhakijoista puhuttaessa on hypätty hetkeksi puhumaan ulkomaalaistaustaisista poliiseista, jonka jälkeen puhuja rinnastaa ne

³⁷ En löytänyt uutisointia nimenomaan ministeri Petteri Orpon kommentteista ulkomaalaistaustaisten poliisien lisäämisestä. Uutisissa puhutaan poikkeuksetta ulkomaalaistaustaisista poliiseista. Ajatusta turvapaikanhakijoiden värväämisestä poliiseiksi en ole nähnyt yhdessäkään uutisessa. Poliisina toimimiseen vaaditaan myös muun muassa Suomen kansalaisuus.

³⁸ Kaikkien Suomeen vuonna 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrä oli yhteensä 32 476 ihmistä (Maahanmuuttovirasto 21.1.2016).

jihadistisotureihin. Myöhemmin yleisökommentissa palataan uudelleen ”ähälämien” mainitsemisen kautta puhumaan suomalaisuuden ulkopuolelle jätettävistä ihmisistä turvapaikanhakijoita laajemmin.

Metonyyminen liukuma eri kategorioiden välillä mielenosoitusten apukeinona

Katkelmassa keskeisenä tehokeinona on metonyyminen liukuma (ks. myös luku 4.4.), jossa eri ihmisryhmistä puhutaan saman asian yhteydessä tekemättä erotteluja tai tarkennuksia näiden ryhmien välisille suhteille. Metonyyminen liukuma on keskeinen tehokeino mielenosoitusten puheissa. Sen avulla voidaan puhua samassa yhteydessä esimerkiksi turvapaikanhakijoista ja laskea tummaihoisten miesten tekemiä raiskauksia jättäen jälkimmäisen suhteen turvapaikanhakijoihin epäselväksi, mikä voi tahmauttaa raiskauksia paitsi tummaihoisiin miehiin myös turvapaikanhakijoihin.

Metonyyminen liukuma on puhujille myös keino välttää huomautuksia rasisisesta kielenkäytöstä ja samalla puhua tai vihjata turvapaikanhakijoiden omaamista yleisistä piirteistä, jotka liitetään heihin puheessa esimerkiksi kulttuurin perusteella. Sen sijaan että puhuja sanoisi: ”nämä ihmiset ovat tällaisia”, hänen on mahdollista sanoa esimerkiksi: ”X määrä henkilöitä on tällaisia, ja tällaisia henkilöitä on Suomessakin paljon. Kuka vain turvapaikanhakijoista voi olla tällainen.” Ja sitten puhua turvapaikanhakijoista yleisesti ”tällaisina” tekemättä missään vaiheessa väitettä ”nämä ihmiset ryhmänä ovat tällaisia”, se jätetään kuulijan täydennettäväksi. Turvapaikanhakijoiden yhteydessä puhutaan laajimmillaan muslimeista/arabeista yleisesti – tai ulkomaalaistaustaisista ihmisistä Suomessa, mikäli vastaanottaja yhdistää kommentin uutisiin ulkomaalaistaustaisten poliisien tarpeesta. Suppeimmillaan puhutaan salafiittijhadisteista sekä oikeasti apua tarvitsevista turvapaikanhakijoista, joiden kerrotaan olevan pieni vähemmistö.

Samalla kun näiden kategorioiden väliset rajat piirtyvät epäselvinä, esiintyy tässä katkelmassa koko aineiston yksi harvoista erotteluista ”valeturvapaikanhakijoiden”³⁹

³⁹ Puhe parempaa elintasoa tavoittelevista pakolaisista tai muuten vaan huijaavista ihmisistä on hyvin laajalle levinnyttä (ks. Huttunen 2004, 143–144; Kmak 2015, 403–404; Wodak 2000, 367). Rasistinen British National Party on käyttänyt ”valeturvapaikanhakijoista” puhuessaan mielenosoituksissakin ilmaistua seuraavanlaista epäilyyn perustuvaa argumenttia: turvapaikanhakijat ovat joko ”valeturvapaikanhakijoita” tai kykeneviä löytämään kotipaikan lähempää entisiä kotimaitaan (Goodman & Speer 2007, 166).

ja oikeasti apua tarvitsevien välillä: puhuja kertoo oikeasti apua tarvitsevien olevan ”pieni vähemmistö”. Myöntämällä ”pienen vähemmistön” tarvitsevan turvapaikkaa tullaan dissosioineeksi turvapaikanhakijoiden enemmistö oikeasta turvapaikan tarpeesta pienen vähemmistön vastaparina. Kun koko aineistossani mainitaan jollain tavoin oikea avun tarve, saa usein naisten ja lasten muodon, mutta suurimman osan ajasta ”maahanmuuttokriittisten” mielenosoitusten ulkopuoliselle kuulijalle jää epäselväksi, ajatellaanko puheissa oikeasti apua tarvitsevia turvapaikanhakijoita olevan ylipäättään Suomessa. Kun puhutaan turvapaikanhakijoista ilman spesifiointeja, puhutaan yleensä esimerkiksi turvapaikanhakijoista jotka tekevät seksuaalirikoksia tai ovat ”valeturvapaikanhakijoita”.

Mielenosoituksissa tehtävät retoriset siirrot ovat samankaltaisia kuin mitä Simon Goodman ja Susan A. Speer osoittavat esiintyvän julkisessa keskustelussa pakolaisista Isossa-Britanniassa: tiukat näkökannat turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen oikeutettiin erottamalla pakolaiset maahanmuuttajista, yhdistämällä pakolaiset talouteen perustuvaan maahanmuuttoon ja samastamalla osa pakolaisista laittomaan maahanmuuttoon (tämän tutkimuksen aineiston kohdalla lue: vaarallisiin turvapaikanhakijoihin), millä oikeutetaan kaikkien pakolaisten kohtelu. Samalla kuitenkin yleensä painotetaan, että oikeista turvapaikanhakijoista tulee kyllä huolehtia – nämä oikeasti autettavat tapaavat vastaavissa puheissa tosin olla aina jossain muualla kuin juuri täällä (Kushner 2003, 263; 266–267).

Tämän harvinaisen maininnan: ”Avun tarpeessa olevia autetaan=niitä jotka ovat tulleet tänne alistamaan meitä...” jälkeen puhuja siirtyy välittömästi takaisin puhumaan turvapaikanhakijoista (tuntemattoman suuruudesta, implisiittisesti enemmistöstä) uhkan kautta. Puhuja kertoo että turvapaikanhakijoiden tarkoitus on alistaa, raiskata ja pahoinpidellä ja lopettaa puheen toteamukseen, että näissä tarkoituksissa tulleet heitetään rajojen ulkopuolelle. Siirtymä on välitön temaattisesti, mutta näkyy myös puheen rytmissä: seuraava sana liittyy välittömästi ilman taukoa huomautukseen alistavista ja raiskaavista turvapaikanhakijoista.

Samalla linjalla jatkaa tilaisuuden juontaja mainitsemalla ”ehkä viitisenkymmentä tuhannetta vihamielistä” henkilöstä. Itse ilmaus alleviivaa turvapaikanhakijan figurin

Puhuttaessa ”niistä aidoista” turvapaikanhakijoista esimerkkinä käytetään yleensä jotain menneestä ajasta löytyvää tapausta, kuten nykyisin Saksan kansallissosialisteja paenneet juutalaiset. Itä-Euroopan juutalaisia vuorostaan epäiltiin 1930- ja 1940-luvuilla huijaaviksi pakolaisiksi. (Kushner 2003, 266–267).

epäselväärajaisuutta. Heidän vihamielisyytensä tiedetään tai sitä epäillään, mutta edes heidän henkilöllisyydestään tai lukumäärästään ei ole tarkkaa tietoa. Suuri enemmistö on tullut ”valeturvapaikanhakijoina”, mutta emme tiedä ketkä. Entä kuinka monen näistä huijaavista turvapaikanhakijoista ajatellaan olevan vaarallinen raiskaamaan ja alistamaan tullut henkilö? Kuinka moni heistä on vihamielinen? Ei voida tietää varmaksi, kuka on tullut oikeasti hakemaan turvapaikkaa, kuka tahansa voi kulkea huomiotta, millä on oikeutettu myös viranomaistasolla erityisjärjestelyitä turvapaikanhakijoiden tarkkailemiseksi ja taustojen selvittämiseksi. Tämä epävarmuus asettaa kaikki turvapaikanhakijat ja turvapaikanhakijan näköisiksi luokitellut epäilyksenalaisiksi kunnes toisin todistetaan. (Ahmed 2004, 122–123).

Pelon kohteita on mahdollista tunnistaa virheellisesti (Ahmed 2004, 124; 126–127). Osana samaa metonymista liukumaa esimerkiksi terroristin hahmoon tarpeeksi samankaltaisena nähtyihin rodullistettuihin ruumiisiin tullaan liittäneeksi terroristiin kytkeytynyttä affektiivisuutta: pelkoa ja vaarantunnetta, joka on ilmennyt esimerkiksi muslimeina pahoinpideltyihin sikhimiehiin kohdistuvana väkivallan aaltona. (Puar 2005, 127; 131–136.) Samaa epäselväärajaisuutta kuvaa Puolassa tapahtunut chileläislähtöisen pianistin pahoinpitely ”arabin näköisenä” (CBS News 29.2.2016).

Kurkunleikkausesimerkin salafiittijihadisteja on puheen mukaan tuntematon osuus Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista; samaan kuvioon vaikuttaisi tulevan vedetyksi myös muslimit yleensä (yleisön katkelman lopussa huutaman halventavan nimityksen perusteella) sekä ulkomaalaistaustaiset ihmiset Suomessa. Tätä ajatusta vahvistaa se, että yleisö toisti nopeasti yhteen ääneen yleisön joukosta tulleen vaateen ulosheittämisestä. Metonymisen liukuman teho tässä katkelmassa piilee siinä, että vastaanottajan on mahdollista tehdä sekä valoisampia että synkempiä tulkintoja tilanteesta – ja puhujan on mahdollista jättää tekemättä tätä tarkennusta pahoin aikein tulleiden lukumäärään. Salafiittijihadistien piirteitä liukuu turvapaikanhakijoille ja toisin päin (Ahmed 2004, 118–120; 131–132; 136).

Kuulijaa voi ohjata kohti synkempiä tulkintoja se, kuinka hälyttävänä mielenosoituksissa tilanne kuvataan koko pidetyssä puheessa ja yleisesti mielenosoituksissa. Metonyminen liukuma kutsuu epäilemään turvapaikanhakijoiden tulon motiiveja. Lisäksi epätietoisuus vahvistaa ja levittää koskemaan yhä useampia turvapaikanhakijoita tunteita, joita katkelma pyrkii

herättämään vastaanottajassa: vaarantunnetta ja suuttumusta sitä kohtaan, että mahdollisesti vihamieliseksi rakentuvia henkilöitä on päästetään Suomeen ja ollaan kenties värväämässä poliiseiksikin.

Tavoiteltavan yhteiskunnan mallina vaikuttaisi olevan – myös kun otetaan huomioon koko mielenosoitus – onnistuneesti varjeltu demokraattinen hyvä suomalainen yhteiskunta, jossa vähemmistöillä ja naisilla on Suomessa ”edelleen” turvallista ja jossa sellaiset turvapaikanhakijat, joiden hyviä tarkoituksia ei varmasti tiedetä, on siirretty Suomesta pois. Tulkinnasta riippuen katkelmassa oltaisiin siirättämässä pois myös muslimitaustaisia ihmisiä/arabeja yleensä pois Suomesta. Tavoiteltavasta Suomesta on siirretty rajojen ulkopuolelle ”valeturvapaikanhakijat”, muslimit ja kenties myös maahanmuuttajat (”Suomi on suomalaisten isänmaa”-lausahduksen painottaminen sekä implisiittinen viittaus ulkomaalaistaustaisista poliiseista katkelman alussa). Kun katkelmassa puhutaan ”meistä” suomalaisista, on siten tuo me-muoto ilmeisesti rajattu koskemaan huomattavasti pienempää joukkoa kuin kaikki Suomen kansalaiset (ks. kansallisen ”me”-muodon käytöstä: de Cillia ym. 1999, 163–164)

Turvapaikanhakijoiden erottaminen poliisiudesta ja kurkunleikkaamisen metonymia

Puheessa dissosioidaan turvapaikanhakijat poliiseista ja samalla poliiseihin liitetyistä ominaisuuksista puhujan antamalla kurkunleikkaamisesimerkillä. Samalla turvapaikanhakijuus/ulkomaalaistaustaisuus assosioituu katkelmassa salafiittijihadistiseen terrorismiin. Suomalaisten luottamus poliisiin on keskimäärin hyvin korkea (Poliisibarometri 2016, 7), ja mielenosoituksissa poliisia keuhataan useaan kertaan. Ajatus turvapaikanhakijoista ja/tai ulkomaalaistaustaisista ihmisistä poliiseina näyttäytyy katkelman vuorovaikutuksessa lähes käsitteellisenä ristiriitana.

Siinä missä (valkoinen suomalaissyntyinen) poliisi huolehtii turvallisuudesta ja on luotettava ja puolueeton, on turvapaikanhakijan hahmoon kiinnittyneenä kauttaaltaan mielenosoitusten puheissa Suomeen tulon motiivien epäilyttävyys, uhkaava epädemokraattiseksi mielletty kulttuuri sekä useaan kertaan esille tuotu pyrkimys hävittää suomalaisuus islamin tieltä. Turvapaikanhakijat näyttäytyvät nimenomaan vaaran ja turvattomuuden, ei poliisin edustaman turvan tuojina. Suomeen myöhemmin liitetyt ominaisuudet, demokraattinen, hyvä ja tasapuolinen” mieltyvät

myös sen vastakohtiksi, mitä turvapaikanhakijoiden kuvataan edustavan. (Miles 1994, 112; Löytty 2005, 161–162; vrt. Said 2011, 196.)

Jos pidettäisiin mahdollisena, että turvapaikanhakijat voisivat toimia myöhemmin poliiseina, se saisi heidät näyttäytymään mahdollisina, joskus tulevaisuudessa legitiimeinä Suomen kansalaisina. Läpi puheiden turvapaikanhakijat näyttäytyvät elementtinä, jotka eivät itse voi kulttuurinsa puolesta eikä heidän myöskään haluta antaa tulla osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Puheen viesti tuntuu olevan: turvapaikanhakijaan ei voi luottaa ja hän on mahdollisesti pahantahtoinen ja mahdollisesti vaarallinen. Hän on mahdollisesti syyllistynyt väkivaltaisuuksiin osana uskonnollista ääriliikehdintää.

Puhe pyrkii herättämään valmiutta toimia (Perelman 2008, 12–13) kertomalla, että suomalaisista riippuu se, millaisena Suomi tulee tulevaisuudessa olemaan. Turvapaikanhakijat siis uhkaavat Suomea paitsi rikoksillaan ("raiskaamaan", "pahoinpitelemään") ilmeisesti myös laajemmin kulttuuria ("meitä alistamaan"). Puheessa suomalaisuus näyttäytyy siis jonain, jota ulkopuolinen Toinen, turvapaikanhakija pystyy haavoittamaan. Suomalaisuus vaikuttaa joltain heikolta ja katoavalta, myös epäisänmaallisten poliitikkojen muodossa, jota kaiketi kutsutaan voimistamaan. (uhatusta ja haavoittuvasta suomalaisuudesta ks. luku 6.4.)

Kurkun leikkaamisen kutsuminen pyrkii metonymian keinoin perustelemaan turvapaikanhakijoiden sopimattomuuden Suomeen. Se on tekona poikkeuksellisen raaka ja graafinen, ja "kurkunleikkaajaa" käytetään myös yleiskielisenä ilmaisuna, jolla viitataan barbariaan ja sivistymättömyyteen. Turvapaikanhakijoiden sopimattomuus korostuu, kun kurkun leikkaaminen kontrastoituu katkelman loppupuolella esitettyyn metaforaan siitä, kuinka "me" suomalaiset toimivat tässä tilanteessa: epäilyttävät turvapaikanhakijat heitetään hallitusti, portsariuteen tai viranomaisväkivallankäyttöön assosioituvalla, "niska-perseotteella" Suomen rajojen ulkopuolelle. Juuri kristityn ("tai jonkun muun vääräuskoisen") kurkun viiltäminen vaikkapa jesidin esimerkkinä käyttämisen asemesta tuo esimerkin lähemmäs yleisöä, sillä kristittyys, toisin kuin jesidiys, on "maahanmuuttokriittisestä" näkökulmasta pikemminkin vaalittava kuin rajojen ulkopuolelle heitettävä osa suomalaisuutta. Kristityn käyttäminen esimerkkinä kutsuu tuntemaan: tämä toiminta voisi aivan hyvin vielä kohdistua sinuunkin.

Kuinka tunteet ovat tahmaantuneina turvapaikanhakijan figuuriin?

Tahmauttamalla salafiittijihadismi turvapaikanhakijan figuuriin ja tekemällä selväksi turvapaikanhakijan figuurin liki totaalinen yhteensopimattomuus poliisina toimimisen kanssa turvapaikanhakijaan kutsutaan suhtautumaan vaarana, epäilyllä ja pelolla, sillä hän ei välttämättä kuulu siihen oikeasti apua tarvitsevaan ”pieneen vähemmistöön”. Turvapaikanhakijoiden poistamiseen Suomesta aktivoidaan korostamalla Suomen hienoutta, esittämällä ylpeyttä Suomesta ja yhdistämällä turvapaikanhakijoiden heittämisen ulos Suomen kohtaloon (”meistä Suomalaisista riippuu...”).

Metonyyminen liukuma salafiittijhadisteista turvapaikanhakijoihin ja muslimeihin yleensä synnyttää epäilyä ja levittää vaarantunnetta ja pelkoa suurempaan joukkoon ihmisiä. Tuota pelkoa ei voida kohdistaa johonkin turvapaikanhakijoita rajatumpaan tunnistettuun ihmisryhmään, vaan kuka vain on epäilyksenalainen. Puhe kutsuu suhtautumaan turvapaikanhakijoihin vihamielisinä valloittajina, ja ennen katkelman alkua kerrottiin seksuaalirikosten olevan sotatoimi, jonka tarkoitus on ”murtaa” suomalaisten ”tahto”. Puheessa kokonaisuutena kutsutaan ajattelemaan turvapaikanhakijoiden tuovan aiempien kotimaidensa sotatilanteen ja Daesh-tyylisen uskontoon vetoavan terrorin levittämisen Suomeen. Pelon aktivoiminen erottaa ihmisiä ja rajoittaa pelon kohteiksi joutuneiden liikkumista (Ahmed 2004, 125–127) siten turvapaikanhakijan figuuri pelon kohteena näyttäytyy jonain, josta suostutellaan pysymään kaukana ja jota on syytä kavahtaa.

Turvapaikanhakijoiden aiheuttama uhka vaikuttaisi kohdistuvan katkelmassa suomalaisiin, mutta erityisesti naisiin (ks. myös luku 5.3.) Turvapaikanhakijan figuuriin ovat katkelmassa tahmaantuneet seuraavanlaiset uhat: uskonnollinen ekstremismi, raakuus ja väkivalta (kurkunleikkaaminen), epädemokraattisuus ja epätasapuolisuus (puhujan määritellesä Suomen yhteiskuntaa), alistaminen, naisten ja tyttöjen raiskaaminen sekä pahoinpitelyt. Naiset ja tytöt mainitaan erityisesti ja alistaminen tapaa yhdistyä mielenosoitusten puheissa lähinnä naisiin; toisessa aineiston puheessa uhan kerrotaan kohdistuvan ”jopa miehiin”.

Figuuriin liitetty mahdollinen vihamielisyys sulkee tehokkaasti pois turvapaikanhakijoihin mahdollisesti liitettyä sääliä ja myötätuntoa, ainakin siinä vaiheessa kun ei vielä tiedetä onko joku vihamielinen vaiko ei. Sääli ja myötätunto

voisivat muutoin olla mahdollisia suhtautumistapoja turvapaikanhakijaan, jota ajateltaisiin kotinsa hylänneenä tuhansia kilometrejä matkustaneena uuteen maahan sodan keskeltä tulleenä ihmisenä. Turvapaikanhakijan figuuriin tahmutettu vihamielisyys ja valloitushalu herättelevät myös oikeuttavat turvapaikanhakijanvastaisuuden: koska turvapaikanhakijat näyttäytyvät vihamielisinä, on oikein suhtautua vihamielisesti heihin (Sakki & Pettersson 2016, 162). Suomen turvapaikkapolitiikka assosioituu suureen määrään Suomeen tulleita potentiaalisesti vihamielisiä turvapaikanhakijoita ja kutsuu herättämään narkästystä ja suuttumusta tuota politiikkaa kohtaan.

Puhuja esittää helposti hyväksyttävissä olevan ajatuksen, ettei ihmisiä murhanneita jihadisteja kaivata Suomeen ja jatkaa: ”hädin tuskin kehtaan kutsua heitä ihmisiksi”. Ihmisyydestä etäännyttäminen pyrkii hätkähdyttämään sekä tuottamaan epäselväreajaista kohdettaan kohtaan inhoa, jolla voidaan myös oikeuttaa mahdollinen turvapaikanhakijavastainen toiminta. Inhontunnetta herättelee myös juuri katkelmaa edeltänyt puhujan äänessä kuultavissa oleva turvapaikanhakijoille tarjottuihin karatekursseihin kohdistuva inho. Ilmaus kutsuu esiin inhon, johon sekoittuu pelkoa ja vaarantunnetta (vrt. Hostetter 2010, 287). Yhdysvaltalaisessa kontekstissa inho yhdistyy alempiarvoisuuteen, saastumiseen ja torjuntaan samalla, kun itse määritellään puhtaaksi, vapaaksi siitä mikä toisessa aiheuttaa inhoa (em.; Ahmed 2014, 83). Inho toimii välimatkan ottamisena, etäännyttää suomalaisia turvapaikanhakijoista (em. 94); samaan etäisyyden ottamiseen osallistuu turvapaikanhakijoiden dissosioiminen mahdollisesta poliisiudesta. Kurkun leikkaamisesta puhuminen sulkee tehokkaasti pois ajatusta, että turvapaikanhakija olisi empatiaa herättävä ja apua tarvitseva kodittomaksi jäänyt yksilö.

Katkelmassa hyvin tulkinnanvarainen kohta on puhujan kommentti ”heitähän me emme syrji” oikeasti apua tarvitsemaan tulleista turvapaikanhakijoista. Se voi herättää kysymykset: syrjivätkö puheen ”me” siinä tapauksessa niitä turvapaikanhakijoita, jotka eivät oikeasti vaikuta tarvitsevan apua? Mihin toimintaan tällainen katkelma tällä tavoin tulkittuna kutsuu? Lisäys siitä, että tiettyä ihmisjoukkoa nimenomaisesti ei syrjitä vaikuttaa rasismittomuuttaan korostavassa mielenosoituksessa tarpeettomalta. Mahdollista on, että syrjimättömyyden vahvistava –hän –pääte on vastaus ”suvakkien” suulla esitettyihin syrjimissyytöksiin.

Katkelmassa kiertää yleisön lievä kurittomuus, minkä tekee näkyväksi katkelmassa erityisesti juontajan toppuuttelevana ”otan huomioon”-kommenttina yleisön spontaanille huudolle. Samalla ennen katkelman alkua esitetyt tarkka-ampujakoulutuskommentit herättivät yleisössä huvittuneisuutta, mikä kertoo, että aivan äärimmäisiä näkemyksiä ei välttämättä oteta aina vakavasti eikä tunnelma ollut ylenmääräisen kireä vakavasta asiasta huolimatta. Yleisön ulospäin ilmaisemat tunteet kiinnittyvät voimakkaimmin Rajojen sulkemisen vaateeseen ja ”ähälämeiden” ulosheittämiseen.

6.2. Monistuvaan lukumäärään kiinnittyvä uhka

Puhe on mielenosoituksen ensimmäinen. Ennen puhetta juontaja avasi tilaisuuden lyhyesti, ja kansallismielisyyttä korostavaa lyyristä metallimusiikkia soittava artisti esitti akustisesti kappaleen islamisoituneesta Suomesta taustallaan kaksi Suomen lippua pidellyttä miestä, mikä lisäsi kansallismielistä vaikutelmaa. Lavan taustalla on vielä kolmas Suomen lippu pienessä lipputangossa. Lipunpitelijät pysyvät puhujan taustalla puheen alkaessa. Kappaleen jälkeen juontaja mainostaa arpa- ja pipomyyntiä ennen kuin puhuja pääsee aloittamaan, mikä pehmentää lipunpitelijöiden asennoista, nahkatakeista sekä toisen lipunpitelijän maihinnousukengistä ja sileäksi ajellusta päälaesta syntyvää hieman militanttia vaikutelmaa.

Katkelman jälkeen puhuja lainaa silloista ministeri Alexander Stubbia uudelleen hieman halveksivalla äänensävyllä: Stubbin suulla kerrotaan, että monikulttuurisuus tulee muuttamaan Suomea ja että Stubb katsoo sitä avoimin mielin. Puhuja jatkaa tästä ajatuksella, että Stubbilla on omat turvamiehensä ja asuu poissa sieltä missä ”tavallisen kansan ongelmat” ovat. Puhuja esittää vielä viidennen vaatimuksen: kansan äänen kuuntelemisen sekä suoran demokratian hyödyntämisen ennen puheen loppumista.

Paikan päällä puhetta oli vaikea kuulla äänentoiston heikon laadun vuoksi. Puhuja lukee a4-kokoisista papereista kuitenkin hakien katsekontaktia yleisöön, seisoen hieman sivuttain, pikemminkin kameraan kuin yleisön enemmistön suuntaan kääntyneenä. Puhujan pyytäessä yleisöltä aplodeja MV-lehdelle ja yleisön vastatessa hänen kasvoilleen leviää hymy ja hän vaikuttaa hieman vapautuvan alun kenties jännittyneestä tunnelmasta. Puhujan kehonkieli on keskimääräistä puhujaa

eläväisempää: hän painottaa sanoja paljon kädellään. Puhe ei aluksi ole kovinkaan intensiivistä vaan päättäväistä mielenosoitusten näkökantojen luettelemista.

Puhe alkaa yleisöstä tulevilla yksittäisillä puhe ei kuulu –huudoilla, ja puhuja astuu lähemmäs mikrofonia. Puhe alkaa kiittämällä Aamulehteä ja kritisoimalla Turun Sanomia mielenosoitusuutisoinnista. Tänä aikana lippuja lavalla pidelleet miehet lähtevät pois puhujan takaa lavan sivustalle juttelemaan esiintyneen artistin ja juontajan kanssa. Puhuja viittaa samaan aikaan lähellä käynnissä olleeseen rasminvastaiseen mielenosoitukseen ja toistaa lehdistötiedotteen alkua: ”Suomi kuuluu suomalaisille, ei muiden maiden kansalaisille”. Katkelma alkaa tästä.

Noniin, eli, tää on nyt se niinku meidän peruslähtökohta, et Suomi pitää, pitää suomalaisena. Ja tästä meidän lehdistötiedotteesta lipunkantajat näkyvät seisovan taustalla artistin ja juontajan kanssa. Sanan lehdistötiedote kohdalla puhuja heristää papereitaan kädessään päänsä tasolla ni täähän=tää lähtee siitä, että **massamaahanmuuton** loputtava, ja välittömästi. Huomatkaa täs=puhutaan **massamaahanmuutosta**? lukee suoraan paperista, korosti edellisen sanan ensimmäistä tavua painottamalla sitä myös papereja pitävällä kädellään Emme siis ole sulkemassa rajoja kaikille vaan nimenomaan näille **massoille**. Käytännössä ne eivät pysty mitenkään sopeutumaan suomalaiseen kulttuuriin=**varsinkin** kun pääosa paperikäsi painottaa mukana tulee **hyvin** erilaisen kulttuurin omaavista <Somaliasta> ja Irakista. Nämähän eivät oo ↑tä↑hänkään mennessä mitenkään pystynyt sopeutumaan Suomeen. Eli oikea, vapaa käsi nousee olkapään tasolle sivulle korostaa sanoja, kämmen on hämmentävästi taivasta kohden tämän kaiken takia ni=tämän=öö=öö lehdistötiedotteen ensimmäinen vaatimus on, elikä kohta yksi. Vaadimme rajan <välitöntä> sulkemista turvallisista maista luvatta tuleville ei-EU:n kansalaisille. Eli tämä on se >ensimmäine käytännön< vaatimus. Tämä tarkoittaa tietysti, Ruotsin rajan sulkemista turvapaikanhakijoilta. Ruotsi on turvallinen maa? eikä siellä ketään vainota. **Yhtäkään** turvapaikanhakijaa ei saa päästää enää Suomen rajan yli **ei yhtäkään** käsi korostaa mukana. puhuja kääntelee papereita, nyt hieman nopeammin, kiireisemmin kuin äsken. Samalla kuitenkin korostamme että tämä, rajojen sulkeminen ei pelkästään vaan >niinko=riitä<. Kymmenentuhannet on tänne jo päässy? Ja=ne on palautettava Ruotsiin. Näin tullaan kohtaan kaksi tässä käsi heristelee sivulla korostaen ”kohtaan kaksi tässä” sanoja. <Vaa>dimme turvallisista maista Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden **välitöntä** palauttamista ja heille perustettujen vastaanottokeskusten **sulkemista** Tässä paperiton käsi on painottanut mukana. yleisö: wuhuu, aplodit, melko pitkät ja innokkaat. Kaikki siis takaisin, joka ikinen. Tämä vaatimus palauttamisesta ei kuitenkaan tarkoita sitä ettemmekö haluasi, auttaa turvapaikanhakijoita. **Päinvastoin**, sillä=kolmas=kolmas vaatimuksemme on käsi pysyy edelleen mukana painottamassa <vaadimme auttamisresurssien kohdistamista pakolaisten **lähtömaiden** läheisyydessä sijaitseville> **YK:n pakolaisleireillä** Puhuja korostaa tätä hyvin paatoksellisesti, painavasti. Puhuja jatkaa nopeutuvalla tempolla. >Siellä pakolaisleireillä eniten kärsivät naiset ja lapsetkin ovat , siellä pystytään parhaiten auttamaan< suuttuneesti >auttaminen pitää tapahtua siellä paikan päällä< **eikä** kuskaamalla miljoonia nuoria miehiä Eurooppaan. Siis=tiivistä tähä asti kolme vaatimusta. käsi korkeammalla ykköskohtaa lukiessa Yksi rajat kiinni kaksi **kaikkien** palautus kakkoskohta vihaisen oloisesti kolme apu pakolaisleireille. yleisö wuhuu, wuu heii, sekä aplodit, runsaat

hieman aplodien päälle **Mut**-ta, jotta nämä kolme vaatimusta voitaisiin toteuttaa ja niistä ylipäätään vapaasti keskustella↑la↑ niin meillä pitää tietysti olla sananvapaus, näin tullaan tässä näin sitten kohtaan neljä. Vaadimme **sananvapautta mielipiteen ilmaisuun** paperiton käsi korostaa mukana, tässä kohden lukee melko tiiviisti paperista. >Eli tämä on tietysti hyvin tärkeä vaatimus<. Juontaja ja artisti ovat poistuneet lavan sivulta, lipunkantajat seisovat nyt lippujen kanssa lavan sivuosassa kaksin, liput ojossa. Ilman sananvapautta kansankaan ääni ei voi kuulua. Ei varsinkaan kun on nyt näitä orwellilaisen sensuroituja >niinsanottuja< vihapuhelakeja. Elikä näillä selvästi poliittinen eliitti yrittää **aivopestä** tavalliset kansalaiset suvakeiksi käsi painottaa edelleen. Itse asiassa=ää suvakismi on

nykyään tällänen (ää ää), **uskonto**, ja tietenkin tämän suvakkiuskonnon pääpappina on nykyinen valtiovarainministeri Alexander Stubb. Itseasiassa muutama viikko sitten hän antoi haastattelun Ruotsin ylle yleisö puhuu edelleen, ruotsalaistomittaja kuvaili maahanmuuttomääriä Suomen kannalta vallankumoukselliseksi ja sitten kusui=kysyi Stubbilta, miten maahanmuutto muuttaa Suomea. O↓kei↓ hyvä kysymys. Sitten Stubb vastasi >elikä nyt Stubb sanoo< näin: Puhujan äänensävy muuttuu, puhuu ikään kuin Stubbin suulla, ikään kuin halveksien sanomaansa asiaa. Se tulee muuttamaan maata varmasti monella tapaa. Suomesta tulee koko ajan kansainvälisempi ja ihan antaakseni sinulle lukuja, niin tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäluvun alussa Suomessa oli, neljäkymmentätuhatta ulkomaalaista, luku on **tuplaantunut** joka kymmenes vuosi ni↑in↑, että vuonna 2000 heitä oli **kahdeksänkymmentätuhatta**. Puhujan äänensävy muuttuu korkeammaksi lukujen kasvaessa, korostaen hälytysuutisuutta Ja kakstuhattakymmenen oli satakuusikymmentätuhatta. Ja vuonna 2020 heitä tulee olemaan jo 320 tuhatta. Ja sitten 2030 noin puhuja kiihtynyt/sarkastinen/huolissaan, ”puhujan äänenpaino nousee huolestuneesti” punainen auto ajaa nyt toiseen suuntaan lavan takaa puoli miljoonaa. En tiedä teistä mutta minusta tuo alkaa kuulostamaan kansanmurhalta. yleisö aloittaa pienen hiljaisuuden jälkeen: ee, wuu, aplodit

Elikä näil Stubbilla=ja päättäjil on siis **massiivinen** kaksinaismoralismi. Jos siis esimerkiksi Tiibettiin tai jonnekin Afrikan pikkuvaltioon tulisi tuota vauhtia, ulkomaalaisia, niin Stuppikin olisi kurkku suorana syyttämässä kansanmurhasta. Jostain syystä Suomella ei kuitenkaan ole väliä **suuttunut äänensävy selvästi**. Stubb yrittää ihan suoraan sanoa ettei pidä tätä eksponentiaalisesti kasvavaa maahanmuuttajan määrää valtavan ongelmana.

Ensimmäisen katkelman tavoin myös tässä katkelmassa esittäytyvät hyvin tiiviissä tilassa ”suvakit”, korruptoituneet päättäjät, vaarantunut suomalaisuus sekä uhkaavat maahanmuuttajat –keskeiset toimijat ja teemat mielenosoitusten puheissa. Puhe esittelee liikkeen keskeiset vaatimukset. Myös metonyyminen liukuma on toiminnassa tässä katkelmassa: alussa puhutaan rajan yli tulevista turvapaikanhakijoista kiertoilmaisulla ”massamaahanmuutto”, mutta katkelman lopussa puhutaankin jo Suomessa olevien ulkomaalaisten lukumäärästä yleisesti.

Katkelmassa tehdään muutamia myös koko aineiston kannalta keskeisiä assosiaatioita, jotka toimivat mielenosoitusten taustavireenä: mielenosoitusten sanoma yhdistetään katkelmassa vahvasti demokraattisen sananvapauden käytön kanssa, jolloin saadaan otettua välimatkaa perättömiksi syytöksiksi koettuihin kritiikkeihin rasistisesta ja rodullistavasta kielenkäytöstä. Tätä vahvistetaan vertaamalla vihapuhelakeja George Orwellin totalitaristista dystopiaa kuvaavaan romaaniin ”1984”. Näin liikkeen oma asia, turvapaikanhakijoiden tulon vastustaminen, tulee kytketyksi vahvasti demokratiaan ja demokratia sananvapauden käyttöön. Syytöstä rasismista ei tässä erikseen mainita, mutta siihen otetaan vihapuhelakien muodossa kantaa; puhuja on myös ennen katkelmaa puheessaan todennut ”tätäkin varmaan pidetään vihapuheena” ja sanonut lehdistön haukkuvan mielenosoituksia rasistisiksi. Teun A. van Dijk (1992, 90; 94; 112-115) on kirjoittanut tästä kieltämisen tekniikasta tutkiessaan parlamenttikeskusteluita

maahanmuutosta: mahdolliseen väitteeseen puheen rasistisuudesta otetaan etäisyyttä syyttämällä rasismia esille ottanutta, tässä tapauksessa sananvapauden totalitarismiin rinnastuvasta rajoittamisesta. (vrt. Modest & de Koning 2016, 102)

Katkelmassa pyritään herättämään itseä ja omaa ajattelua kohtaan voimauttavia tunteita omien tavoitteiden oikeellisuudesta samalla kun poliittisiin vastustajiin suostutellaan suhtautumaan niin, ettei heitä ole syytä ottaa vakavasti vaan heidät nähdään epäpätevinä, uskonnon vallassa oleviin samastettuina. Suomen poliittisten päättäjien väitetysti vaalima katkelman alussa esille otettu turvapaikanhakijoiden vastaanotto rinnastetaan Suomen kansainvälistymiseen ottamalla Stubbin haastattelu esille. Suomen kansainvälistyminen, ulkomaalaistaustaisten ihmisen määrän kasvu Suomessa yhdistetään puolestaan yhteiskunnallisen tilanteen vaarantumiseen. Poliittiset päättäjät näyttäytyvät myös välinpitämättöminä tai liian sinisilmäisinä (vrt. van Dijk 1992, 101-102 rasismia vastustajien kuvaamisesta todellisuudesta irtaantuneina) Suomen hämmöttävää tuhoa kohtaan; on siis syytä huolestua nykykehityksestä. Samalla kuitenkin puhujan kertoessa Stubbista ja sananvapaudesta yleisö tuntuu olevan epäkeskittyneimmillään ja jutustelee keskenään.

Mitä tunteisiin tulee, kertomalla liikkeen tavoitteiden joukossa myös avun kohdistamisen pakolaisleireille etäännytetään liike kylmäsydämyydestä, auttamishaluttomuudesta sekä rasistisista motiiveista⁴⁰ (oikeasti apua tarvitsevien turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta muualle kuin *tänne*, ks. Kushner 2003, 263; 266–267). mikä pyrkii vahvistamaan tunnetta, että ollaan oikealla asialla. Viesti on, että turvapaikanhakijoita voidaan auttaa ja halutaan auttaa, mutta tuon auttamisen keinot ovat väärät, auttamisen oikeat kohteet ovat pääosin muualla kuin Suomessa ja että ajettu asia on tärkeä jo demokratiassa toimivien (Suomessa syntyneiden, Suomen kansalaisuuden omaavien) ihmisten perusoikeuksien vuoksi. Tässä ajatuskulussa turvapaikanhakijoiden vastustaminen oikeutetaan paitsi argumentoinnilla myös emotionaalisesti.

Turvapaikanhakijoiden lukumäärä korostuu

⁴⁰ Huomautan, etten tässä ota tekemässäni päätelmässä kantaa auttamisaikkeen aitouteen. Puhe on alkanut puolustuskannalla siitä, kuinka lehdistö syyttää rasisteiksi ja se, mitä auttamisen mainitseminen yhtenä tavoitteena tässä yhteydessä tekee, on rasismisyytöksistä etäännyttäminen.

Turvapaikanhakijat näyttäytyvät tässäkin katkelmassa suomalaisuutta hävittävinä. Puhuja ei kuitenkaan suoraan sano, että kyse on turvapaikanhakijoista eikä islamia myöskään suoraan mainita, vaan puhutaan ”hyvin erilaisen” kulttuurin omaavista maista. Katkelmassa jätetään paljon muutakin sanomatta: huomion kiinnittää ennen kaikkea se, miksi turvapaikanhakijat uhkaavat suomalaisuutta. On hankala nähdä yhteyttä muutaman kymmenen tuhannen turvapaikanhakijan vastaan ottamisen ja kansanmurhan välillä ilman, että hakee jotain puheen taustalla olevia esisopimuksia.

Kulttuuriero ja sopeutumattomuus tuodaan esiin, mutta pelkästään erilaisen kulttuurin omaavien ihmisten tulo ei vielä ala kuulostaa siltä, että suomalaisuus olisi häviämässä. Kulttuurieron tilalle kuulijalle jätetään täydennettäväksi esimerkiksi Eurabia-salaliittoteorioiden hengessä muslimien kuvitellut aikeet vallata Eurooppa (ks. luvut 3.7. ja 5.4.), johon on mahdollista tulkita ”kuskata”-verbin sekä puheen suomalaisuuden häviämisestä viittaavan. Myös joko tulijoiden lukumäärä tai jokin tulijoiden, ”miljoonien nuorten miesten” olemuksessa uhkaa.

Katkelmassa puhutaan toistuvasti turvapaikanhakijoista ”massoina”. Massoista, tulvasta tai vyörystä puhuminen on hyvin yleinen turvapaikanhakijoiden representoinnin strategia jo 1970-luvulta (Ekman 2015, 1992). Lukumäärästä puhuminen häivyttää taka-alalle ajatusta ihmisistä yksilöinä etsimässä itselleen uutta, turvallista asuinpaikkaa. Turvapaikanhakijoiden tulo on jotain, joka uhkaa peittää alleen (Ahmed 2004, 122) tai jättää jalkoihinsa suomalaisuuden, jota mielenosoituksissa puolustetaan. Suomalaisuus vaikuttaa joltain, joka on muuttunut heikoksi ja alttiiksi, haavoittuvaksi (ks. luku 6.4.) ja on jotain, jota mielenosoituksissa kutsutaan vahvistamaan.

Katkelmassa liu’utaan puhumaan (”massamaahanmuuton” nimellä mainituista) turvapaikanhakijoista ulkomaalaisten ”eksponentiaalisesti” kasvavaan määrään Suomessa. Näin annetut suuret luvut ulkomaalaisten määrästä tullaan rinnastaneeksi turvapaikanhakijoiden määrään. Turvapaikanhakijoiden esittäminen metonymian avulla lukumääränsä kautta huipentuu puhujan viipyessä Suomessa olevien ulkomaalaisten ihmisten ”eksponentiaalisessa” monistumisessa luetellen kasvavia lukuja. Tässä puhujan äänensävyyn hälytetyisyys nousee huippuunsa korostamaan tilanteen äärimmäistä vakavuutta. Ajatus lukumääränsä kymmenen

vuoden välein kaksinkertaistavista ulkomaalaisista uhkaamassa Suomen väestöä kutsuu esiin ajatukset monistuvista viruksista ja bakteereista.

Yksittäisen turvapaikanhakijoiden tulon rinnastumisen tauteihin väittäminen laajemmaksi analogiaksi on kaukaa haettua, varsinkin kun tämä rinnastus ei välttämättä ole kovin näkyvä. Väitän kuitenkin seuraavaksi, että analogian lukeminen esiin katkelmasta kertoo jotain keskeistä siitä, kuinka turvapaikanhakijan figuuria rakennetaan katkelmassa. Sen tunnistaminen, kuinka turvapaikanhakijoita katkelmassa käsitellään ei kuitenkaan nähdäkseni edellytä kuulijalta analogian tunnistamista. Taudit esiin kutsuvaa lukumäärän monistumista myös purkaa katkelmassa inhimillistävä maininta pakolaisleireillä eniten kärsivistä naisista ja lapsista sekä julkituotu avun kohdistamisen halu niihin turvapaikanhakijoihin, jotka eivät ole Suomeen tulleet.

Puheessa kuitenkin tuodaan esiin äärimmillään kansanmurhan⁴¹ muodossa, potentiaalisesti häviävä, uhanalainen suomalaisuus, joka korostuu erittäin voimakkaana koko aineistossa (vrt. australialaisten uusfasistien puhe tulevasta sisällissodasta, Hage 2000, 26). Puheissa kuvattua suomalaisuutta vaikuttaisi uhkaavan joko se mitä turvapaikanhakijat ovat tai jokin jota he kantavat muassaan.

Katkelmassa vihjataan turvapaikanhakijoiden olevan sopeutumiskyvyttömyytensä ja ”hyvin erilaisen” kulttuurinsa kautta vieras elementti Suomessa ja suomalaisuudessa. Mikäli katkelmaa luetaan laajemmassa ”maahanmuuttokriittisen” puheen kontekstissa, niin monistumisen ajatus myös toistuu usein lievemässä muodossaan puhuttaessa islaminuskoisten tulijoiden väitetysti korkeasta lapsiluvusta (Ekman 2015, 1992) ja sen kautta tapahtuvasta Suomen ja Euroopan ”islamisoinnista”.

Lisäksi turvapaikanhakijoista puhuminen kulkutautien kantajina esiintyy yksittäisiä kertoja aineiston mielenosoituksissa ja kiertää ”maahanmuuttokriittisessä” puheessa. Katkelmasta on luettavissa tavoiteltu asiantila: Suomessa, sellaisessa Suomessa,

⁴¹Kansanmurhan esiinkutsumisen ensisijainen tavoiteltu vaikutus on hyvin luultavasti liioittelun avulla hätkähdyttää yleisöä ja herätellä sitä tilanteen hälyttävyyteen. Ei siis välttämättä tehdä faktaväitettä, että kansanmurha saattaa alkaa tapahtua Suomessa lähitulevaisuudessa. Argumenttini ei nojaa puhujan oletettuihin tarkoituksiin vaan siihen, että kansanmurha ylipäättään kutsutaan katkelmassa esiin.

jonka kohdalla ei tarvitse huolehtia suomalaisiin kohdistuvasta kansanmurhasta vaan jossa ”kansa” voi hyvin, on ilmeisesti vähemmän ulkomaalaisia kuin nyt.

Turvapaikanhakijat nähdään Suomeen kuulumattomana elementtinä, jonka ei saa antaa levitä: puheessa korostuu useaan kertaan toistuva turvapaikanhakijoiden poistamisen totaalisuus ja kiireellisyys. Kuka hyvänsä tai joka ikinen voi olla uhka. Ja mikäli turvapaikanhakijoita ei toimiteta mahdollisimman kattavasti, mahdollisimman nopeasti Suomen rajojen ulkopuolelle, tulevat muutokset olemaan, ruotsalaisen toimittajan suulla esitettynä ”vallankumouksellisia” ja edessä vaikuttaisi puheen näkökulmasta olevan kansallinen hätätila. Puheissa turvapaikanhakijoiden Suomeen tuleva joukko näyttäytyy kykenevänä vakavasti vahingoittamaan sitä, millainen Suomi tulee tulevaisuudessa olemaan.

Kuinka tunteet ovat tahmaantuneina turvapaikanhakijan figuuriin?

Katkelmassa turvapaikanhakijoiden läsnäolo ja lukumäärä vaarantavat suomalaisuuden olemassaolon; samalla kuitenkin tuodaan esiin halu auttaa turvapaikanhakijoita. Katkelmassa tulee kontrastoituneeksi miljoonat Eurooppaan ”kuskatut” miljoonat nuoret miehet–pakolaisleireillä eniten kärsivät naiset ja lapset⁴², joihin kutsutaan suhtautumaan eri tavoin kuin miehiin. ”Kuskaus” viitannee turvapaikanhakijoille suunnattuun avustustoimintaan, mutta samalla kutsuu esiin epäluuloista suhtautumista turvapaikanhakijoihin.

Katkelmassa kutsutaan tuntemaan sääliä ja myötätuntoa toisaalla olevia naisia ja lapsia kohtaan myös suhtautumaan negatiivisemmin siihen, millaisia ihmisiä Suomeen on tullut – ei välttämättä kohdistuen tunteet turvapaikanhakijoihin itseensä ihmisinä, mutta vähintäänkin viranomaistoimintaan ja siihen tosiasiaan, että he ovat täällä. Eli he, jotka ovat *täällä* nähdään negatiivisessa valossa, väärässä paikassa olevina ja suomalaisuutta tuhoavina ja heitä, jotka ovat *toisaalla* kohtaan tunnetaan myötätuntoa ja mahdollisesti autetaan siellä missä he nyt ovat. Kushner (2003, 266) kirjoittaa, kuinka retoriikassa aitojen turvapaikanhakijoiden olemassaolo kyseenalaistetaan tuomalla historiallinen esimerkki aidoista turvapaikanhakijoista. Tässä paikka vaikuttaisi nousevan samanlaiseksi keinoksi paikantaa oikeasti autettavat jonnekin muualle. Naisten ja lasten suuremman kärsimyksen esiin

⁴² Naisiin ja lapsiin vetoaminen on yleinen nationalistinen oikeuttamisen ja vetoamisen strategia (Anthias & Yuval-Davis 1992, 115)

tuominen vaikuttaisi ikään kuin kutsuvan suhtautuvan entistä negatiivisemmin tänne tulleisiin miehiin – ainakin mielenosoituksen kokonaiskuvaa tarkasteltaessa taakse jätettyjen naisten ja lasten hahmolla aktivoidaan suuttumusta ja halveksuntaa turvapaikanhakijamiehiä kohtaan (ks. luku 5.3.)

Yleisöä puhutellaan ja kohdellaan kautta mielenosoitusten tavallisina, isänmaallisina suomalaisina, jolloin esitetään turvapaikanhakijoiden tulon vaarantavan juuri sen, minkä tälle yleisölle ajatellaan näyttäytyvän äärimmäisen rakkaana: suomalaisuuden. Yleisö osoittaakin suosiotaan puhujalle katkelmassa kolmeen otteeseen 1) kun vaaditaan kaikkien turvapaikanhakijoiden välitöntä palauttamista 2) kun liikkeen kolme ensimmäistä vaatimusta, rajojen sulkeminen, jo tulleiden palautus sekä avun kohdistaminen pakolaisleireille, on kerrattu 3) kun puhuja tuo esiin, että turvapaikanhakijoiden tulo alkaa kuulostaa kansanmurhalta. Turvapaikanhakijoiden tuloon yhdistetty ulkomaalaisten määrä Suomessa näytetään puheessa uhkana, joka on vaarassa hävittää suomalaisuuden, ja tilannetta voidaan parantaa poistamalla turvapaikanhakijat Suomesta.

Puhe pyrkii herättelemään pelkoa kertomalla kasvavasta uhkaavasta lukumäärästä tavalla, joka kutsuu esiin virukset ja bakteerit, tai vähintäänkin mielikuvat lukumääräisesti peittyvistä suomalaisista. Tämä huipentuu hätkähdyttämään pyrkivään hälyttyneellä äänellä näyttäytyvään mainintaan kansanmurhasta. Turvapaikanhakijoiden tulo liukuu yhteen ulkomaalaisten määrään Suomessa ja Suomen monikulttuuristumiseen ja ne saavat samanlaisen uhkan ja vaaran merkin. Turvapaikanhakijan figuuri on tässä katkelmassa jotain, jota ei voi pitää lähellä. Tuho, radikaali muutos ja jopa lopulta suomalaisuuden häviäminen yhdistyvät turvapaikan hakijan figuuriin.

Suomen kansallinen tilanne kuvataan sellaisena, etteivät päättäjät näe tilanteen vakavuutta eivätkä kuuntele sen näkeviä vaan yrittävät painostaa heitä. Tämä korostaa sitä, kuinka ollaan viimeistään lähitulevaisuudessa kansallisessa hätätilanteessa ja että turvapaikanhakijoiden läsnäolon suhteen ei itsestään ole tapahtumassa mitään positiiviseksi koettuja muutoksia lähitulevaisuudessa ilman toimintaa, joka saa muotonsa ainakin kyseisissä mielenosoituksissa. Poliittiseen tilanteeseen kohdistuu epäreiluuden tunne: sananvapaus ja demokratia esitetään rasismisyytösten ja monikulttuurisuuden vuoksi vaarantuneina.

6.3. Puhe, joka sanoo olevansa vihapuhe

Katkelman puhe on ennen mielenosoituksen puoltaväliä mielenosoituksen kuitenkin jatkuttua jo jonkin aikaa. Puhujaa mainostetaan ja hehkutetaan sekä ennen puhetta että puheen jälkeen, ja yleisö vaikuttaakin olevan innoissaan ja odottavan puhujaa. Siinä missä joitain toisia, lähinnä mielenosoituksen loppupään puhujia on hoputettu nopeuttamaan esitystään, katkelman puhuja käyttää paljon aikaa oman puheensa esittämiseen. Juontaja esittelee puhujan kysymällä yleisöltä, kuka tulee puhumaan ja osa yleisöstä vastaa.

Edellisen puheen lopussa disorientoituneen näköinen mies on heittänyt aiempaa puhujaa kohti kananmunalla ja tomaatilla. Mielenosoitukseen osallistuja painaa miehen maahan ja poliisit tulevat saattamaan miehen pois. Edellinen puhuja sanoi tämän jälkeen muutaman sanan ja lopetti puheensa. Tämä luultavasti kiihdytti valmiiksi mielenosoituksen ilmapiiriä ennen katkelmaa. Yleisö reagoi mieheen vaihtelevin tavoin: yksi henkilö kävi tuomassa heittäjälle tämän muovikassin, toinen totesi: ”mikäss idioottiukko tää on. Maanpetturi. Sut vedetään ensimmäisenä, hirteen” Suurimmalta osalta yleisöä ei kuitenkaan tule mitään selkeää tai voimakasta reaktiota.

Puhuja on aloittanut puheensa kertomalla pitävänsä ”ihan oikean vihapuheen”, mikä ironia sai yleisöltä innokkaat aplodit. Puhujalla aineiston harkituimpia ja eleikkäimpiä puheita. Puhe myös toimii yleisöön, kun vertailukohtana ovat muut puheet: katkelmassa sekä puhuja että yleisö performoivat muuhun aineistoon verrattuna poikkeuksellisen intensiivisiä tunteita ja kahteen muuhun katkelmaan verrattuna tässä kehonkielellä ja eleillä on huomattavasti suurempi rooli.

Katkelma on puheen keskivaiheilta. Ennen katkelmaa, puhuja aloittaa puhuttelemalla retorisesti turvapaikanhakijaa ”sinä”-muodossa. Puhuja korostaa sitä, että turvapaikanhakijalla on oma kotimaansa, joka ei ole Suomi ja siten hänen ei ole syytä olla Suomessa vaan puolustamassa omaa maataan, kuten Suomikin aikoinaan teki; turvapaikanhakijaa nimitetään petturiksi (”valeturvapaikanhakijoista” ks. luku 6.1.; miehille annetusta maanpuolustustehtävästä ks. luku 5.3.) Puhuja osoittaa myös sympatiaa turvapaikanhakijoita kohtaan kertoen vihaavansa niitä, jotka aiheuttivat turvapaikanhakijan kotimaan epävakaa olosuhteet sekä sanoo, ettei vihaa henkensä edestä pakenevaa mutta vihaa sitä joka huijaa olevansa hädässä.

Puhuja toteaa tämän jatkoksi, että Suomi oli parempi ennen kuin turvapaikanhakijat tulivat, mille yleisö osoittaa jälleen suosiotaan. Puheessa puhutaan ”kansoista”, siitä että Suomen kansa joutuu maksamaan toisten ”kansojen” tekemistä virheistä ja siten turvapaikanhakijoiden, toista ”kansaa” edustavien ”muukalaisten”, ylöspidosta Suomessa. Vielä ennen katkelmaa puhuja ottaa esille turvapaikanhakijoiden kulttuurin, joka esiintyy ”jätesäkkiin” pukeutuvina naisina ja itsehillinnän puutetta omaavina raiskaavina miehinä, joilta ”jätesäkki” esitetään suojautumiskeinona. Puhuja kertoo, että Suomessa vain ”mielisairaavat ihmishirviöt” raiskaavat.

Hyvät kuulijat. Huijareita ja valehtelijoita minä vihaan, ja niitä oman maansa ja oman kansansa **pettureita** jotka ovat, toistuvasti johtaneet suomalaisia harhaan tästä taukoon sama äänensävy jatkuu, sisältö muuttuu karmivan faktan toteamiseksi ja se todetaan lakonisesti saadakseen tuhotutuksi tämän hienon ja ainutlaatuisen maan, kansan, **houkuttelemalla** tänne kaukomailla muukalaisia joiden elämäntavat, ja kulttuurit, ovat järkyttävässä ristiriidassa meidän tapojemme ja **arvojemme** kanssa hajanaisia aplodeja yleisöstä Kaiken päälle, heidät on kutsuttu siipeilemään (krhhm) suomalaisten itselleen kovalla työllä rakentaman, **hauraan** sanottu ohuemmalla, äänellä, ikään kuin haurautta korostaen, **hyvinvoinnin** kustannuksella. Tauko ja syvä henkäys ikään kuin voimia keräten tai vaikeaan, kipeään asiaan paneutuen. Omia vanhuksiamme hoidetaan täällä, **paljon** huonommin kuin muualta tulleita, vieläpä, ylimielisiä Miesääni yleisöstä puhujan päälle: JESSS juuri näin. Hajanaisia aplodeja, mikä saa puhujan korottamaan ääntään, naisääni: totta, totta elintasopakolaisia ja sitä vääryyttä <minä, syvästi vihaan> katse nousee kahden vikan sanan aikana. Naisääni yleisössä: jess. Yleisö: maltilliset aplodit, hajanaiset, vaisut, puhuja keskeyttää huutamalla tunteikkaasti katsoen eteensä muttei oikein yleisöön. Yllättävä tunteenpurkaus, ”kiihkeää”. **JOS ON OIKEASTI HÄTÄ, KELPAA PUURO KUIN PUURO.** Yleisöstä ylivoimaisesti voimakkain reaktio, erityisesti miesääni: JEE WÄÄ, voimakkaat aplodit, vislausta, myös lavalla olevat juontajat taputtavat, kolmas henkilö ottaa kuvaa yleisöstä lavalla. **SEN ON KELVATTAVA** puhujan karatekäsi iskeytyy pari kertaa alaspäin painottaen pointtia, vihainen, hyvin vihainen puhuja, Yleisöstä miesääni: **SEN ON KELVATTAVA**, hyvin kiihtynyt, kenties riemuitseva. Aplodeja, voimakkaat aplodit. Miesääni yleisössä: Jumalauta keltava! Naisääni: ulos täältä. Miesääni: oikea hätä. Miesääni yleisössä kiihkeästi: sen on jumalauta ↑↑kel↑↑vattava (edellisen sanan ekassa tavussa huuto menee hetkeksi falsettiin) jos on oikea hätä. Yleisö huutaa, karjuu. Puuro kuin puuro tuntui vetoavan yleisöön kovasti **Tähän kohtaan on pakko sanoa** puhe alkaa kiihtyä rauhallisemman alun jälkeen, suuttunut mutta hallittu **että** muukalaiset eivät sanele tässä maassa yhtään **mmitään** viimeinen sana kivahdettu. Yleisöstä kuuluu ääniä ja mölinää: miesääni: ei mitään ja (jotain muuta huutoa) Kaikki yleisöstä eivät mukana tässä huudossa, mutta osallistuva osa kiihkeästi. Heidän on **pakko opittava** hyvän sään aikana äänensävy muuttuu hyvin päättäväiseksi, faktoja lyödään nyt tiskiinkin –äänensävy, näistä pidetään kiinni –äänensävy, mutta intensiivisesti, kiihtyneesti Suomi on länsimainen demokratia jossa <vaalitaan>, >ihmisoikeuksia naisten ja lasten oikeuksia vähemmistöjen oikeuksia tasa-arvoa monik=arvoisuutta< eläinten> hyvinvointia sanan ja uskonnonvapautta katse nousee ylös ja niin edelleen. Me=emme, tule koskaan uhraamaan omaa uskonrauhaamme <barbaaristen uskontojen alttareille>. Kuulkaa. katse hetkeksi yleisöön edellisen sanan ajaksi **JOS EUROOPPA** nyrkki mukaan, yksi heristys **MENEKIN PILALLE. SUOOMI EI MENE** ”Ihmiset huutavat edelleen” Yleisössä useita miesääniä kiihkeästi: ei mene, ei mene. Räjähävätkä aplodit, yleisöstä epämääräisiä hyvä-huutoja. Puhuja nyökyttelee. Miesjuontaja heiluttaa taas lippistään, tällä kertaa paperit heiluvat lippiksen kanssa samassa kädessä. Miesääni aplodien lopuksi: Suoomi. Aplodien aikana puhuja usein katsoo papereitaan.

Puhe etenee spiraalimaisesti palaten välillä samoin teemoihin kuin aiemmin puheessa. Katkelman jälkeen puhuja kertoo nykyisen ”turvapaikanhakujärjestelmän” jo tuhonneen Euroopan. Puhuja erottelee kansainvälisyyden monikulttuurisuudesta

korostaen ”kansan”-ajatusta erillään olevien kansojen vuorovaikutuksena. Puhuja kyseenalaistaa myös poliittisten päättäjien halun huolehtia suomalaisista sekä heidän älykkyytensä kysyen sitten, mikseivät turvapaikanhakijat jääneet johonkin muuhun maahan matkan varrella Suomeen saapumisen asemesta. Nykytilannetta kuvataan ”järjettömäksi ja sairaaksi” ja puhuja lopettaa korostamalla sitä, että Suomi on suomalaisten maa (hyvin samaan tapaan kuin häntä edeltänytkin puhe loppui). Puhuja saa vielä räjähtävät aplodit yleisöltä, jonka joukosta kuuluu aplodien yli miesääninen huuto: ”Ei murjaaneja”.

Puurosta kieltäytymisen metonymia

Katkelman huippukohta on puhujan yllättävä, äänekkäästi ja suuttuneena huudettu vaatimus, että turvapaikanhakijat eivät saa valittaa heille tarjotusta puurosta⁴³.

Turvapaikanhakijoiden ruoasta kieltäytyminen mainitaan monessa puheessa eri mielenosoituksissa. Turvapaikanhakijat mielletään tässäkin epädemokraattiseksi ja autoritaariseksi kuvatun uskonnon/kulttuurin edustajiksi, mutta ”maahanmuuttokriittisillä” keskusteluareenoilla internetissä turvapaikanhakijoiden mielenosoituksen muodossa tapahtunut demokraattinen äänenkäyttö vaikutti herättävän aivan erityistä suuttumusta ja närää. Se otetaan tässä puheessa osoituksena turvapaikanhakijoiden vilpillisyydestä ja julkeudesta. Intertekstuaalisen viittauksen käyttö sekä sen yllättävyys ja kiihkeys tehostavat yksinkertaiset ruoasta kieltäytymisen kautta esitettyä laajempaa epäilyä.

Puurosta kieltäytyminen toimii metonymian tavoin ilmaisuna, jonka kautta vahvistetaan se, mitä puheissa toistuvasti väitetään yleisesti turvapaikanhakijoista: että suurimman osan ei nähdä todellisuudessa pakenevan kotimaansa sotatilannetta, vaan hänellä on jokin muu motivaatio tulla Suomeen. Turvapaikanhakijaan kutsutaan suhtautumaan vilpillisenä ja ylimielisenä. Yleisö

⁴³ Huudahdus viittaa uutisointiin Oulussa sijaitsevassa Hiukkavaaran hätämajoitusyksikössä järjestetystä turvapaikanhakijoiden mielenosoituksesta, jossa he vaativat parempaa ruokaa. Protesti järjestettiin yhdessä turvapaikanhakijoita asuttavassa keskuksessa, jonka asukkaista alle neljäsosa osallistui siihen eikä kyseissä vastaanottokeskuksessa ei ollut mahdollisuutta laittaa itse ruokaa. Tyytyväisyys ruokaan saatettiin otsikoida ”suhteellisuudentajuksi”, jolloin mielen osoittaminen ruoasta asemoidaan suhteellisuudentajun puutteeksi. (Yle Uutiset 30.9.2015; Yle Uutiset 3.10.2015b). Samoihin aikoihin Kouvolassa turvapaikanhakijoita oli kiertänyt ovelta ovelle pyytämässä rahaa, tupakkaa sekä ruokaa (Yle Uutiset 23.9.2015). ”Maahanmuuttokriitikot” ottivat paljon irti tästä uutisoinnista, ikään kuin kriittisyys tarjottua ruokaa kohtaan koskisi kaikkia turvapaikanhakijoita. Hätämajoitusyksikkö päätti myös nuhdella turvapaikanhakijoita mielensä osoittamisesta (Yle Uutiset 2.10.2015).

osoittaa suosiotaan erittäin kiihkeästi kun turvapaikanhakijoiden epäilyttävyys (”jos on oikeasti hätä niin sen on kelvattava”) on näin osoitettu konkreettisen esimerkin kautta, ja puhuja on ilmaissut oman suuttuneisuutensa asiasta. Yleisö täydentää tätä lukuisilla, selkeän suuttuneilla huudoilla. Yhden miehen ääni lipsuu falsettiin hänen vaatiessaan, että puuron on kelvattava. Metonymian avulla asiasta voidaan puhua ikään kuin yhdellä paikkakunnalla tapahtunut ruoasta kieltäytyminen koskisi turvapaikanhakijoita laajemmin ja siten myös kyseenalaistaisi yleisesti turvapaikanhakijoiden motiiveja.

Tässä kohden on erikoinen jännite: vaikka mielenosoituksissa vaaditaan kaikkien turvapaikanhakijoiden poistamista, niin samalla tässä katkelman kohdassa puhuja ja yleisö vaativat, että turvapaikanhakijat söisivät heille tarjotun ruoan ja olisivat kiitollisia siitä. Ruoan antaminen, kuten koko turvapaikanhakijoiden ottaminen vastaan, näyttäytyy katkelman vuorovaikutustilanteessa ikään kuin vieraanvaraisuutena (Ahmed 2004, 122) ja ylimääräisenä hyväntekeväisyytenä, jota ei olla valmiita tarjoamaan, ei ihmisen perusoikeutena turvapaikkaan.

Vaikka turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen halutaankin puheissa lopettaa vedoten milloin turvapaikanhakijoiden lukumäärästä johtuvaan taloudelliseen kestättömyyteen, milloin näkyihin suomalaisuuden tuhoutumisesta, niin puurosta kieltäytyminen ei kenties näyttäytynyt yleisölle yksinomaan ”ylimieliseksi” kuvattuna tekona ja osoituksena vilpillisistä aikeista vaan se myös loukkasi kansallisylypeyttä: ruoan antamisesta ja mahdollisesti myös suomalaisen ruoan laadusta vaaditaan heiltä tunnustusta. (haavoittuvasta, jatkuvasti esiin kutsumista vaativasta suomalaisuudesta ks. luku 6.4.)

Vihan kohdistaminen

Puhuja on luvannut pitää vihapuheen. Kiinnitän sen vuoksi huomioni siihen, mihin puhuja kohdistaa eksplisiittisesti esiin kutsumansa vihantunteet ja kehollisesti manifestoimansa suuttumuksen, vihaisuuden ja närkästyksensä. Puheen perusajatus on, että puhuja korostaa ettei vihaa turvapaikanhakijaa yksilönä vaan viha kohdistuu johonkin muuhun (seurauksiin, järjestelmään, olosuhteisiin). Puhuja kertoo, että hädässä olevaa hän ei vihaa, ja tekee seuraavassa katkelman ulkopuolelta otetussa puheen lainauksessa erottelun sille, mikä on oikeiden ja

valeturvapaikanhakijoiden suhde: sitä, kuka on tullut tänne oikeasti ei voida tietää varmaksi (ks. ”valeturvapaikanhakija” luvussa 6.1.) Samalla katkelma havainnollistaa sen, kuinka mielenosoituksissa yleisesti kutsutaan suhtautumaan turvapaikanhakijan figuuriin, jonka läsnäolon motiivit toistuvasti kyseenalaistetaan.

”Mutta, koska todennäköisyys sille, että katsoo yleisöä, hieman päätä pyöritellen että sinä valehtelet minulle, katse paperissa seuraavassa ↓sii↓tä kuka olet ja miksi olet täällä, on niin suuri, minä en halua olla missään tekemisissä sinun kanssasi yleisö alkaa hajanaisesti aplodeerata, puhuja jatkaa, nostaa hetkeksi vasemman kätensä ylöspäin osoittaakseen pointtia Meihin suomalaisiin on aina voinut luottaa, ja **minä**, haluan sen niin jatkossakin **olevan**. Miesääniä yleisössä: nimenomaan; juuri näin; suosiotaosoittavia vihellyksiä, aplodeja.”

Katkelmassa viha kohdistuu ensinnäkin ”huijareihin ja valehtelijoihin”, joilla puhuja viittaa turvapaikan tarpeestaan valehteleviin turvapaikanhakijoihin (joita on tuntematon osa kaikista tulleista). Katkelmassa tuodaan epäsuorasti esille, että hyvin moni turvapaikanhakijoista on vilpillisissä aikeissa Suomessa, millä oikeutetaan negatiiviset turvapaikanhakijoihin kohdistetut tunteet. Katkelma kutsuu esiin oikeudentajusta syntyvän suuttumuksen: jo turvapaikanhakijan olo täällä asettaa puheessa hänet kyseenalaiseksi ja siksi varmuuden vuoksi turvapaikanhakijaan suhtaudutaan kielteisesti ja hänen suhtaudutaan kääntyen täysin pois päin, kieltäytyen ottamasta mitään kontaktia jo oikeastaan ennen kuin hänet on edes kohdattu.

Turvapaikanhakijan mahdollisuus asettua Suomeen evätään. Puhuja rakentaa suomalaisuuden luotettavuudeksi ja tulee samalla määritelleeksi turvapaikanhakijan jollain tapaa pilaavan tuon piirteen Suomessa⁴⁴. Tässä taustaoletuksena vaikuttaisi olevan, että turvapaikanhakija on valehdellut tulonsa syistä Suomeen ja että tuo epärehellisyys jatkuisi Suomeen tulon jälkeenkin. Suomalaisten määrittäminen luotettaviksi ja turvapaikanhakijan figuurin kuvaaminen tuota luotettavuutta järkyttäväksi selkeästi vetoaa yleisöön ja saa aikaan innokkaan reaktion.

Viha kohdistetaan puheessa (osa listauksesta on katkelman ulkopuolelta puheen muista osista) turvapaikanhakijoiden aiempien kotimaiden poliittisiin päättäjiin, sotaan, kärsiviin naisiin ja lapsiin, naiset ja lapset hylänneisiin sotaa pakeneviin miehiin, poliittisiin päättäjiin joiden vihjataan kenties jopa haluavan tuhota Suomen,

⁴⁴ Tähän ajatukseen vaikuttaisi sisältyvän myös se, että turvapaikanhakijasta voisi tulla joskus tulevaisuudessa suomalainen.

huijaaviin turvapaikanhakijoihin sekä siihen vääryyteen, että resursseja kerrotaan ohjattavan pikemmin turvapaikanhakijoiden kohtuuttoman hyväksi väitettyyn kohteluun kuin suomalaisten vanhusten hoitoon. Samaan yhteyteen tuodaan esiin turvapaikanhakijoihin sijoitettu ylimielisyys sekä juuri ennen vanhustenhoitoa mainittu Suomen ”hauras” hyvinvointi, jota turvapaikanhakijoiden läsnäolon kuvataan nakertavan.

Lopulta sääliä ansaitsevalle, aidoksi mielletylle turvapaikanhakijalle jää tämän jälkeen melko kapea tila vihan ulkopuolella ja turvapaikanhakijan figuuriin kiinnittyvät epäilykset aitoudesta sekä syytökset hyvinvoinnin viemisestä. Sara Ahmed (2014, 42–43) kirjoittaa, kuinka viha voi toimia vastareaktion haavoittumisen tunteeseen tai uhatuksi tulemiseen. Tarkastelen sitä, kuka tai mikä on haavoittunut seuraavassa luvussa.

Turvapaikanhakijoita vastustamaan mobilisoidaan isänmaallisuudella sekä suomalaisten vanhusten huonoilla oloilla: tilanne esitetään sellaisena, ikään kuin samat rahavarat menisivät vanhuksille⁴⁵, mikäli ne eivät menisi turvapaikanhakijoille. Turvapaikanhakijat näyttäytyvät suomalaista hyvinvointia uhkaavana ja nakertavana. Tässä kutsutaan esille ajatus ”omista”, edes suomalaisista vanhuksista välittäminen. Suomea kuvataan katkelmassa myös ”hienoksi” ja ”ainutlaatuiseksi”, joka yhdessä mielenosoitusten voimakkaan suomalaisuuden korostamisen kanssa esiin isänmaanrakkautta yhdistäen sen turvapaikanhakijattomaan Suomeen.

Kuinka tunteet ovat tahmaantuneina turvapaikanhakijoiden figuuriin?

Katkelmassa kierrätetään tehokkaasti tunteita: puhuja ja yleisö performoivat voimakkaita reaktioita. Puhujan suurimman osan katkelmaa performoiva tunne on jämpä, vakaa päättäväisyys, jota rikkovat suuttumuksen ja närkästyksen huippukohdat. Sekä katkelmassa että puheessa ylipäätään suosionosoitukset tuntuvat suurimmaksi osaksi kohdistuvan niihin hetkiin, kun puhuja on tehnyt jonkin erityisen vahvan tai kiistanalaisen väitteen. Yleisön vaikuttaa katsoa osoittavan suosiotaan myös sille, mitä puhuja on uskaltanut sanomaan, että puhuja on julkilausunut jotain jonka sanominen ei ole soveliasta mutta joka väite on

⁴⁵ Vanhuksista huolehtiminen vaikuttaisi olevan keskeistä Ruotsidemokraattien retoriikassa siitä, miksi maahanmuuttajia ei voida ottaa vastaan (Mulinari & Neergaard 2015, 514)

hyväksyttävä ja kannatettu. Puhuja näyttäytyy yleisölle kenties rohkeana ja ihailtavana; ainakin yleisön arvostus on selvästi havaittavissa.

Vihaa ei kohdisteta aidosti apua tarvitsevaan turvapaikanhakijaan ja puheessa todetaan, että parempaa elintasoja etsivän ihmisenkin tilannetta voi ymmärtää. Samalla vihan tunnetta kutsutaan esiin oikeastaan joka puolella turvapaikanhakijoiden ympärillä kohdistamatta sitä julkilausutusti juuri turvapaikanhakijaan itseensä ihmisenä – vaikka puheessa tuodaan myös julki, että todennäköisyys huijaukselle on suuri, jota kohtaan puhuja ilmaisee halveksuntansa.

Samalla puhe pyrkii vihan tarkan kohdistamisen avulla ja puhujan tekemän vihapuhe-heiton avulla välttämään puheen kategorisoinnin vihapuheeksi tai rodullistavaksi ja rassistista kielenkäyttöä sisältäväksi pyrkien samalla herättämään juuri samankaltaisia tunteita turvapaikanhakijoita kohtaan kuin mitä rassistinen kielenkäyttö tai vihapuhe (ks. esim. Sakki & Pettersson 2016, 157). Viha toisin sanoen kiertää turvapaikanhakijan figuurin ympärillä, muttei kohdistu aitoon turvapaikanhakijaan.

Ahmed (2004 117–119) kirjoittaa, kuinka Toisiin kohdistuva viha käännetään eksplisiittisesti rakkaudeksi ”omia” kohtaan valkoista ylivaltaa kannattavan järjestö Aryan Nationsin kirjoituksessa: valkoista duunaria, tavallista valkoista ihmistä uhkaavat Toiset, jotka vievät pois heille tarkoitettua hyvinvointia ja heidän oikeuksiaan. Valkoiset alkavat näyttäytyä uhreina, joita kutsutaan puolustamaan heidän sekä koko kansakunnan nimissä – rakkaudesta heitä kohtaan. Ahmed väittää vihan olevan Aryan Nationsin tekstissä juuri se, joka sitoo valkoiset kansakuntaan, koostaa heistä kansakunnan sen perusteella, ketä suojellaan ja ketä vastaan (em. 120). Vastaava vihan ja rakkauden välinen dynamiikka vaikuttaisi olevan toiminnassa myös ylläolevassa katkelmassa ”maahanmuuttokriittisissä” mielenosoituksissa yleisesti.

Turvapaikanhakijoista tuntemattoman suuruinen osa (ks. metonyyminen liukuma luku 6.1.) esitetään ”järkyttävän erilaisen kulttuurin” ilmentymänä, ja sama asia kuvataan myöhemmin katkelmassa ”barbaarisena” uskontona, siis jonain primitiivisenä, sopimattomana, tuhoavana. Tuo kulttuuri/uskonto näyttäytyy suomalaisuutta huonompana, ja ”uskonrauha” tai rauha yleensä on jotain jonka

kerrotaan katoavan, mikäli islam otetaan vastaan. Katkelmassa toistuu sana ”muukalainen”, johon yhdistetään orientalistiselta kuulostava ”kaukomaat”. Muukalaiseen assosioituu arvaamattomuus ja uhkaavuus, jonkin vielä poissaolevan odotus (ks. Ahmed 2000a). Islam tai turvapaikanhakijoiden kulttuuri, arvot ja tavat näyttäytyy jonain, jonka pelkkä tarkastelu pysäyttää kuulijan, jättää hänet tyrmistyneeksi, saattaa hänet pois sijoiltaan. Eikä kuvattu vaara ole etäällä, vaan tilanne on se, että turvapaikanhakijoita väitetään otettavan tällä hetkellä avosylin vastaan, jolloin tilanne vaikuttanee kuulijasta absurdilta ja ennen kaikkea äärimmäisen vaaralliselta. Mikäli asettuu tällaiseen emotionaaliseen maisemaan, se että Suomessa päiväjärjestys ei merkittävästi ole muuttunut vaan kaikki pyörii normaalisti, näyttäytyy luultavasti absurdina ja vieraannuttavana.

6.4. Hauras, vaarantunut suomalaisuus

Vielä lopuksi siirryn kauemmas tunteiden analyysistä laajemman puheiden affektiivisen taustavireen hahmottelemiseksi. Mielenosoituksissa asetetaan vahvasti Suomen kansallinen etu turvapaikanhakijoiden vastaan ottamisen edelle ja kiistetään Suomella olevan moraalisia velvoitteita ottaa ihmisiä vastaan. Turvapaikanhakijoiden perusoikeudet turvapaikkaan asettuvat toissijaisiksi kun kyseessä on ”omanlaisistaan” huolehtiminen: tilanne esitetään juuri tällä hetkellä sellaisena, että suomalaisillakin on Suomessa tarpeeksi heikot olot, joiden vuoksi turvapaikanhakijoita ei voida ottaa.

Puheissa toistuu erityisesti perussuomalaisessa kielenkäytössä kiertävä ajatus, jossa Toisten – tässä turvapaikanhakijoiden – Suomelle oletetusti tuottamaa taloudellista hyötyä käytetään oikeuttamaan heidän pitämisensä esimerkiksi ”taakkoina” Suomelle. Tässä oikeuttamisessa tullaan samalla olemuksellistaneeksi esimerkiksi maahanmuuttajien kulttuureihin ja taloudelliseen tehokkuuteen liitettyjä piirteitä. Tällainen ajattelu kohdistuu Suomessa etenkin ihmisiin, joiden juuret ovat lähi-idässä ja Afrikassa. (Keskinen 2016, 355; 365–366; vrt. Sakki & Pettersson 2016, 161.) Suvi Keskinen erottaa tämän hyvinvointisovinismiksi (”welfare chauvinism”) nimeämänsä ajatuskulun laajemmin suomalaisessa keskustelussa esiintyvistä ajatuksista, jossa maahanmuutosta puhutaan nationalistisessä hengessä sen kautta, hyödyttääkö se hyvinvointivaltiota vaiko ei (em.)

”Omanlaisten” hyvinvoinnin priorisointi, esimerkiksi maahan muuttaneiden ihmisten edelle, edellyttää nähdäkseeni ajatusta suomalaisista yhdenmukaisena kansana, jonka kesken jakaa hyvinvointia. Mielenosoituksissa esiintyvässä merkityksessä se lähenee ajatusta etnisestä, ihonväritään valkoisesta ryhmästä. (Modest & de Koning 2016, 101–102; Keskinen 2016; Rastas 2007b, 123.) Sama ajatus kaikuu esimerkiksi puhujan toteamuksessa ”muukalaiset eivät sanele tässä maassa yhtään mitään” sekä mielenosoitusten iskulauseessa: ”Oma kansa ensin”. Suomalainen hyvinvointi näyttäytyy mielenosoituksissa rodullistetuille Toisille liian leväperäisesti pois jaettavana ja jonain, johon suomalaisille kuviteltuna (valkoisena) kansana on lähtökohtaisesti suurempi oikeus (vrt. Ahmed 2004, 117–118).

Kolmannessa aineistokatkelmassa kuvataan Suomen hyvinvointia ”hauraaksi” ja Suomen kerrotaan menevän ”pilalle”, mikäli kehitys jatkuu samanlaisena. Turvapaikanhakijat yhdistetään toistuvasti siihen, mitä heidän tulonsa väitetään vievän Suomesta pois. Suomalaisuus on ikään kuin haavoittuvaa ja heikkoa: turvapaikanhakijoiden tulo todella kykenee vaikuttamaan, jopa hyvin radikaalisti, siihen, millaiseksi suomalaisuus ja Suomi muuttuvat. Puhe haavoittuneesta valtiosta toistuu myös 2000-luvun valtavirran poliittisessa puheessa: valtio näyttäytyy ulkoisilta uhilta, kuten talouskriisiltä ja terroristeilta, suojelua kaipaavana (Garner 2014, 412).

Suomi näyttäytyy vasten islamia ja turvapaikanhakijoiden tulon aiheuttamaa uhkaa vähemmistöoikeuksia kunnioittavana, demokraattisena, korkean hyvinvoinnin rakentaneena sivistyneenä valtiona vastakohtana ”barbaariselle” islamille. Suomi kuvataan hienona ja ainutlaatuisena maana. Samalla suomalaisen hyvinvoinnin kerrotaan olevan ”haurasta”, minkä sanomiseen puhuja myös käytti herkempää äänensävyä. Löydän vertailukohtana Anoop Nayakin Isossa-Britanniassa tekemästä skinhead-etnografiasta. Nayak (2010, 2086–2387) kirjoittaa, kuinka valkoista maskuliinisuutta, (tässä kontekstissa: suomalaisuutta) on hankala pitää yllä: se on jotain, joka vaatii jatkuvaa itsen peilaamista positiivisessa valossa rodullistettuja Toisia vasten. Rudolf de Cillia, Martin Reigl ja Ruth Wodak (1999, 160) tunnistavat erääksi kansallisen identiteetin oikeuttamisen ja tukemisen keinoksi kansallisen sen, että maahanmuuttajista rakennetaan uhka tälle identiteetille. Samalla tavoin mielenosoituksissa kutsutaan turvapaikanhakijoiden kulttuuriin viittaamalla esiin alati

se, kuinka erinomainen maa Suomi on, tai on lähimenneisyydessä ennen monikulttuurista nykyisyyttä ollut.

Tähän yhdistyy menneiden aikojen peräänkuuluttaminen ja nostalgian tunne, joka kohdistuu aikaan, jolloin ”kaikki oli vielä hyvin”; Ruotsissa tämän paikan on saanut erityisesti hyvinvointivaltio (Sakki & Pettersson 2016, 166; Hage 2000, 38–39). Huoli jonkin katoamisesta yhdistyy materiaalisen hyvinvoinnin lisäksi myös – kenties ennen kaikkea – kansalliseen kulttuuriin, ja sama huoli esiintyy myös Ruotsidemokraattien retoriikassa (Mulinari & Neergaard 2012, 15). Sekä Tobias Hübinette ja Catrin Lundström (2014, 425–426) että Steve Garner (2014, 418) kirjoittavat, että tämän ytimessä on valkoisuus. Huolessa monikulttuuristumisesta, jolla tarkoitetaan juuri rodullistettujen Toisten ilmaantumista kansalliseen tilaan, on pelissä nostalginen valkoisen tuttuuden menetys (Keskinen 2013, 226–228; Mulinari & Neergaard 2012, 14). Antropologi Ghassan Hage (2000, 38–42) kirjoittaa, kuinka tuo valkoisuuteen liittyvä tuttuus yhdistyy kotiin, siihen että tunnistaa asioita ympärillään. Tuttuuden menetyksessä osaa näyttelee se, että, Hagen tutkimuksessa australialaisessa, yhteiskunnassa valkoiset ihmiset ovat jonkin verran vähemmän kaiken keskiössä kuin aiemmin (em. 22). Seuraava lainaus aineistoni kolmannelta mielenosoituksesta havainnollistaa tämän:

Kerron hälyttäviä asioita –äänensävy Tällä hetkellä pääkaupunkiseudun väestöstä noin viistoista prosenttia on maahanmuuttajataustaisia. Jo nyt suuremmissa, kaupunkikeskuksissa katukuvan perusteella, >ei ei tätä kaupunkia enää ja pääkaupunkiseutua enää tunnista< Suomeksi pari naisääntä yleisössä: ei niin, muutama toistaa saman. Jo nykyisten, väestöennusteiden mukaan vuonna 2030 eli vajaa viidentoista vuoden päästä joka neljäs pääkaupunkiseudun asukas on maahanmuuttaja<taustainen>

Katukuvassa siis *näkyy* ihmisiä ja heidän näkymisensä on vienyt pois sen, mikä edustaa (visuaalisesti) Suomea. Katkelmassa puhuja kiinnittää huomionsa juuri tuttuuden puuttumiseen: Suomeksi tunnistaminen yhdistetään maahanmuuttajataustaisuuteen: Suomen tunnistettavuutta vie puheen mukaan pois se, että jonkun henkilön juuret, vanhemmat tai isovanhemmat, ovat osittain tai kokonaan muualla kuin Suomessa. Myös kuulo voi olla tässä tuttuuden tunteessa keskeistä: törmäsin ”maahanmuuttokriittisellä” keskustelufoorumilla pitkäköön kirjoitukseen, jossa kirjoittaja, ilman merkittäviä julkilausuttuja antipatioita, oli harmissaan ja kenties hämilläänkin sitä, kuinka hän kuulee julkisilla paikoilla, kuten busseissa, vierasta kieltä, josta hän ei ymmärrä mitään; se tuntui vaivaavan häntä,

että Suomessa on mahdollista altistua toistuvasti vieraan kielen kuulemiselle. Nämä esimerkit tekevät näkyväksi sitä, kuinka valkoisuus – ymmärrettynä paitsi ihonväriksi myös esimerkiksi pukeutumiseksi, puhutuksi kieleksi tai jonkin ihmisryhmän mieltämäksi ”suomalaisen” käyttäytymisen performoinniksi (ks. luku 2.3.) – vaikuttaisi olevan mukana aineistoni mielenosoitusten kaltaisessa vastustamisessa, joka kohdistuu ilmiöön, jota nuo vastustajat nimittävät monikulttuurisuudeksi ja äärimmäisemmin islamisaatioksi.

Ruotsissa kirjoittaessaan Hübinette ja Lundström nimeävät tämän menetetyn tuttuuden tilan ”valkoiseksi melankoliaksi: Ruotsin sekä yhdenmukaisena valkoisena valtiona että sukupuolten tasa-arvon edelläkävijänä nähdään, valkoisen melankolian tilassa, olevan uhanalaisia rodullistettujen Toisten tulon vuoksi (Hübinette & Lundström 2013, 433; vrt. Keskinen 2013, 226–228 Suomesta; Ricatti 2016 Australiasta). Kun tuo rakkauden kohde, esimerkiksi mielenosoittajien tavoittelema ja kaipaama yksikulttuurinen Suomi, on uhattuna, tilanteeseen on liittyneenä synkkyys tulevaisuudennäkymien suhteen (em. 434).

Valkoinen tuttuus näyttäytyy paitsi menetettynä myös tulevaisuudessa uudelleen tavoiteltavana (Hage 2000, 42), minkä mielenosoitukset artikuloivat erittäin selkeästi, tosin rajoittuen julkilausumissaan kaikkien turvapaikanhakijoina tulleiden poistamiseen Suomesta. Mielenosoitusten käsitys suomalaisuudesta on jonnekin kuviteltuun menneeseen kurkottava. ”Oma” suomalaisuus näyttäytyy selkeärajisena, muuttumattomana, sellaisena josta on syytä pitää kiinni: suomalaisuudesta ei olla valmiita neuvottelemaan, eikä Toisilla nähdä olevan oikeutta osallistua suomalaisuuden muuttumiseen (Huttunen ym. 2005, 21–25). Suomalaisuuden muutos näyttäytyy mielenosoituksissa tuon suomalaisuuden tuhoavana – suomalaisuus näyttäytyy jonain, joka katoaa kohtaamisessa muslimimiehen hahmon saavan turvapaikanhakijan figuurin kanssa. Tämä figuuri päätyy (yhdessä ”suvakin” hahmon kanssa) ruumiillistamaan negatiivisiksi koettuja yhteiskunnallisia muutoksia (Ahmed 2004, 118)

Yleisöä puhutellaan huolestuneina tavallisina isänmaallisina kansalaisina ja puhujat puhuvat yleisöstä heterogeenisenä joukkona josta kerrotaan löytyvän myös vähemmistöjen edustajia. Välillä puhutaan myös duunareista. Yleisössä vedotaan yleiseen oikeudentajuun sen suhteen, että suomalaisten edun väitetään

nykypolitiikassa olevan toissijainen suhteessa turvapaikanhakijoihin ja että suomessa demokratian tila on heikko. Jos mielenosoitusten väitteet ovatkin radikaaleja ja kuvattu tilanne synkkä, niin etenkin kahdessa ensimmäisessä, vastamielenosoituksettomassa mielenosoituksessa oli yleisössä suuren osan aikaa levollinen, lähes leppoisa tunnelma. Paikalla olleet ihmiset vaikuttivat, kuvaannollisesti sanoen olevan kotonaan, omassa ympäristössään, tuttuuden parissa.

Kolmannessa mielenosoituksessa tunnelma oli huomattavasti kireämpi, luultavasti vastamielenosoittajien metelin ja poliisin läsnäolon vuoksi. Kuvattu levollinen tunnelma voi osallistua radikaalin sanoman normalisoimiseen, pakkaamaan sitä harmittomampaan käärepaperiin kuin mitä sen sisältö onkaan. Niissä kolmessa mielenosoituksessa⁴⁶, joihin olen osallistunut ja joissa on ollut vastamielenosoitus tunnelma on vaikuttanut kireämmältä, osallistujille vähemmän – ylempänä käyttämää termiä lainatakseni – kotoisalta. Ne muutamat ihmiset, joiden kanssa keskustelin mielenosoituksissa eivät sanoneet tunteneensa oloaan kuitenkaan uhatuksi tai vaarantuneeksi vastamielenosoituksen vuoksi. Vaikka ”maahanmuuttokriittinen” puhe kiertää edelleen Suomessa, liikkeiden toiminta vaikuttaisi olevan vuoden 2016 lopusta lähtien hiipumaan päin – oli vastamielenosoitusten mahdollisesti aiheuttamalla tunnelman muutoksella rooli tässä hiipumisessa tai ei.

7. Lopputulema

Ennen kuin vedän yhteen, kuinka kolmessa aineistokatkelmassa puhutaan tunteista, tiivistän sen, kuinka turvapaikanhakijoista puhutaan mielenosoituksissa.

Mielenosoituksissa yleisöä puhutellaan tavallisina kansalaisina, mutta mielenosoittajien joukossa on kattava lajitelmä Suomen oikeistoradikaalien populististen puolueiden, radikaalin nationalististen ja kansallissosialististen järjestöjen edustajia sekä 1990-luvun ”maahanmuuttokriittisen” keskustelun veteraaneja. Mielenosoituksissa kiitellään valeuutisia levittävää MV-lehteä ja rasisisin periaattein toimivia katupartioita. Rajat Kiinni –liikkeen Facebook –ryhmässä on liikkunut suoria kehotuksia rasisiseen väkivaltaan ja tuon väkivallan ihannoitua.

⁴⁶ Kaksi mielenosoitusta, joissa oli vastamielenosoitus, olivat tämän aineiston ulkopuolella.

Mielenosoitusten ”maahanmuuttokritiikki” näyttäytyy hyvin samankaltaisena aiempaan tutkimukseen nähden. Samankaltaisuutta löytyy myös – lievempinä ja rajumpina versioina –suhteessa Suomessa kiertäviin muihin ”maahanmuuttokriittisiin”, esimerkiksi perussuomalaisten poliitikkojen puheenvuoroihin. Se ei varsinaisesti yllätä, sillä perussuomalaiset ja Suomen Sisu olivat vahvasti edustettuina sekä mielenosoituksissa että politiikassa kunnalliselta tasolta eduskuntaan ja hallitukseen.

Puheissa turvapaikanhakijoista esiintyy liitettyjä ennakkoluuloja joista osa muistuttaa siitä, kuinka islamia on tavattu kuvata Euroopassa ja Yhdysvalloissa ja osa sitä, kuinka turvapaikanhakijoista yleisesti on puhuttu Euroopassa jo 1900-luvun alkupuolella. Turvapaikanhakijan figuuri sukupuolittuu. Se näyttäytyy nuorena, välillä kouluttamattomana, muslimimiehenä, josta implisiittisesti puhutaan usein silloinkin kun puhe on yleisesti turvapaikanhakijoista. Turvapaikanhakijan figuuriin on tahmaantunut muslimius, josta puheissa näyttäytyy suoraan seuravan ongelmia ja johon liitetyt piirteet ovat erottamaton osa turvapaikanhakijan saamia piirteitä.

Suomalaisten naisten esitetään kärsivän (vanhusten ja lasten) ohella eniten turvapaikanhakijoiden tulosta esimerkiksi raiskausten muodossa. Osassa puheita suomalaisia miehiä kutsutaan maanpuolustukselliseen tehtäväänsä suojelemaan naisia nuoriksi muslimimiehiksi mielletyiltä turvapaikanhakijoilta. Naisille ei puheissa anneta roolia tähän suojeeluun osallistumisessa vaan he näyttäytyvät suojelun kohteina. Turvapaikanhakijamiehiä vuorostaan moititaan maanpetturuudesta sekä naisten ja lasten jättämisestä taakseen. Suomalaiset naiset nähdään mielenosoituksissa kansakunnan symbolisten rajojen vartijoina (Anthias & Yuval-Davis 1992, 115; Hübinette & Lundström 2014, 433): naisten suojeleminen yhdistyy Suomen suojelemiseen rodullistettujen Toisten kuvitellulta tunkeutumiselta. Samalla puheissa kuitenkin korostetaan (suomalaista) tasa-arvoa ja sen merkitystä suomalaisuudelle. Tuo tasa-arvo nähdään vastakohtaiseksi islamille ja jonain, jonka islam uhkaa poistaa Suomesta.

Mielenosoituksissa vastustetaan monikulttuurisuutta. Taustalla on ajatus suomalaisuudesta etno-kulttuurisena ryhmänä, valkoihoisten yhtenäiseksi yhteen hiileen puhaltavasta yhteisöstä, jonka mielletään olevan yhteiskuntana paremmin toimiva (esimerkiksi konflikttomampi) ja pärjäävän paremmin kansainvälisessä

kilpailussa. Rodullistettujen Toisten, tässä aineistossa muslimimaista tulevien turvapaikanhakijoiden, kerrotaan puheissa heikentävän suomalaista yhteiskuntaa paitsi aiheuttamallaan taloudellisilla kustannuksilla myös heille määritellyn kulttuurinsa tai islamin uskonsa vuoksi.

Puheissa keskitytään puhumaan kulttuurista tai islamista yleisesti, irrallaan yksittäisistä turvapaikanhakijoista pyrkien välttämään rasistisena pidettävää kielenkäyttöä. Tästä huolimatta puheissa toistuu ajatus kulttuurista tai islamista useimmiten yhdenmukaisesti turvapaikanhakijoissa ilmenevänä, esimerkiksi ”naisten alistamisen” muodon saamana ristiriitana suomalaisuuden kanssa. Islam näyttäytyy usein yhtenäisenä kulttuurina ja siitä puhutaan paitsi typeryttävän erilaisena kuin – niin ikään yhtenäiseksi mielletty – suomalainen kulttuuri, niin myös usein arvoltaan vähäisempänä. Rotu oli 1900-luvun alussa luonteva ja tieteellisesti todennettu tapa rakentaa ihmisryhmiä ja asettaa niitä arvojärjestykseen. Nykypäivänä kulttuuri on ottanut tuon saman paikan (Lähdesmäki & Saresma 2014, 301; Puuronen 2011, 57; Brah 1993, 11; 17–21; Mulinari & Neergaard 2015, 508) luonnolliselta vaikuttavien erojen rakentamisessa, mitä linjaa tutkimani mielenosoitukset vaikuttavat noudattavan.

7.1. Kuinka tunteet osallistuvat turvapaikanhakijan figuurin rakentamiseen?

Keskeistä tunteiden kierrättämisen kannalta mielenosoituksissa on metonyymisen liukuman sekä erilaisten tunteita liikkelle laittavien assosiaatioiden ja tunteita kohteistaan erottamisen käyttö (vrt. Ahmed 2014). Metonyymisen liukuman avulla puheen kohteena olevat ihmisryhmät liukuvat toisiinsa; tällöin turvapaikanhakijoista puhutaan samassa yhteydessä kuin salafiittijihadisteista, tummaihoisten ihmisten tekemistä raiskauksista Suomessa ja muslimeista yleensä tekemättä selviä eroja näiden välille.

Metonyyminen liukuma siirtää esimerkiksi salafiittijihadisteihin kiinnittyneinä olevia tunteita turvapaikanhakijoihin sen nojalla, että kuka turvapaikanhakija vain voi olla salafiittijihadisti. Vaarantunne ja pelko ovat erityisesti turvapaikanhakijan figuuriin tahmaantuneita tunteita, joihin liitetään erityisesti suomalaisten naisten turvallisuuden vaarantuminen sekä suomalaisen kulttuurin häviäminen.

Turvapaikanhakijan figuuria kutsutaan tarkkailemaan ja sitä pyritään dissosioimaan

esimerkiksi säälintunteiden herättämisestä kuvaamalla turvapaikanhakijoita mahdollisesti vihamielisiksi ja elintasopakolaisiksi.

Oikeasti apua tarvitsevien turvapaikanhakijoiden määrään Suomessa otetaan harvoin kantaa, tällöin he ovat lähinnä hyvin pienilukuinen joukko, mutta heitä kohtaan osoitetaan sympatiaa, vaikka osa puheista vaatiikin jokaisen Suomeen tulleen siirättämistä pois – samalla heitä kuvataan naisiksi ja lapsiksi, jotka Eurooppaan tulleet miehet ovat jättäneet taakseen, mikä kutsuu kohdistamaan Suomeen tulleisiin turvapaikanhakijoihin entistä enemmän antipatiaa. Yksi puheista kohdisti julkilausutusti vihaa sellaisiin turvapaikanhakijoihin, joiden puheessa ajateltiin olevan oikeutetusti vihattavia: turvapaikan tarpeestaan huijaaviin ja vaimonsa ja lapsensa hylänneisiin ”maanpettureihin”. Lopulta vähintäänkin turvapaikanhakijoiden enemmistö näyttäytyy puhujalle, hänen mukaansa ainakin suurella todennäköisyydellä, juuri tällaisina ei-toivottuina turvapaikanhakijoina.

Puheissa pyritään saamaan hälytyskellot soimaan turvapaikanhakijan figuurin kohdalla. Turvapaikanhakijat ylittämättömän kulttuurieron kautta ajateltuina, joko tietoisella toiminnallaan, silkalla lukumäärällään tai monikulttuurisuuden nimissä tehtyjen suomalaisuutta hävittävien toimienpiteiden kautta uhkaavat hävittää suomalaisuuden – jopa siinä määrin, että voidaan puhua suurimmasta kriisistä talvisodan jälkeen tai kutsua esiin ajatus kansanmurhasta.

Turvapaikanhakijavastaista toimintaa mobilisoidaan kutsumalla esiin ajatus isänmaan suojelemisesta rakkaudesta Suomeen ainutlaatuisena hienona maana ja suomalaisiin ainutlaatuisena kansana. Turvapaikanhakija kuvataan joksikin, joka uhkaa riistää heiltä hyvin rakkaana kuvatun isänmaan. Tilanne näyttäytyy kokonaisuudessaan puheissa hyvin epäoikeudenmukaisena: poliitikot välinpitämättöminä, Suomi katoamisen partaalla, turvapaikanhakijat vihamielisinä ja ”suvakit” sinisilmäisinä.

7.2. Loppupohdintaa

Postrasismien aikakaudella rasismi tavataan sijoittaa menneeseen aikaan erityisesti biologiseksi rasismiksi (ks. Holling, Moon & Nevis 2014, 260–264; Andreassen & Ahmed-Andresen 2014, 27–29; Garner 2014, 409–410; Keskinen 2014, 471). Nykyisin toimiva strategia on siirtää huomio pois jonkin toiminnan nimeämisestä rassistiseksi valittamalla sananvapaudesta ja kaiken negatiivisia sävyjä sisältävän

puheen leimaamista vaintamistarkoituksessa rasismiksi (vrt. van Dijk 1992, 90; 94; 112-115).

”Maahanmuuttokriitikot” ovat usein tietoisia rasismien määritelmistä ja tietoisesti pyrkivät välttämään rasistiksi leimaantumista ja samalla halventamaan, rodullistamaan ja esittämään esimerkiksi muslimit vihollisina (Sakki & Pettersson 2016, 157; Puuronen 2011, 34; van Dijk 1992, 89). Turvapaikanhakijoista puhumaan keskittyminen siiloin, kun keskitytäänkin puhumaan islamista on tässä yksi aineistossa näkyvä strategia (ks. Kushner 2003, 263). ”Maahanmuuttokriittiset”, niiden joukossa myös rasistiset, näkemykset vaikuttavat saavan runsaasti julkisuutta verrattuna esimerkiksi turvapaikanhakijoiden omiin näkemyksiin. On vaikea kuvitella tilannetta, jossa olisi normaalia, että turvapaikanhakijat ja turvapaikanhakijoina Suomeen tulleet pääsisivät puhumaan omalla äänellään⁴⁷, esimerkiksi siitä, mitä ongelmia Suomen maahanmuuttopolitiikassa on vähintään yhtä usein ja yhtä paljon julkisuutta saaden kuin ne, jotka puhuvat turvapaikanhakijoista lähinnä elintasopakolaisina ja uhkina.

Suomessa julkisessa keskustelussa vaikuttaisi olevan hankala nimetä rasistista kielenkäyttöä rasistiseksi eikä rasismien aina mielletä muuttuvan ajan ja paikan myötä ja voivan olla myös riippumatonta puhujan omista asenteista (Rastas 2005, 72–74; 2007, 116–117). Liian monet mediassa käydyt ja arjessa kuulemani keskustelut rasistisesta kielenkäytöstä vaikuttavat pelkistyvän siihen, loukkasiko jokin ilmaisu ihmisiä tai oliko rasistinen kielenkäyttö tarkoituksellista. Kun samalla rasistisen kielenkäytön kohteena olevien ihmisten oma ääni pääsee Suomessa harvoin ääneen (Keskinen 2010, 61–62), on mahdollista, että väitteet ”puolestaloukkaantumisesta” ja ”liiallisesta poliittisesta korrektiudesta” (Modest & de Koning 2016, 102; Ekman 2015, 1995–1996; ks. myös ’loony left’ Isossa Britanniassa, van Dijk 1992, 101; 105) voivat näyttäytyä uskottavilta jollekulle.

Rodullistettujen kokemukset ovat keskeisiä rasismien vastustamisen kannalta. Kuitenkin, kun ammennetaan yksinomaan loukkaantumisdiskurssista, pääpaino siirretään itse kielenkäytöstä ja sen seurauksista kielenkäytön kohteeseen ja hänen

⁴⁷ En tällä tarkoita sanoa, että turvapaikanhakijoina tulleilla, muslimeilla tai rodullistetuilla suomalaisilla tai ulkomaalaisilla Suomessa on minkäänlaisia *velvoitteita todistella* julkisuudessa muille suomalaisille sitä, miksi he ovat tulleet Suomeen tai miksi he olisivat poikkeuksellisen hyviä suomalaisia. Tai *velvoitetta* toimia ”monikulttuurisuuden” tai maahanmuuton asiantuntijoina.

tunnereaktioonsa. Tästä voi olla seurauksena, että rasistinen kielenkäyttö pelkistyy siihen, loukkaantuiko joku, jolloin kielenkäytön ongelmallisuus voi näyttäytyä sijoittuvan loukkaantuneen reaktioon, ei alkuperäiseen kielenkäyttöön. Rasistisesta kielenkäytöstä puhuminen vain loukkaantumisen kautta sivuuttaa rasistisen kielenkäytön halventavuuden, sen millaisina rasistinen kielenkäyttö rakentaa kohteensa ja kuinka tuo puhe kutsuu suhtautumaan rasistisen kielenkäytön kohteisiin, millaisesta yhteiskunnallisesta kontekstista puhutaan ja mitä seurauksia sillä on laajemmin. Tämä tutkimus on pyrkinyt tekemään näkyväksi juuri sitä, kuinka tiettyyn ihmisryhmään (turvapaikanhakijoihin) kutsutaan suhtautumaan ja millaisena turvapaikanhakijat sen seurauksena mielenosoituksissa näyttäytyvät.

Tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena ei ollut etsiä ja löytää rasistista kielenkäyttöä, enkä väitä, että ”maahanmuuttokritiikki” tai mielenosoituksen puheiden kielenkäyttö kokonaisuudessaan ovat rasistista toimintaa, mutta mikäli rasismi määritellään joukon ihmisiä niputtamisena johonkin ryhmään kuuluvina, tuon ryhmän esittämisenä homogeenisena ja kokonaisuudessaan alempiarvoisena sekä tuon väitetyn alempiarvoisuuden perustuvan ryhmän jäsenyydestä seuraaviin tai siihen elimellisesti liittyviin biologisiin tai kulttuurisiin piirteisiin, niin ei ole lopulta kovinkaan vaikea perustellusti todeta mielenosoitusten puheista löytyvän rasistista kielenkäyttöä, joka pyrkii näyttämään joltain muulta.

Olen tutkimukseni muodossa tuottanut tietoa siitä, kuinka rajojen sulkemista vaativissa mielenosoituksissa puhutaan turvapaikanhakijoista näkökulminani intersektionaalinen sukupuolentutkimus sekä rodullistamisen ja valkoisuuden tutkimus. Toivottavasti tutkimukseni mahdollisesta vaikeaselkoisuudestaan huolimatta osaltaan antaa välineitä käsitellä ja purkaa mielenosoituksessa ja laajemmin suomalaisessa keskustelussa esiintyviä puhetapoja maahanmuuttajista ja artikuloida niiden puhetapojen ongelmallisuutta kouriintuntuvammin.

”Maahanmuuttokriittisen” puheen vaikuttamisen tapojen kuvaaminen tunteiden kautta tuo toivoakseni tuoretta näkökulmaa siihen, kuinka turvapaikanhakijat rakentuvat tämän päivän islam-vastaisessa kielenkäytössä Suomessa sekä valaisee sitä, mikä siinä kenties on se, joka saa ihmisiä ”maahanmuuttokritiikissä” liikkeelle.

Olen tutkimuksessani hahmotellut Sara Ahmedin kiertävien tunteiden ajatuksien pohjalta vuorovaikutusaineistoihin soveltuvaa menetelmällistä lähestymistapaa. En

tässä tutkimuksessa ole analysoinut aineistoa, joka on alun perin ollut tekstiä, vaan olen tuottanut puhutusta sanasta ja sen ympärillä tapahtuneesta sosiaalisesta toiminnasta tekstin (Ahmed 2014, 12, alaviite), jota käytin videotallenteen ohessa aineistonani. Tutkimus on ollut tasapainottelua aineiston tekstualisoinnin ja puheiden ei-kielellisen aineksen säilyttämisen kanssa, mikä yleinen ongelma kun aineisto litteroidaan. Pyrin täydentämään puheiden tutkimista osallistuvalla havainnoinnilla sekä puhujien kehollisia liikkeitä kuvaavalla tekstillä. Aineiston litteraatioon pyrin ottamaan mukaan myös sitä kuvaavia merkintöjä, kuinka jokin asia on sanottu.

Osana tutkimusta olen yhdistänyt osallistuvaa havainnointia videoaineistoon päästen siten seuraamaan samoja mielenosoituksia paitsi useaan kertaan myös kahdesta eri sijainnista, mikä toi tutkimuksen tekoon kiinnostavia mahdollisuuksia. Näen tunteiden roolin tutkimisen rasistisessa ja rodullistavassa puheessa jatkotutkimuksen arvoisena, ja etenkin ihmisjoukossa kehollisesti ilmaistujen tunteiden tutkiminen jäi kaipaamaan lisää teoriaa ympärilleen. Jouduin sen vuoksi tyytymään hyvin varovaisen kuvailevaan otteeseen siihen keskittyessäni.

Tarkoitin puutetta siinä, kuinka tunteet ilmaistuna puheessa kenties eroavat tunteista ruumiillisesti performoituina suhteessa Ahmedin ajatuksiin tunteiden kierrosta. Myös teoriaa jäi puuttumaan tunteiden tutkimisesta nimenomaan performoituina, ruumiillisesti ilmaistuina, kun tutkimuksen kohteena on suuri määrä ihmisiä samanaikaisesti. Tällä hetkellä en tunne teoriaa tai metodologista välineistöä, jolla tähän pääsisi luontevasti käsiksi, mikäli tutkimuksen kohteena on joukko ihmisiä ja aineiston keruumenetelmänä havainnointi ja mahdollisesti videotallentointi. Keskustelunanalyttinen ote tarjoaa välineitä ainakin pienten ryhmien välisen kehollisen vuorovaikutuksen tutkimiseen. Etnometodologiasta ammentavan sosiologi Randall Collinsin tapa muodostaa käsitteitä havainnointiakin apuna käyttäen voisi olla lupaava teoreettisen hahmottelun alkupiste. Hänen käsitteensä ”emotionaalinen energia” (”emotional energy”) (Collins 2008) oli mukana tämän tutkimuksen aiemmassa vaiheessa.

Tämä tutkimus ottaa kannan, jonka mukaan kielenkäyttö muokkaa kohteidensa näyttäytymistä ja että se, kuinka ajatellaan esimerkiksi kulttuureita – eroja korostaen kansallisesti jäsentyneinä (tai vielä isommille maantieteellisille alueille kuten Eurooppaan) – vai jatkuvasti rajojen yli vuotavina, kerrostuneina ja aina jo

moniaineksisina ja sekoittuneina (Löytty 2005, 182; Huttunen 2005, 127–128; 133–134; 149; 151). Juuri islamiin ja muslimeihin on tänä päivänä Suomessa ja Euroopassa tahmaantuneena ajatukset potentiaalisesta terrorismista ja yhdenmukaisesta totalitaristisesta ideologiasta, sekä joukko muita stereotyyppioita, osa vuosisataisia.

Aineistoni mielenosoitusten puheiden näkökulmasta nämä yllä mainitut näkökannat on luultavasti syytä sivuuttaa, sillä lopulta puheissa katsotaan, että on perusteltua ”tosiasioiden”, tilastojen ja tieteelliseen tutkimukseen (esim. Huntington, Lewis ja Eurabia-kirjallisuutta tuottavat akateemikot) perusteella arveluttavien yleistysten uhallakin muodostaa käsitys turvapaikanhakijoista ja islamista yhdenmukaisena uhkana, joka ulottuu valepukuisia Daesh-taistelijoita laajemmalle, esimerkiksi ”suomalaiseen kulttuuriin” tai ”eurooppalaiseen sivilisaatioon”. Tältä pohjalta lopetan kysymykseen: onko Euroopan viime vuosisatojen historiasta löydettävissä rasistista ja rodullistavaa ajattelua, jota ei olisi oikeutettu myös tilastoilla tai (proto-)tieteellisellä tiedolla?

8. Lähteet

8.1. Painetut lähteet

Aden, Said (2009) "Ikuisesti pakolaisina? Maahanmuuttokeskustelu Suomen somalialaisten näkökulmasta" *Teoksessa*: Keskinen, Suvi; Rastas, Anna; Tuori, Salla (toim.) En ole rasisti mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. Tampere. *Pp*: 25–33.

Ahmed, Sara (2010) "Creating disturbance: Feminism, happiness and affective differences" *Teoksessa*: Liljeström, Marianne & Paasonen, Susanna (toim.) Working with Affect in Feminist Readings: Disturbing Differences. Routledge. New York. *Pp*: 31–44.

Ahmed, Sara (2014) Cultural Politics of Emotion. Toinen painos. [2004] Edinburgh University Press. Edinburgh.

Ala, Juha (1999) "Suomi-ihanne tunteiden koossapitäjänä" *Teoksessa*: Näre, Sari (toim.) Tunteiden sosiologiaa: II Historiaa ja säätelyä. Suomalaisen Kirjallisuuden seura. Helsinki. *Pp*: 145-189.

Anthias, Floya & Yuval-Davis, Nira (1992) Racialized Boundaries: Race, Nation, Gender, Colour and Class and the Anti-Racist Struggle. Routledge. Lontoo

Billig, Michael (1987) Arguing and Thinking: A rhetorical approach to social psychology. Cambridge University Press. Cambridge.

Billig, Michael. (1995) Banal Nationalism. Sage Publications. Lontoo, Thousand Oaks & New Delhi.

Brennan, Teresa (2004) Transmission of Affect. Cornell University Press. New York.

Collins, Randall (2008) Violence. A Micro-sociological Theory. Princeton University Press. Oxford ja Princeton.

Dyer, Richard (2005) "The Matter of Whiteness" *Julkaisussa*: Rothenberg, Paula S. (toim.) White Privilege: Essential Readings on the Other Side of Racism. Worth Publishers. New York. *Pp*: 9–14.

Gordon, Tuula (2002) "Kansallisuuden sukupuolittuneet tilat" *Teoksessa*: Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 37–55.

Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen, Kirsti (2002) "Johdanto" *Teoksessa*: Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 10–16.

Harding, Sandra (toim.) (1987) Feminism & Methodology. Social Science Issues. Indiana University Press. Bloomington.

Hildén, Tarja (2001) "Rähinöitä, rötöstelyä ja rasismia: Skinirikollisuus Joensuussa ja lähiympäristössä vuosina 1995–1998" *Teoksessa*: Puuronen, Vesa (toim.) Valkoisen vallan lähettiläät. Rasismien arki ja arjen rasismi. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 47–77.

Hobsbawm, Eric (1994) Nationalismi. *Suomentaneet*: Jari Sedergren, Jussi Träskilä & Risto Kunnari. [1990]. Vastapaino. Tampere.

Hochschild, Arlie (1983) *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*. University of California Press. Berkeley.

hooks, bell (1981) *Ain't I a Woman: Black Women and Feminism*. South End Press. Boston.

Huddart, David (2007) "Homi K. Bhabha - Missä kulttuuri sijaitsee?" *Teoksessa*: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) Kolonialismin jäljet. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 62–70.

Huhta, Aleks (2015) "'Tokko ne tytöt sentään tanssia tahtovat mustien kanssa?" Amerikansuomalaisen lehdistön suhtautuminen Harlemin suomalaisten ja mustien välisiin "sukupuolisuhteisiin" keväällä 1931" *Julkaisussa*: Sukupuolentutkimus – Genusforskning, no. 4/2015. *Pp*: 33–46.

Huttunen, Laura (2004) "Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: Marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat" *Teoksessa*: Jokinen, Arja; Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 134–154.

Huttunen, Laura (2005) "Etnisyys: Luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä" *Teoksessa*: Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 117–160.

Huttunen, Laura (2009) "Mikä ihmeen maahanmuuttaja?" *Julkaisussa*: Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) En ole rasisti mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. Tampere. *Pp*: 117–123.

Huttunen, Laura, Löytty, Olli & Rastas, Anna (2005) "Suomen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijäisiä suhteita" *Julkaisussa*: Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. 2005. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 16–40.

Jaakkola, Magdalena (1995) *Suomalaisten kiristyvät ulkomaalaisasenteet*. Työpoliittinen tutkimus 101. Työministeriö: Painatuskeskus. Helsinki.

Jaakkola, Magdalena (2009) *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987–2007*. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1/2009. Helsinki.

Jasinskaja-Lahti, Inga; Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina (2002) *Rasismi ja syrjintä Suomessa: Maahanmuuttajien kokemuksia*. Gaudeamus. Helsinki.

- Jokinen, Arja (2016a) "Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka" *Teoksessa*: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 179–211.
- Jokinen, Arja (2016b) "Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin" *Teoksessa*: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero. Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. 2016b. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 249–265.
- Jokinen, Arja (2016c) "Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen" *Teoksessa*: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 337–368.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016) "Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta" *Teoksessa*: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 267–310.
- Järviö, Nina (2015) "Pelastetaan homot! Kansalaisaktivismi, homoseksuaalisuus ja turvapaikanhaku Suomessa" *Julkaisussa*: Sukpuolentutkimus – Genusforskning, no. 4/2015. *Pp*: 7–20.
- Keskinen, Suvi (2009) "Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena" *Julkaisussa*: Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) En ole rasisti mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. Tampere. *Pp*: 33–47.
- Keskinen, Suvi (2010) "Kommentti: Maahanmuuttokeskustelu ei ole yhden miehen varassa" *Teoksessa*: Kyrölä, Katariina (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2010. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö. Tampere. *Pp*: 61–64.
- Keskinen, Suvi; Näre, Lena & Tuori, Salla (2015) "Valkoisuusnormi, rodullistamisen kritiikki ja sukupuoli" *Julkaisussa*: Sukpuolentutkimus – Genusforskning, no. 4/2015. *Pp*: 2–7.
- Keskinen, Suvi; Tuori, Salla; Irni, Sari & Mulinari, Diana (toim.) (2009) *Complying With Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Ashgate. Aldershot.
- Koivulaakso, Dan; Brunila, Mikael & Andersson, Li (2012) *Äärioikeisto Suomessa*. Into Kustannus Oy. Helsinki.
- Koivunen, Anu (2010) "An affective turn?" *Teoksessa*: Liljeström, Marianne & Paasonen, Susanna (toim.) *Working with Affect in Feminist Readings: Disturbing Differences*. Routledge. New York. *Pp*: 8-27.
- Komulainen, Katri (2002) "Kansallisen ajan esitykset oppikoulun juhlissa" *Teoksessa*: Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 133–154.

Kuortti, Joel (2007) "Jälkikoloniaalisia käännöksiä" *Teoksessa*: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) Kolonialismin jäljet. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 11–26.

Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) (2007) Kolonialismin jäljet. Gaudeamus. Helsinki.

Kuusisto, Riikka (1996) "Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa" *Teoksessa*: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 276–291.

Kynsilehto, Anitta (2011) *The Politics of Multivocality. Encountering Maghrebi Women in France*. Väitöskirja. Tampere University Press. Tampere.

Lappalainen, Sirpa (2006) Kansallisuus, etnisyys ja sukupuoli lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännöissä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (2007) "Suomiko toista maata?" *Teoksessa*: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) Kolonialismin jäljet. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 105–118.

Leiwo, Matti & Pietikäinen, Sari (1996) "Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä." *Teoksessa*: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 85–108.

Lempiäinen, Kirsti (2002) "Kansallisuuden tekeminen ja toisto" *Teoksessa*: Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 19–36.

Liljeström, Marianne (toim.) (2004) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Vastapaino. Tampere.

Löytty, Olli (2005) "Toiseus. Kuinka tutkia kohtaamisia ja valtaa" *Teoksessa*: Rastas, Anna; Huttunen Laura & Löytty, Olli (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 161-189.

McClintock, Anne (1995) *Imperial Leather: Race, Gender and Sexuality in the Colonial Contest*. Routledge. New York.

Miles, Robert (1994) Rasismi. *Suomentaneet*: Antero Tiusanen & Juha Koivisto. [1989]. Vastapaino. Tampere.

Muhammed, Husein (2009) "Alaikäiset turvapaikanhakijat mediakeskusteluissa" *Teoksessa*: Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) En ole rasisti mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. Tampere. *Pp*: 135–141.

Männistö, Anssi (1999) Islam länsimaisessa hegemonisessa diskurssissa. Myyttis-ideologinen ja kuva-analyyttinen näkökulma sivilisaatioiden kohtaamiseen. TAPRI – Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus, tutkimuksia no. 87. Tampere.

Näre, Sari (1999) ”Sukupuolten tunnekulttuuri ja julkisuuden intimisoituminen” *Teoksessa*: Näre, Sari (toim.) Tunteiden sosiologiaa 1. Elämyksiä ja läheisyyttä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. *Pp*: 263–324.

Perelman, Chaïm (2008) *The Realm of Rhetoric. Kääntänyt ranskasta: William Kluback. [1982].* University of Notre Dame Press. Notre Dame.

Pietikäinen, Sari; Leppänen, Sirpa (2007) ”Saamelaiset toisin sanoin” *Teoksessa*: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) Kolonialismin jäljet. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 231–248

Puuronen, Vesa (2001) ”Skinit maailmalla ja Joensuussa” *Teoksessa*: Puuronen, Vesa (toim.) Valkoisen vallan lähettiläät. Rasismin arki ja arjen rasismi. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 11–33.

Puuronen, Vesa (2011) *Rasistinen Suomi.* Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.

Raittila, Pentti (2009) ”Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismin tukemista?” *Julkaisussa*: Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) En ole rasisti mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. Tampere. *Pp*: 67–77.

Rastas, Anna (2004) ”Miksi rasismin kokemuksista on niin vaikea puhua?” *Teoksessa*: Jokinen, Arja; Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (toim.) Puhua vastaan ja vaieta: neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 33–55.

Rastas, Anna (2005) ”Rasismi: Oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia” *Teoksessa*: Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 69–116.

Rastas, Anna (2007a) ”Neutraalisti rasistinen? Erään sanan politiikkaa” *Julkaisussa*: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) Kolonialismin jäljet. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 119–141.

Rastas, Anna (2007b) *Rasismi lasten ja nuorten arjessa: Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Väitöskirja.* Tampere University Press ja Nuorisotutkimusseura. Tampere.

Ronkainen, Suvi (1999) ”Subjektius, häpeä ja syyllisyys parisuhdeväkivallan elementtinä”. *Teoksessa*: Näre, Sari (toim.) Tunteiden sosiologiaa 1: Elämyksiä ja läheisyyttä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. *Pp*: 131–154.

Ruuska, Petri (2005) ”Nationalismi. Kansallisen järjestyksen globaali kulttuuri ja arki” *Julkaisussa*: Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 190–227.

- Said, Edward (1981) *Covering Islam*. Routledge & Kegan Paul. Lontoo ja Henley.
- Said, Edward (2007) "Mikään ei tapahdu eristyksissä: Esipuhe Orientalism -teoksen vuoden 2003 laitokseen" *Teoksessa*: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) *Kolonialismin jäljet*. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 27–38.
- Said, Edward (2011) *Orientalismi*. *Suomentanut*: Kati Pitkänen. [1978]. Helsinki. Gaudeamus.
- Seikkula, Minna (2015) "Rodullistavien rajanvetojen kyseenalaistaminen rasismien kohteeksi joutuvien blogiteksteissä" *Julkaisussa*: Sukupuolentutkimus – Genusforskning, no. 4/2015. *Pp*: 20–33.
- Silvennoinen, Oula; Tikka, Marko & Roselius, Aapo (2016) *Suomalaiset fasistit. Mustan sarastuksen airuet*. Werner Söderström Osakeyhtiö. Helsinki.
- Stevanovic, Melisa; Lindholm, Camilla (toim.) (2016) *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta*. Vastapaino. Tampere.
- Strømme, Øyvind (2013) *Äärioikeisto, vastajihadismi ja terrorismi Euroopassa*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Summa, Hilikka (1996) "Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus" *Teoksessa*: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 51-83.
- Terada, Rei (2001) "Feeling in Theory: Emotion after the 'Death of the Subject'" Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2003) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.
- Tuori, Salla (2007) "Erontekoja: Rodullistetun sukupuolen rakentuminen monikulttuurisessa naispolitiikassa" *Teoksessa*: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) *Kolonialismin jäljet*. Gaudeamus. Helsinki. *Pp*: 156–174.
- Wager, Maaret (1999) "Tutkijuus ja tunteet" *Teoksessa*: Näre, Sari (toim.) *Tunteiden sosiologiaa: II Historiaa ja säätelyä*. Suomalaisen Kirjallisuuden seura. Helsinki. *Pp*: 325–342.
- Valenius, Johanna (2004) *Undressing the Maid: Gender, Sexuality and the Body in the Construction of the Finnish Nation*. Väitöskirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki
- Wodak, Ruth (2000) "Conclusions" *Teoksessa*: Wodak, Ruth; van Dijk, Teun A. (toim.) *Racism at the Top: Parliamentary Discourses on Ethnic Issues in Six European States*. 2000. Itävallan liittovaltion koulutus-, tiede- ja kulttuuriministeriö. Drava Verlag. Klagenfurt. *Pp*: 355–365.

Wodak, Ruth & van Dijk, Teun A. (toim.) (2000) *Racism at the Top: Parliamentary Discourses on Ethnic Issues in Six European States*. 2000. Itävällän liittovaltion koulutus-, tiede- ja kulttuuriministeriö. Drava Verlag. Klagenfurt.

Vuori, Jaana (2004) "Sukupuolen ja seksuaalisuuden retorinen analyysi" *Teoksessa*: Liljeström, Marianne (toim.) *Feministien tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Vastapaino. Tampere. *Pp*: 93–118.

4.2. Digitaaliset lähteet

Ahmed, Saifuddin & Matthes, Jörg (2016) "Media representation of Muslims and Islam from 2000 to 2015: A meta-analysis" *Julkaisussa*: *International Communication Gazette*, vol. 79, no. 3. *Pp*: 219–244.

Ahmed, Sara (2000a) "Who Knows? Knowing Strangers and Strangeness" *Julkaisussa*: *Australian Feminist Studies*, vol. 15, no. 31. *Pp*: 49–68.

Ahmed, Sara (2000b) *Stange Encounters. Embodied Others in Post-Coloniality*. Routledge. Lontoo ja New York.

Ahmed, Sara (2004) "Affective Economies" *Julkaisussa*: *Social text*. vol. 22 no. 2. 2004. *Pp*: 117–139)

Ahmed, Sara (2007) "Phenomenology of Whiteness" *Julkaisussa*: *Feminist Theory*, vol. 8, no. 2. *Pp*: 149–168.

Alasuutari, Pertti (1996) "Theorizing in Qualitative Research: A Cultural Studies Perspective" *Julkaisussa*: *Qualitative Inquiry*, vol. 2, no. 4. *Pp*: 371–384.

Anderson, Benedict (2006) *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. [1983]. Verso, New York ja Lontoo.

Andreassen, Rikke & Ahmed-Andresen, Uzma (2014) "I can never be normal: A conversation about race, daily life practices, food and power" *Julkaisussa*: *European Journal of Women's Studies*, vol. 21, no. 1. *Pp*: 25–42.

Anthias, Floya & Yuval-Davis, Nira (toim.) (1989) *Woman-Nation-State*. Macmillan. Lontoo.

Anti-Defamation League: Education & Resources: "Alt Right: A Primer about the New White Supremacy". Anti-Defamation League. New York. (<https://www.adl.org/education/resources/backgrounders/alt-right-a-primer-about-the-new-white-supremacy?referrer=>). *Noudettu*: 2.5.2017.

Associated Press Blog (28.11.2016) "Writing about the 'alt-right'" John Daniszewski. Associated Press. New York. (<https://blog.ap.org/behind-the-news/writing-about-the-alt-right>).. *Noudettu*: 2.5.2017.

BBC News (21.11.2014) "UKIP: The story of the UK Independence Party's rise" (<http://www.bbc.com/news/uk-politics-21614073>). *Noudettu*: 14.5.2017.

BBC News (26.10.2015) "Poland elections: Conservatives secure decisive win" (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-34631826>). *Noudettu*: 15.4.2017.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1991) *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. [1966]. Penguin Books. Lontoo.

Bhambra, Gurminder K. (2014) "Postcolonial and Decolonial Dialogues" *Julkaisussa: Postcolonial and decolonial studies*, vol. 17, no. 2. *Pp*: 115–121.

Bhambra, Gurminder, K. (2016) "Whither Europe" *Julkaisussa: Interventions*, vol. 18 no. 2. *Pp*: 187-202.

Bleich, Erik; Hisar, Hasher & Abdulhamid, Rana (2016) "The effect of terrorist events on media portrayals of Islam and Muslims: evidence from New York Times headlines, 1985–2013" *Julkaisussa: Ethnic and Racial Studies*, vol. 39, no. 7. *Pp*: 1109–1127.

Bohman, Andrea & Hjerm, Mikael (2016) "In the wake of radical right electoral success: a cross-country comparative study of anti-immigration attitudes over time", *Julkaisussa: Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 42, no. 11. *Pp*: 1729-1747.

Booky.fi: "Rautaristi, Elovaara, Klaus, Kustannus Oy Salamajärvi". (https://www.booky.fi/tuote/elovaara_klaus/rautaristi/9789519889740). *Noudettu*: 6.5.2017.

Brah, Avtar (1993) "Re-Framing Europe: En-Gendered Racisms, Ethnicities and Nationalisms in Contemporary Western Europe" *Julkaisussa: Feminist Review*, no. 45. *Pp*: 9–29

Brown, Lorraine; Brown Joanne & Richards, Barry (2015) "Media representations of Islam and international Muslim student well-being" *Julkaisussa: International Journal of Education Research*, vol. 69. *Pp*: 50–58.

Burr, Vivien (2015) *Social Constructionism*. [1995]. Routledge. Lontoo ja New York.

CBS News (29.2.2016) "Chilean pianist beaten in Poland after being mistaken for Arab" (<http://www.cbsnews.com/news/chilean-pianist-beaten-in-poland-after-being-mistaken-for-arab/>). *Noudettu*: 9.4.2016.

Chandler, Daniel & Munday, Rod (2016) "Trolling". *Teoksessa: A Dictionary of Social Media*. Oxford University Press. *Noudettu*: 2.5.2017

Clough, Patricia Ticineto (2009) "The New Empiricism: Affect and Sociological Method" *Julkaisussa: European Journal of Social Theory*, vol. 12 no. 1. *Pp*: 43–61.

Collins, Randall (2012) "Time-bubbles of nationalism: dynamics of solidarity ritual in lived time" *Julkaisussa: Nations and Nationalism*, vol. 18, no. 3. *Pp*: 383–397.

Crenshaw, Kimberlé (1991) "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color" *Julkaisussa: Stanford Law Review*, vol. 43, no. 6. *Pp*: 1241–1299.

- Davis, Kathy (2008) "Intersectionality as a buzzword: A sociology of science perspective what makes a feminist theory successful" *Julkaisussa: Feminist Theory* vol. 9, no. 67. *Pp.* 67–85.
- de Cillia, Rudolf; Reisigl, Martin & Wodak, Ruth (1999) "The Discursive Construction of National Identities" *Julkaisussa: Discourse & Society*, vol. 10, no. 2. *Pp.* 149–173.
- Diehl, Jackson (29.11.2015) "Poland's disturbing tilt to the right". *Lehdessä: Washington Post*. (https://www.washingtonpost.com/opinions/polands-disturbing-tilt-to-the-right/2015/11/29/480341e0-952a-11e5-8aa0-5d0946560a97_story.html).
Noudettu: 15.4.2017.
- ECRI: European Commission Against Racism and Intolerance. 9.7.2013. Suomea koskeva raportti (neljäs raportointikierros). Euroopan komissio.
- Maahanmuuton tunnusluvut 2015 (2016) Euroopan muuttoliikevirasto EMN. Maahanmuuttovirasto. Helsinki.
(http://www.emn.fi/files/1363/EMN_maahanmuuton_tunnusluvut_2015_tumma.pdf).
Noudettu: 14.5.2017.
- Ekman, Mattias (2015) "Online Islamophobia and the politics of fear: manufacturing the green scare" *Julkaisussa: Ethnic and Racial Studies*, vol. 38, no. 11. *Pp.* 1986–2002.
- Fekete, Liz (2004) "Anti-Muslim racism and the European security state" *Julkaisussa: Race & Class*, vol. 46, no. 1. *Pp.* 3–29.
- Fekete, Liz (2011) "The Muslim conspiracy theory and the Oslo massacre" *Julkaisussa: Race & Class*, vol. 53, no. 3. *Pp.* 30–47.
- Fox, Jon E. & Miller-Idriss, Cynthia (2008) "Everyday nationhood" *Julkaisussa: Ethnicities*, vol. 8, no. 4. *Pp.* 536–576.
- Garner, Steve (2014) "Injured nations, racialising states and repressed histories: making whiteness visible in the Nordic countries" *Julkaisussa: Social Identities*, vol. 20, no. 6. *Pp.* 407–422.
- Goode, J. Paul & Stroup, David R. (2015) "Everyday Nationalism: Constructivism for the Masses". *Julkaisussa: Social Science Quarterly*, vol. 96, no. 3. *Pp.* 717–739.
- Goodman, Simon & Speer, Susan A. (2007) "Category Use in the Construction of Asylum Seekers". *Julkaisussa: Critical Discourse Studies*, vol. 4, no. 2. *Pp.* 165–185.
- Grosz, Elizabeth (1994) *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*. Indiana University Press. Bloomington ja Indianapolis.
- Gruber, Oliver & Bale, Tim (2014) "And it's good night Vienna. How (not) to deal with the populist radical right: The Conservatives, UKIP and some lessons from the heartland." *Julkaisussa: British Politics*, vol. 9, no. 3. *Pp.* 237–254.

Guardian, The (1.10.2013) "Norway's Conservatives to form coalition with anti-immigration party" (<https://www.theguardian.com/world/2013/oct/01/norway-conservatives-coalition-immigration>).

Guardian, The (21.9.2015) "Neo-fascist Greek party takes third place in wave of voter fury" (<https://www.theguardian.com/world/2015/sep/21/neo-fascist-greek-party-election-golden-dawn-third-place>). Noudettu: 15.4.2017.

Guardian, The (14.9.2016) "Miloš Zeman: the hardline Czech leader fanning hostility to refugees" (<https://www.theguardian.com/world/2016/sep/14/milos-zeman-czech-leader-refugees>). Noudettu: 15.4.2017.

Hage, Ghassan (2000) *White Nation: Fantasies of white supremacy in a multicultural society*. [1998]. Routledge ja Pluto Press Australia. New York ja Annandale.

Haraway, Donna (1988) "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective" *Julkaisussa: Feminist Studies*, vol. 14, no. 3. Pp: 575–599.

Helsingin Sanomat (8.2.2015) Uusnatsien sisäpiirissä – näin suomalaiset kansallissosialistit haluavat houkutella alaikäisiä" (<http://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002798889.html>). Noudettu: 13.4.2017.

Helsingin Sanomat (29.4.2016) "HS seurasi, kun Soldiers of Odinin virolais-jäsenet partioivat Helsingissä – "Emme lyö, niputamme vain"" (<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002898734.html>). Noudettu: 13.4.2017.

Helsingin Sanomat (18.9.2016) "Suomen vastarintaliike on uusnatsijärjestö" (<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002921478.html#3>). Noudettu: 13.4.2017.

Helsingin Sanomat (20.9.2016) "Perussuomalaisten kovalla siivellä yhteyksiä ainakin viiteen äärinationalistiseen liikkeeseen" (<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002921786.html>). Noudettu: 13.4.2016.

Helsingin Sanomat (12.11.2016) "Matias Turkkila julkaisee verorahoilla "tylyä mättöä" turvapaikkapolitiikasta ja haaveilee Trump-ilmiöstä Suomessa" (<http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002929860.html>). Noudettu: 13.4.2017.

Hemmings, Clare (2005) "Invoking affect. Cultural theory and the ontological turn" *Julkaisussa: Cultural Studies*, vol. 19, no. 5. Pp: 548–567.

Hill Collins, Patricia (1998) "It's All In the Family: Intersections of Gender, Race, and Nation" *Julkaisussa: Hypatia*, vol. 13, no. 3. Pp: 62–82.

Holling, Michelle A.; Moon, Dreama G. & Nevis, Alexandra Jackson (2014) "Racist Violations and Racializing Apologia in a Post-Racism Era" *Julkaisussa: Journal of International and Intercultural Communication*, vol. 7, no. 4. Pp: 260–286.

Horsti, Karina (2005) *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere.

Hostetter, Ellen (2010) The emotions of racialization: examining the intersection of emotion, race, and landscape through public housing in the United States” *Julkaisussa: GeoJournal*, vol. 75. *Pp*: 283–298.

Hübinette, Tobias & Lundström, Catrine (2014) ”Three phases of hegemonic whiteness: understanding racial temporalities in Sweden.” *Julkaisussa: Social Identities*, vol. 20, no. 6. *Pp*: 423-437.

Ilta-lehti (17.8.2015) ”IL selvitti: Olli Immosen yhteydet uusnatseihin” (http://www.iltalehti.fi/uutiset/2015081720191192_uu.shtml). *Noudettu*: 13.4.2017.

Ilta-lehti (29.9.2016) ”Suomen Sisu perusti katupartion - ”Välttelemme fyysistä kontaktia”” (http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016092922384016_uu.shtml). *Noudettu*: 13.4.2017.

Ilta-Sanomat (12.1.2016) ”Perussuomalaisen kunnanvaltuutettu aikoo johtaa katupartiota lisäalassa – Puoluesihteeri: kannattaisi harkita uudelleen” (<http://www.is.fi/kotimaa/art-2000001064519.html>). *Noudettu*: 13.4.2017.

Ilta-Sanomat (27.1.2016) ”Poliisi tutkii Tullinaukiolla tapahtunutta raiskausta Tampereella – epäilty vangittu” (<http://www.is.fi/kotimaa/art-2000001108138.html>). *Noudettu*: 19.4.2017.

Independent, The (15.11.2016) ”Europe's new fascism? The far-right leaders hoping to take power in 2017” (<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/marine-le-pen-geert-wilders-norbert-hofer-rise-of-fascism-europe-far-right-leaders-donald-trump-a7417276.html>). *Noudettu*: 15.4.2017.

Ivarsflaten, Elisabeth (2008) ”What Unites Right-Wing Populists in Western Europe? Re-Examining Grievance Mobilization Models in Seven Successful Cases” *Julkaisussa: Comparative Social Politics*, vol. 41, no. 1. *Pp*: 3–23.

Isän Pikajuna. Korhonen, Jussi (12.4.2016) ”Rajat kiinni -ryhmässä uhattiin sisäministeriä ja poliisiylijohtajaa”. *Internet-blogi*. (<https://seura.fi/isanpikajuna/2016/04/12/rajat-kiinni-ryhmassa-uhattiin-sisaministeria-poliisiylijohtajaa/>). *Noudettu*: 6.5.2017.

Isän Pikajuna. Korhonen, Jussi (27.3.2016) ”Kansanedustajia väkivallan lietsonnan sallivassa ryhmässä”. *Internet-blogi*. (<https://seura.fi/isanpikajuna/2016/03/27/kansanedustajia-vakivallan-lietsonnan-sallivassa-ryhmassa-2/>). *Noudettu*: 6.5.2017.

Kaplan, Jeffrey (2017) ”Red Dawn is Now: Race vs. Nation and the American Election” *Julkaisussa: Terrorism and Political Violence*, vol. 29, no. 3. *Pp*: 411–424.

Jaakkola, Magdalena (2005) Suomalaisen suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. Työministeriö. Helsinki.

Jasinskaja-Lahti, Inga; Liebkind, Karmela & Perhoniemi, Riku (2006) ”Perceived Discrimination and Well-Being: A Victim Study of Different Immigrant Groups”

Julkaisussa: Journal of Community & Applied Social Psychology, vol. 16, no. 4. *Pp:* 267–284.

Jasper, James M. (1998) "The Emotions of Protest: Affective and Reactive Emotions in and around Social Movements" *Julkaisussa: Sociological Forum*, Vol. 13, No. 3. *Pp:* 397–424.

Jäger, Siegfried (2001) "Discourse and knowledge: Theoretical and methodological aspects of a critical discourse and dispositive analysis" *Teoksessa: Wodak, Ruth & Meyer, Michael (toim.) Methods of Critical Discourse Analysis*. Sage, Lontoo. *Pp:* 32–63.

Keskinen, Suvi (2013) "Antifeminism and White Identity Politics: Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland" *Julkaisussa: Nordic Journal of Migration Research*, vol 3, no. 4. *Pp* 225-232.

Keskinen, Suvi (2014) "Re-constructing the peaceful nation: negotiating meanings of whiteness, immigration and Islam after a shopping mall shooting" *Julkaisussa: Social Identities*, vol. 20, no. 6. *Pp:* 471–485.

Keskinen, Suvi (2016) "From welfare nationalism to welfare chauvinism: Economic rhetoric, the welfare state and changing asylum policies in Finland" *Julkaisussa: Critical Social Policy*, vol. 36, no. 3. *Pp:* 352–370.

Kmak, Magdalena (2015) "Between citizen and bogus asylum seeker: management of migration in the EU through the technology of morality" *Julkaisussa: Social Identities*, vol. 21, no. 4. *Pp:* 395–409.

Kolehmainen, Marjo (2010) "Normalizing and Gendering Affects" *Julkaisussa: Feminist Media Studies*. Vol. 10, no. 2. *Pp:* 179-194.

Kotonen, Tommi (2014) "Sissisotaa kansallisen yhtenäisyyden puolesta: äärioikeisto Suomessa 1960- ja 1970-luvuilla" *Julkaisussa: Poliitikka*, vol 56, no. 3. *Pp:* 175-190.

Kundnani, Arun (2012) "Blind Spot? Security Narratives and Far-Right Violence in Europe" *The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague*, vol. 3, no. 5. Haag. (<https://icct.nl/publication/blind-spot-security-narratives-and-far-right-violence-in-europe/>). *Noudettu: 4.5.2017*.

Kushner, Tony (2003) "Meaning nothing but good: ethics, history and asylum-seeker phobia in Britain" *Julkaisussa: Patterns of Prejudice*, vol. 37, no. 3. *Pp:* 257–276.

Leys, Ruth (2011) "The Turn to Affect: A Critique" *Julkaisussa: Critical Inquiry*, vol. 37, no. 3. *Pp:* 434-472.

Lähdesmäki, Tuuli & Saresma, Tuija (2014) "Reframing Gender Equality in Finnish Online Discussion on Immigration: Populist Articulations of Religious Minorities and Marginalized Sexualities" *Julkaisussa: Nora - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, vol. 22, no. 4. *Pp:* 299-313.

- Maahanmuuttovirasto: Turvapaikanhakijat 1.1.2015–31.12.2015. (21.1.2016)
 Maahanmuuttovirasto. (http://www.migri.fi/download/64990_Tp-hakijat_2015.pdf?03db1608fd40d388). *Noudettu*: 24.4.2017.
- Maasilta, Mari; Rahkonen, Juho & Raittila, Pentti (2008) Islam suomalaisessa joukkoviestinnässä. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, Julkaisuja, Sarja A. Tampere.
- Maijala, Jussi (2005) "Kansakokonaisuuden puolesta" *Teoksessa*: Juuti, Petri (toim.) Sinistä, Punaista, Mustaa: Näkökulmia Suomen 1930–1940-lukujen poliittiseen historiaan. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes print. Tampere. *Pp*: 43–79.
- Mamadouh, Virginie (2012) "The Scaling of the 'Invasion': A Geopolitics of Immigration Narratives in France and The Netherlands" *Julkaisussa*: Geopolitics, vol. 17, no. 2. *Pp*: 377–401.
- Massumi, Brian (1995) *Autonomy of Affect*. *Julkaisussa*: Cultural Critique, no. 31: The Politics and Systems of Environments, osa 2. *Pp*: 83–109.
- Meer, Nasar (2013) "Racialization and religion: race, culture and difference in the study of antisemitism and Islamophobia" *Julkaisussa*: Ethnic and Racial Studies, vol. 36, no. 3. *Pp*: 385–398.
- Mepschen, Paul; Duyvendak, Jan Willem & Tonkens, Evelien H. (2010) "Sexual Politics, Orientalism and Multicultural Citizenship in the Netherlands" *Julkaisussa*: Sociology, vol. 44, no. 5. *Pp*: 962–979.
- Modest, Wayne & de Koning, Anouk (2016) "Anxious politics in the European city: an introduction" *Julkaisussa*: Patterns of Prejudice, vol. 50, no. 2. *Pp*: 97–108.
- MTV Uutiset (10.12.2015) "Vastaanottokeskukset vihan kohteena – jo kymmenen hyökkäystä syksyn aikana"
 (<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/vastaanottokeskukset-vihan-kohteena-jo-kymmenen-hyokkaysta-syksyn-aikana/5603944>). *Noudettu*: 2.5.2017.
- MTV Uutiset (3.3.2016) "Ylen kutsu äärioikeistolle poiki kunnan A2-boikotin"
 (<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/ylen-kutsu-aarioikeistolle-poiki-kunnan-a2-boikotin/5769116>). *Noudettu*: 15.4.2017.
- Mudde, Cas (2007) *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Mudde, Cas (2012) "The 2012 Stein Rokkan Lecture: Three decades of populist radical right wing parties in Europe: So what?" *Julkaisussa*: European Journal of Political Research, vol. 52, no. 1. *Pp*: 1–19.
- Mudde, Cas (10.8.2015) "Is Hungary run by the radical right?" *Lehdessä*: Washington Post. (<https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/08/10/is-hungary-run-by-the-radical-right/>). *Noudettu*: 15.4.2017.

Mudde, Cas (6.3.2016) "A Slovak Shocker! How Syrian Refugees Kidnapped the Slovak Elections". *Lehdessä*: The World Post/Huffington Post. (http://www.huffingtonpost.com/cas-mudde/a-slovak-shocker-how-syri_b_9392022.html). *Noudettu*: 15.4.2017.

Mudde, Cas (7.12.2016) "Liberalism need not be on the retreat – rightwing populism is beatable". *Lehdessä*: The Guardian. (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/dec/07/liberalism-austria-clinton-us-populist>). *Noudettu*: 15.4.2017.

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2010) "The "others" in Sweden. Neoliberal policies and the politics of "race" in education" *Julkaisussa*: Journal for Critical Education Policy Studies, vol. 8, no. 2. *Pp*: 130–164.

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2012) "Violence, Racism, and the Political Arena: A Scandinavian Dilemma" *Julkaisussa*: Nora - Nordic Journal of Feminist and Gender Research, vol. 20, no. 1. *Pp*: 12-18.

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2014) "We are Sweden Democrats because we care for others: Exploring racisms in the Swedish extreme right" *Julkaisussa*: European Journal of Women's Studies, vol. 21, no. 6. 43–56.

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2015) "Racist Dreams and municipal budgets: women representing a culturally racist party in local politics" *Julkaisussa*: Social Identities, vol. 21, no. 5. *Pp*: 506–523.

Nagel, Joane (1998) "Masculinity and nationalism: gender and sexuality in the making of nations" *Julkaisussa*: Ethnic and Racial Studies. vol. 2, no 2. Routledge.

Nayak, Anoop (2010) "Race, affect, and emotion: young people, racism, and graffiti in the postcolonial English suburbs" *Julkaisussa*: Environment and Planning A, vol. 42. *Pp*: 2370–2392

New York Times (15.2.2017) "Hate Group Numbers in U.S. Rose for 2nd Year in a Row, Report Says". (https://www.nytimes.com/2017/02/15/us/hate-groups-increase-usa.html?_r=2). *Noudettu*: 13.4.2017.

New York Times (20.3.2017) "How Far Is Europe Swinging to the Right?". (https://www.nytimes.com/interactive/2016/05/22/world/europe/europe-right-wing-austria-hungary.html?_r=0). *Noudettu*: 15.4.2017.

Nykänen, Tapio (2016) "The Aloof Election Manifesto: Radical Political Right in Finland in the Borderlines of Neoliberalism and Cultural Nativism" *Julkaisussa*: Nordif Journal of Migration Research, vol. 6, no. 2. s. 124–131.

Paasi, Anssi (2016) "Dancing on Graves: Independence, hot/banal nationalism and the mobilization of memory" *Julkaisussa*: Political Geography, vol. 54. *Pp*: 21–31

Perussuomalaiset nuoret, verkkokauppa: Make Finland Great Again –lippis (<http://kauppa.ps-nuoret.fi/product/15/make-finland-great-again-lippis>). *Noudettu:* 13.4.2017.

Pirro, Andrea L. P. (2014) "Populist Radical Right Parties in Central and Eastern Europe: The Different Context and Issues of the Prophets of the Patria" *Julkaisussa: Government and Opposition*, vol. 49, no. 4. *Pp:* 599–628.

Poliisiammattikorkeakoulu: Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2015 (2016) Tero Tihveräinen. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 10. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere. (https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116581/Katsauksia_10.pdf?sequence=1). *Noudettu:* 16.5.2017.

Poliisibarometri 2016: Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta (5.10.2016) Matti Vuorensyrjä, Monica Fagerlund. Sisäministeriön julkaisu 27/2016. Sisäministeriö. Helsinki. (http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75567/Poliisibarometri_2016_Valto.pdf?sequence=1). *Noudettu:* 14.5.2017.

Puar, Jasbir K. (2005) "Queer times, Queer assemblages" *Julkaisussa: Social text*, vol. 84–85, no. 3–4. Duke University Press. *Pp:* 121–140.

Puar, Jasbir, K (2007) *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times*. Duke University Press. Durham ja Lontoo.

Puar, Jasbir, K. (2013) "Rethinking Homonationalism". *Julkaisussa: International Journal of Middle Eastern Studies*, vol. 45. *Pp:* 336–339.

Pöyhtäri, Reeta (2014) *Immigration and ethnic diversity in Finnish and Dutch magazines. Articulations of subject positions and symbolic communities*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere.

Raittila, Pentti (toim.) (2002) *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen journalistiliitto. Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere University Press. Tampere.

Rantasila, Anna (2013) "Tarrautuvat tunteet. Japanin kolmoiskatastrofin affektiivinen kerronnallistaminen YLE:n tv-uutisissa". Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Tampere.

Rantonen, Eila (1996) "Lukijana uusnatsi. *Julkaisussa: Niin&Näin*, no. 3/1996. *Pp:* 40–42. (<https://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn963-11.pdf>)

Ricatti, Francesco (2016) "A Country Once Great? Asylum Seekers, Historical Imagination, and the Moral Privilege of Whiteness" *Julkaisussa: Journal of Australian Studies*, vol. 40, no. 4. *Pp:* 478–493.

Rosenfeld, Jean E. (2017) "Fascism as Action through Time (Or How It Can Happen Here)" *Julkaisussa: Terrorism and Political Violence*, vol. 29, no. 3. *Pp:* 394–410.

Rydgren, Jens (2004) "Explaining the Emergence of Radical Right-Wing Populist Parties: The Case of Denmark" *Julkaisussa: West European Politics*, vol. 27, no. 3. *Pp:* 474–502.

Sakki, Inari & Pettersson, Katarina (2016) "Discursive constructions of otherness in populist radical right political blogs" *Julkaisussa: European Journal of Social Psychology*, vol. 46. *Pp:* 156–170.

Schuster, Liza (2003) "Common sense or racism? The treatment of asylum-seekers in Europe" *Julkaisussa: Patterns of Prejudice*, vol. 37, no. 3. *Pp:* 233–256.

Shaheen, Jack G. (2003) "Reel Bad Arabs: How Hollywood Vilifies a People" *Julkaisussa: The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 588. *Pp:* 171–193.

Shields, J. G. (2007) *The Extreme Right in France. From Pétain to Le Pen.* Routledge. Lontoo & New York.

Silva Rhetoricae: metonymy. Brigham Young University. *Ylläpitäjä:* Burton, Gideon O. (<http://rhetoric.byu.edu/>). *Päivitetty:* 26.2. 2007. *Noudettu:* 7.5.2016.

Silva Rhetoricae: synecdoche. Brigham Young University. *Ylläpitäjä:* Burton, Gideon O. (<http://rhetoric.byu.edu/>). *Päivitetty:* 26.2. 2007. *Noudettu:* 7.5.2016.

Southern Poverty Law Center: Extremist Files: Ideologies: "Alternative Right". Southern Poverty Law Center. Montgomery, Yhdysvallat. (<https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/ideology/alternative-right>). *Noudettu:* 2.5.2017.

Southern Poverty Law Center (15.2.2017) "The Year in Hate and Extremism, 2017 Spring Issue". Southern Poverty Law Center. Mark Potok. Montgomery, Yhdysvallat. (<https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2017/year-hate-and-extremism>). *Noudettu:* 13.4.2017.

Stolcke, Verena (1995) "Talking Culture: New Boundaries, New Rhetorics of Exclusion in Europe" *Julkaisussa: Current Anthropology*, vol. 36, no. 1. *Pp:* 1–24.

Tamperelainen (26.5.2016) "Kohuavustaja Terhi Kiemungin poika on Tampereen Odin-pomo". (<http://www.tamperelainen.fi/artikkeli/398190-kohuavustaja-terhi-kiemungin-poika-on-tampereen-odin-pomo>). *Noudettu:* 13.4.2017.

Taras, Raymond (2013) "'Islamophobia never stands still': race, religion, and culture". *Julkaisussa: Ethnic and Racial Studies*, vol. 36, no. 3. *Pp:* 417–433.

Telegraph, The (5.12.2016) "Austria election: Far Right leader Norbert Hofer concedes defeat to Alexander Van der Bellen". (<http://www.telegraph.co.uk/news/2016/12/04/austria-election-norbert-hofer-cusp-becoming-europes-first-far/>). *Noudettu:* 9.5.2017.

Telegraph, The (8.5.2017) "French election results: Emmanuel Macron says France facing 'immense task' to rebuild European unity as he defeats Marine Le Pen". (<http://www.telegraph.co.uk/news/2017/05/07/french-election-live-marine-le-pen-emmanuel-macron-presidency/>). *Noudettu*: 9.5.2017.

Thrift, Nigel (2008) *Non-Representational Theory: Space, Politics, Affect*. Routledge. Lontoo ja New York.

Turun Sanomat. (29.11.2013) "Vapauspuole vaihtoi nimekseen Sinivalkoinen Rintama rp." (<http://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/566911/Vapauspuole+vaihtoi+nimekseen+Sinivalkoinen+Rintama+rp>). *Noudettu*: 6.5.2017

Turun Sanomat. (23.12.2015) "Maahanmuuttajia yllytetään poliisikoulutukseen". (<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/837768/Maahanmuuttajia+yllytetaan+poliisikoulutukseen>). *Noudettu*: 24.4.2017.

Urponen, Maija (2010) *Ylirajaisia suhteita: Helsingin olympialaiset, Armi Kuusela ja ylikansallinen historia*. Yliopistopaino. Helsinki.

Uninpankkopoika Saku Timonen (2.12.2015) "Kohta palaa taas". *Internet-blogi*. (<http://blogit.apu.fi/uuninpankkopoikasakutimonen/2015/12/02/kohta-palaa-taas/>). *Noudettu*: 6.5.2017.

van Dijk, Teun A. (1992) "Discourse and the Denial of Racism". *Julkaisussa: Discourse and Society*, vol. 3, no. 1. Pp: 87–118.

Washington Post (9.3.2016) "Slovakia's newly elected parliament is dramatically different and pretty much the same. Here's how" (<https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/03/09/slovakias-newly-elected-parliament-is-dramatically-different-and-pretty-much-the-same-heres-how/>) *Noudettu*: 15.4.2017.

Washington Post (22.3.2016) "A far-right party just won seats in three German state parliaments. Here's why." (<https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/03/22/a-far-right-party-just-won-seats-in-three-german-state-parliaments-heres-why/>) *Noudettu*: 15.4.2017.

Washington Post (21.6.2016) "Slovakia's leader said Islam has 'no place' in his country. Now he's taking a leadership role in the E.U." (<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/06/21/the-next-e-u-president-says-islam-has-no-place-in-his-country/>) *Noudettu*: 15.4.2017.

Wetherell, Margaret (2013) "Affect and discourse – What's the problem? From affect as excess to affective/discursive practice" *Julkaisussa: Subjectivities*, vol. 6. Pp: 349–368

Wetherell, Margaret (2015) "Trends in the Turn to Affect: A Social Psychological Critique". *Julkaisussa: Body & Society*, vol. 25, no. 2. Pp: 139–166.

Wilms, Noora (2010) "Ryssän heilat ja pikku-livanat": Sanomalehti- ja muistitietotutkimus suhtautumisesta neuvostoliittolaisten sotavankien kanssa seurustelleisiin naisiin ja heidän lapsiinsa. Pro gradu –tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Väisänen, Sini (2011) Nuivien Suomi - Maahanmuuttokriitikoiden käsityksiä maahanmuutosta ja suomalaisuudesta. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Turku.

Väyrynen, Tarja (2014) "Muted National Memory". *Julkaisussa: International Feminist Journal of Politics* no. 16, vol. 2. *Pp:* 218–235.

Yılmaz, Ferruh (2012) Right-wing hegemony and immigration: How the populist far-right achieved hegemony through the immigration debate in Europe" *Julkaisussa: Current Sociology*, vol. 60, no. 3. *Pp.* 368–381.

Yle Elävä Arkisto (2.10.2015) "Pakolaisviha räjähti Valkealassa 1991" (<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/02/pakolaisviha-rajahiti-valkealassa-1991>). *Noudettu:* 20.4.2017. (*Päivitetty:* 10.12.2015).

Yle Elävä Arkisto (6.10.2015) "Rasismi roihatti liekkiin Tampereen polttopulloiskuissa 1989" (<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/06/rasismi-roihatti-liekkiin-tampereen-polttopulloiskuissa-1989>). *Noudettu:* 20.4.2017. (*Päivitetty* 17.6.2016).

Yle MOT (1.12.2014) "Ministeriksi haluava Niinistö upseereille: "Turha pelko pois"" (<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/12/01/ministeriksi-haluava-niinisto-upseereille-turha-pelko-pois>). *Noudettu:* 13.4.2017. (*Päivitetty* 28.3.2015).

Yle MOT (15.5.2016a) "Näin toimii Suomen Vastarintaliike" (<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/05/15/nain-toimii-suomen-vastarintaliike>). *Noudettu:* 13.4.2017.

Yle MOT (15.5.2016b) "Kansainväliset verkostot" (<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/05/15/kansainvaliset-verkostot>). *Noudettu:* 13.4.2017. (Hietikko, Marko).

Yle Uutiset (9.5.2012) "Mihin ääriyhmien vihanlietsonta johtaa?" (<http://yle.fi/uutiset/3-6088318>). *Noudettu:* 13.4.2017.

Yle Uutiset (10.5.2012) "Spotlight: Useilla perussuomalaisilla kytköksiä islaminvastaiseen liikkeeseen" (<http://yle.fi/uutiset/3-6090760>). *Noudettu:* 13.4.2017.

Yle Uutiset (20.9.2015) "Tutkija: Uinuva äärioikeisto aktivoitunut" (<http://yle.fi/uutiset/3-8318692>). *Noudettu:* 15.4.2017.

Yle Uutiset (23.9.2015) "Turvapaikanhakijat kiertävät ovilla kerjäämässä rahaa, ruokaa ja tupakkaa – asukkaat raivostuivat" (<http://yle.fi/uutiset/3-8325440>). *Noudettu:* 12.5.2017.

Yle Uutiset (30.9.2015) "Huono ruoka ja asuinolot saivat kymmenet turvapaikanhakijat kadulle – poliisi pelkää asenteiden koventuvan" (<http://yle.fi/uutiset/3-8344737>). *Noudettu*: 2.5.2017.

Yle Uutiset (2.10.2015) "Ruokaa vastaan mieltään osoittaneita turvapaikanhakijoita läksytetty – "He ovat häpeissään ja katuvaat"" (<http://yle.fi/uutiset/3-8347753>). *Noudettu*: 12.5.2017.

Yle Uutiset (3.10.2015a) "Tampereen mielenosoituksissa kahakka – kiistaa siitä kuka aloitti" (<http://yle.fi/uutiset/3-8351741>). *Noudettu*: 16.4.2017.

Yle Uutiset (3.10.2015b) Kaikille turvapaikanhakijoille ruoka ei ole kynnyksikysymys – hätämajoituskeskuksista löytyy myös suhteellisuudentajua" (<http://yle.fi/uutiset/3-8351044>). *Noudettu*: 2.5.2017.

Yle Uutiset (10.12.2015) "Tuli on roihunnut useissa vastaanottokeskuksissa – Yle koosti syksyn tapaukset yhteen". (<http://yle.fi/uutiset/3-8517586>). *Noudettu*: 2.5.2017. (Nironen, Saija). *Päivitetty*: 21.6.2016.

Yle Uutiset (25.1.2016) "Rajat kiinni! -kansanliike: "Uskallamme sanoa, mitä suuri hiljainen yleisö ajattelee"" (<http://yle.fi/uutiset/3-8621508>). *Noudettu*: 13.4.2017.

Yle Uutiset (24.2.2016) "Helsingin uudenvuoden ahdisteluista yksikään tutkinta ei ole edennyt" (<http://yle.fi/uutiset/3-8696033>). *Noudettu*: 2.5.2017.

Yle Uutiset (16.3.2016) "Soldiers of Odinin johdon salaiset Facebook-viestit: Aseita, natsitunnuksia, kytkös MV-lehteen" (<http://yle.fi/uutiset/3-8747297>). *Noudettu*: 13.4.2017.

Yle Uutiset (7.5.2016) "Henkilökuva: Kemin katujen pikkukingi – kuinka Mika Ranta tuli perustaneeksi Soldiers of Odinin" (<http://yle.fi/uutiset/3-8822027>). *Noudettu*: 13.4.2017.

Yle Uutiset (4.9.2016) "Kovaa kritiikkiä hallituksen turvapaikkapolitiikalle – "Ei ole oikein, että turvallisuusarvioilla leikitään" (<http://yle.fi/uutiset/3-9143555>). *Noudettu*: 14.5.2017.

Yle Uutiset. 18.9.2016 "Asema-aukion pahoinpitelyssä kiinniotto – poliisi vahvistaa Vastarintaliikkeen osuuden" (<http://yle.fi/uutiset/3-9175975>). *Noudettu*: 14.5.2017.

Yle Uutiset (9.11.2016a) "Rasismi räiskähti vuonna 2015 – Suomen viharikoksissa 53% kasvu" (<http://yle.fi/uutiset/3-9273777>) *Noudettu*: 2.5.2017.

Yle Uutiset (9.11.2016b) "Nyrkit heiluvat rasismien vuoksi – tällainen on suomalainen viharikos" (<http://yle.fi/uutiset/3-9272939>) *Noudettu*: 9.11.2016.

Yle Uutiset (17.1.2017) "Vastaanottokeskusta ammuttu Kouvolassa – "Asukkaat ovat valtavan järkyttyneitä" (<http://yle.fi/uutiset/3-9407809>). *Noudettu*: 14.5.2017.

Liitteet

Liite 1: Analyysiin valikoidut litterointimerkinnät (Stevanovic & Lindholm 2016, 441):
omassa analyysissäni on joitain poikkeamia keskusteluanalyysin perinteestä

= kaksi lausumaa liittyy toisiinsa tauotta

harmaa teksti: tutkijan omat havainnot, myös kenttäpäiväkirjasta poimitut. Kehollisen toiminnan ym. kuvailu

, sanojen välissä hieman pidempi tauko, sanojen rytmitys

. puheessa esiintyvä lauseiden välinen pidempi tauko.

.. vielä pidempi tauko

... vielä pidempi tauko, usein miettimistauko

? nouseva sävelkulku

ISOT KIRJAIMET sanottu kovalla äänellä/huutaen

lihavointi sanottu painottaen/korostaen erityisesti

€naurahdus€ puhuja naurahtaa

(sulkumerkit) epäselväksi jäänyt jakso

<hitaammin> ympäröiviä sanoja lausuttu jakso

>nopeammin< ympäröiviä sanoja lausuttu jakso

↑korkeammalla↑ äänensävyllä lausuttu jakso

↓matalammalla↓ äänensävyllä lausuttu jakso

Liite 2: Tekstikatkelmien analyysissa käytetty analyysirunko

-yleisluonnehdinta argumentoinnin lähtökohdista ja argumenteista. Mitkä ovat itsestäänselviä esisopimuksia?

-Mitkä ovat pääargumentit, joita pyritään oikeuttamaan?

-Mitä argumentaatiopositioita (Billig 1987, 91) vastaan käydään?

-Katkelman ympärillä tapahtuva sosiaalinen toiminta mielenosoituksissa

-Puheiden keskeiset teemat

-Puhujien ruumilliset tehokeinot

-Vetoaminen yleisöön, vuorovaikutus yleisön kanssa

-Konnotaatiot, vihjailut

-Ellipsi: mitä jätetään sanomatta

-sanonnat ja kliseet

-Mitä kutsutaan läsnäolevaksi: viipyminen, toisto, korostaminen

-Kokoavasti: puheen sävy, tyyli, kesto

-Sanavalinnat, denotaatiot turvapaikanhakijan figuurin ympärillä

-metaforat, analogiat, metonymiat

-intertekstuaalisuus

-assosiaatiot/tahmaisuus, dissosiaatiot

-läheisyys

Näiden perusteella varsinainen analyysi:

Mitä tunteita nimetään puheessa?

Mitä tunteita puheissa kutsutaan esiin; kuinka turvapaikanhakijan figuuriin kutsutaan suhtautumaan ja kuinka nämä tunteet vaikuttavat figuurin muotoutumisen?

Mitä puhujat ja yleisö performoivat?

Kuka kokee tunteen, kuka aiheuttaa tunteen?

Yleisluonnehdinta tunteista katkelman puheessa.